

A watercolor illustration of a rural scene. In the foreground, a two-story house with a thatched roof is visible. The roof is made of straw or reeds, with several wooden beams protruding from the top. The house has several windows with dark shutters and a doorway on the right. A wooden fence runs along the front of the property. In the background, a large, leafy tree stands against a light sky. The overall style is soft and painterly.

ПАВЛО КИСЛИЙ

ПОЕЗІЯ ВСЬОГО ЖИТТЯ

ПАВЛО КИСЛИЙ

ПОЕЗІЯ ВСЬОГО ЖИТТЯ

КИЇВ

2016

**У збірці опубліковані вірші,
написані з приводу мого особистого
і суспільного життя.**

ОНУКАМ
РОМАНУ І БОГДАНУ
ВІД ДІДА ПАВЛА

**Онуки мої, не хиліться в бою,
Гідно спілкуйтеся з Небом, Землею!
"Всім серцем любіть Україну свою -
І вічні ми будемо з нею".**

СЛОВО ДО ОНУКІВ

Дорогий Романе! Дорогий Богдане! Я рідко друкував свої вірші ("Літературна Україна", "Голос України", "Вечірній Київ", "Наше слово"). Це все було чисто особисте, виявом загострених почуттів до людей, подій, явищ, виливалося у поетичні рядки природно без напруги, викликало заспокоєння і умиротворення душі, скидало тягар громадянського обов'язку і звільняло від внутрішнього горіння.

Тепер з плином часу, мені здається, написане може мати певне значення для вас. І я б хотів, щоб ви сприймали людську несправедливість, як власне горе, щоб любили природу і народні пісні, щоб історія була вам прикладом для особистого життя і до вас говорила лагідно і твердо. Настане час і ви покохаєте найкращих у світі дівчат, як була для мене ваша бабуня. То ж нехай струни вашого серця будуть голосними і не пощербленими!

Вірші виписані із записних книжечок, де вони знаходилися поряд з адресами відомих і давно забутих імен, технічних ідей і господарських записів. Під кількома віршами підписано "за мотивами радіо", "можливо, що і не мій", то це, ймовірно, у записнику було написано те, що я почув по радіо і мене вразило.

І день іде і ніч іде.
І голову схопивши в руки,
Дивуєшся, чому не йде
Апостол правди і науки

Вірші російською мовою написані переважно під час навчання у КПІ і під час відряджень. За радянських часів українська мова була побутовою і у техніці, де я працював, не використовувалася.

Наприкінці збірки я розповів вам трохи про себе і про свої вірші. Поетична цінність віршів може і не є високою. Але ви не судіть мене строго. Я був ученим, а не поетом.

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ

ЖИВИ ВІЧНО, УКРАЇНО! **(Гімн)**

Живи вічно, Україно, і слава, і воля,
Щоб народові твоєму усміхалась доля!
Нехай сяє синє небо, пшениця на сонці
І панує мир і спокій у нашій сторонці!

Приспів

Душу, тіло ми положим за свою свободу,
Пам'ятаймо, що ми, браття, козацького роду!
Слався, слався, Україно, поки сонце сяє!
Поки Дніпро несе воду народ силу має,
І держава розквітає і зростає з нами.
Будьмо, браття, України вірними синами!

Приспів

Душу, тіло ми положим за свою свободу.
Пам'ятаймо, що ми, браття, козацького роду!

ПІСЛЯМОВА ДО ПІСНІ "ЖИВИ ВІЧНО, УКРАЇНО!"

Відповідно до Статті 20 Конституції України Державним Гімном України стала величальна пісня на музику М.Вербицького, написаної у свій час на слова національного гімну Павла Чубинського "Ще не вмерла Україна". За рішенням Верховної Ради України Кабінет Міністрів створив комісію для розгляду запропонованих різними авторами текстів Державного Гімну. Всього було подано на конкурс понад 800 творів.

Комісія рекомендувала затвердити, як Гімн України, слова із пісні Павла Чубинського "Ще не вмерла Україна":

Ще не вмерла України і слава і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми браття у своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим за свою свободу,
І докажем, що ми, браття, козацького роду.

У пісні Павла Чубинського два останні рядки приспіву мали продовження:

Гей, гей, браття милі, пора братися за діло!
Гей, гей, пора встати, пора волю здобувати!

Я глибоко переконаний, що національний гімн "Ще не вмерла Україна", як заклик до боротьби за волю України, не може бути символом незалежної держави, що будується і буде побудована на щастя українського народу.

Слова пісні в умовах незалежної держави звучать двозначно, тому в тексті на конкурс я вніс тільки деякі зміни до слів Павла Чубинського.

"Ще не вмерла" - в умовах незалежної держави означають, що колись умре.

"Ще нам усміхнеться доля" - означають, що ще не усміхнулася і незалежність не є бажаною для народу.

"Запануєм і ми у своїй сторонці" - означають, що хтось у нас тепер панує.

"І докажем, що ми козацького роду" - означають, що нам ще треба доказувати, що ми є нащадками тих, хто виборював Козацьку республіку.

До тексту "Живи вічно, Україно!" органічно вписані слова з пісні "Ще не вмерла Україна" у формі утвердження української держави і її українського народу, тому і авторство Павла Чубинського безсумнівне.

Величальна пісня "Живи вічно, Україно!" стверджує вічність української держави і нашої свободи, зичить українському народові добра, миру і спокою, нагадує про символи державного прапору - синє небо і пшеницю, славить Дніпро, як джерело сили українського народу, закликає український народ до єдності і стійкості за державу, майбутнє, честь і славу.

ПРАПОР

Над сивим Дніпром пропливають віки.
Над сивим Дніпром кигичуть чайки.
Над сивим Дніпром розквіта стольний град.
Над сивим Дніпром кожен градові рад.
В ньому пісня, надія народу живе,
Віра в майбутнє і щастя нове.
Виступає дружина із града в похід,
На орду печенігів, полуденний схід.
Хоругви церковні тріпочуть над нею
Голубі і жовті пливуть над землею.
Жовті, то символ - надія в бою,
Коли захищаємо землю свою.
Голубі - то вічність і слава народу,
Коли сурми сурмлять і звать до походу.
І жовто-блакитна над князем гуде,
У степи Володимир дружину веде.
Над сивим Дніпром пропливають віки.
Над сивим Дніпром козаків байдаки.
На них малинові хоругви гудуть.
Козаки у похід на Порту ідуть.
І в Кошового на байдаку
Жовто-блакитна гуде на току.

Над сивим Дніпром пропливають віки.
Над сивим Дніпром кигичуть чайки.
Над сивим Дніпром знов вита волі дух,
І жовто-блакитні народ кличуть в РУХ.
Липень 1989 року

ТРИЗУБ

У світлій гридниці, де п'ють меди солодкі,
Зібрав нараду Володимир князь.
І до мужів промову висловив коротку
Про суть держави, про її наказ:
- В буремні роки смут і бід народних
Державу нашу уладнав князь Кий.
І суть її від полювань голодних
Він вивів лише у стрілі меткій.
Та роки йшли, багатшала держава.
І батько Святослав вже на своїх плечах
Приніс народу взяте з бою право,
Вказав державі новий грізний шлях.
І до стріли для полювань на звіра
Додав стрілу звияжної війни.
До мирного життя була в нього зневіра,
І переможеним він не прощав вини.
Та нам не гоже добрим християнам
У помислах своїх плекать війну.
То ж нашої держави знак і символ
Повинен мати думку осяйну.
Держава наша у віки прийдешні
Нестиме віру, правду, волі дух.
То ж символом її хай буде сокіл у польоті
Хоробрий і стрімкий, мов безкінечний рух.
- Хай буде так, - кричали у гридниці, -
В польоті сокіл - сила і краса!
У небі полихали блискавиці,
Тризуб благословляли небеса.
Липень 1989 року

СТРУНИ СЕРЦЯ

ВІРІ ПІНЧУК

Я стою на Козачій Горі.
Наді мною весь світ неозорий.
Люба Віра, я вірю тобі
В небі сяють далекії зорі.
Зорі в небі. Яка то краса!
Чари ночі над нами сміються.
Наші сльози, мов чиста роса,
Над пригнобленим краєм проллються.
Вони зросять ліси і поля,
Благодатними будуть усюди.
І проснеться закута земля.
І піднімуться змучені люди!

Вересень 1947 року.

(Вірш написано у 6 класі Вірі Пінчук, яка жила у сусідньому селі Безуглівка і вчилася у 7 класі. Козача Гора – гора на відстані 1 км від нашого села Мала Олександрівка, де колись був козацький табір над озером).

ОЛЕНІ КИСЛЕНКО

Ой, Олено! Вся зелена.
Тільки личко - моя нене!
Червоніє, мов троянда,
В косах квіти замість банта.
Очі - зорі, при нагоді,
Спопелять мене та й годі!
За людей, за дім, де мати,
Легше буде помирати.
Чарівна, моя Олено!
Ти не снись мені зелена.
А приснись, мов мак червона,
Пригорнусь до твого лона.
Хай душа над світом сяє,
Серце полум'ям палає!
Згоримо за край убогий.
Вічна слава... край дороги.

Вересень 1948 року

КОХАНА

Оленою марю всю ніч.
Цілую їй очі, уста.
Обіймаючи стан, прокидаюся рано
І про тебе в саду чую спів солов'я,
Моя мила. Кохана, кохана!
Ген і сонце встає,
Усміхнулось мені.
В небі жайворон пісню видзвонює рано.
І в тій пісні я чую твій радісний сміх,
Моя мила. Кохана, кохана!
Але хто ж то у полі?
Ненька - раба!
Її біль - мої муки, у серці не вигойна рана.
І за кращу долю я кличу у бій
Тебе мила. Кохана, кохана!

Травень 1949 року.

СИНІ ОЧІ

Олени очі - глибокі, сині
У моїм серці палають нині.
Ой, сині, сині, мов квіти льону,
А чи на щастя, чи для прокльону.
Колись - то може будуть страждання.
Тепер - то мрії, чари кохання.
То ж не цурайся ти мене, доле!
Щастя приносить льонове поле.
Синє поле чарами дише,
Бо льону квіти вітер колише.
Над ними небо чисте, блакитне.
Хай в серці льону квітка розквітне.
І синьо, синьо серце палає,
Раз воно сині очі кохає.
Ой, очі, очі, дівочі сині
В полон забрали ви мене нині,
Причарували ви мене нині.

Травень 1949 року.

БІЛЬ КОХАННЯ

Засумували ген гаї,
Спадає лист зелений.
Мов жалять серце бджіл рої
Від зрадоньки Олени.
Пекучі чароньки твої.
Від болю серце ниє,
Мов б'ють по ньому нагаї,
Воно ж ридать не вміє.
От-от порветься в нім струна,
Все вкриє морок ночі.
Душа палає. Ні! Вона
В безодню йти не хоче.
Життя дається раз тобі,
Борись і не здавайся!
І вдячний долі будь своїй,
В край рідний закохайся.
Хай серце мліє за народ,
Що у ярмі конає.
За нього йди, то славен путь.
І кращого немає.

(Вірші написані у 7 класі Олені Кисленко, яка жила у селі Хутір Гора).

ГАЛИНІ

Люба, ніжна Галино!
Я не знаю чому,
Закохався, а в серці
Чую лише зиму.
Не тому, що боюся
І не смію сказати.
Знаю! В твоїм серці кохання
Буде вічно дрімать.
Не палатиме серце,
Не заплаче воно,
Буде чисте, холодне,
Мов Гелени вино.
В забуття кине Трою,
А чи й наші краї.
Сумно будуть співати
У саду солов'ї.

СУМНА ДОЛЯ

Все навколо пишно
Розквіта, співає,
Бо кохання в серці
Полум'ям палає.
Навіть трактор в полі
Піснею туркоче.
Немов привітати
Мою долю хоче.
Та душею чую,
Ото моя доля -
Клен сумний, самотній
Ген на краю поля.

Травень 1951 року.

СУМНА СЕРЕНАДА

Сонце сховалось, в саду серпанок,
В сон поринає край.
-Вийди, благаю, моя кохана,
Серця мого не край.
Серденько ние, пекуча рана,
Мов жар пала воно.
Не будь жорстока, моя кохана,
Виглянь хоч у вікно.
Надходить ранок, чекать доволі,
То ж прощавай, мій край!
Я покорюся жорстокій долі,
Піду аж за Дунай.

Квітень 1952 року.

(Вірші написані у 10 класі однокласниці Галині Галинській).

БАБОЧКА

Как бабочка пестра,
И порхает беспечно.
Как лань стройна, быстра,
Счастлива бесконечно.
Но любит ли она,
Никто не знает,
И все ж лишенный сна
О ней мечтает.

Она же: Ха – ха – ха!
Смеется звонко.
-Влюбились?! Чепуха!
Ну и девчонка!

10.03.1955 року.

А ТИ І ЦЕ ВМІЄШ?

В жизни пусть любовь мне светит.
Покорюсь ее веслу я.
Буду знать одно лишь «счастье»
Радость «злого поцелуя».

11.03.1955 року

ХТО ВОНА?

Боже мой! Ну, кто она?!
Кто же? – Я не знаю.
В тишине ночного сна
Я ее встречаю
И люблюсь. Гибкий стан
Обнимая млею,
Щеки, алые уста
Поцелуем грею.
Вижу губы – лепестки
Роз, что вспрянуть вскоре,
И глаза, что огоньки,
Блещут в синем море.
Ну, и все же, кто она?
Не скажу, не знаю.
В тишине ночного сна
Я ее встречаю.

МУКИ ПЕКЛА

О, Боже! Я погиб!
Сражен любви ударом.
Душа моя горит,
Пылает жаром.
Вселила в душу мне
Ты муки Ада,
И я горю в огне,
А ты и рада.
Ну, что же мне жалеть?

Терять терпенье!
Был счастлив я вполне,
Цена мученья!

15.08.1955 року.

БАЖАННЯ

Девушка родная!
Голубые сны
Я с тобой встречаю,
Радости весны.
И хотел бы страстно,
Чтоб свои мечты
У моих объятьях
Повстречала ты.

Квітень 1955 року.

У СЯЙВІ СОНЦЯ

В сиянии лучей твой образ милый
Всегда хранит моя душа.
Хочу писать и вижу
Нет той силы, той прелести.
О, как ты хороша!
И кисть моя смела и краски живы,
Но как бледны они перед тобой!
Как этих нежных лилий, роз отливы
Изобразить с такою красотой?!

03.05.1955 року

МИТЬ ЗУПИНИСЬ!

Тихо. Ночь. Мы стоим у колон.
Счастья нашего мчатся мгновенья.
И часов на стене чуть приглушенный звон
В мою душу роняет мученья.
Я смотрю в твоих глаз глубину.
Я бы в них растворился навечно,
Чтоб не только минуту одну,
Чтобы их целовать бесконечно.
Я целую тебя. Губ твоих пью нектар.
На груди у тебя замираю и страстно
Я молю всех богов – не гасите пожар.
О, мгновенье замри! Ты прекрасно!

05.06.1955 року.

Я ТЕБЕ КЛИЧУ

Ты не забудь
Детских грез – любви.
Я приду, только позови.
Как белый свет, солнце и луну,
Я тебя люблю,
Лишь тебя одну.
Тяжело быть мне одному.
Мне ответь.
Я тебя зову.
Ты моих
Очей любимый свет,
Не забудь
Счастья прошлых лет.

Червень 1955.

СЕРЦЕ СПІВЦЯ

Пусть сердце певца не знает невзгод,
И пусть его любит и ценит народ.
Любовь должна сердцем владеть у певца,
Его песня звенеть и греметь без кона.
Но где ему деть свою ненависть, месть,
Когда и обиды не перечесть?!
Нет! Беспощадно будь сердце его!
В песне рази, не прощай ничего!

У МІНСЬКОМУ ПАРКУ

В парке мне сосна, как другу,
Рассказала песню эту.
Ведь всегда чужие боли
Были близкими поэту:
Как сейчас, и в дни былые
Солнце красное вставало
И в лесу густом и диком
Пеньє птиц его встречало.
Я встречала вместе с дубом
Солнце, птиц веселых пеньє,
Звезды, месяц серебристый,
Мавок, дивных снов твореньє.

Впрочем ты, поэт, послушай!
Не пиши ты ей все это.
Пусть сама она услышит.
Песнь любви не раз уж пето.

Червень, 1955 року.
(Мінськ, практика)

ЛІДУСІ

Лида моя! Не во сне – наяву
Твое сердце я жизнью своей назову.
Жизнью? А может быть смертью моей?
Узнать у кого? Спросить у друзей?
Друзья? Они скажут, пожалуй, всегда,
Что не надо любить никого, никогда.
Я им не поверю, я знаю, что жить –
Это значить надеяться, думать, любить.
Ты сердце свое – мою жизнь береги,
От людей, что придут, чтобы снова уйти.
Измена твоя моей жизни равна,
Чаша яда испита до капли, до дна.

Червень 1955 року.
(Мінськ, практика)

ПРОЩАННЯ

Прощай, моя Лида.
Прощай, город Минск,
Челюскинцев парк еловый.
Прощай, общежитье, вода ключевая
И кислые щи в неопрятной столовой.
Я бросил бы Минск не жалея,
Но ехать отсюда я не желаю.
Куда мне спешить и зачем,
Если сердце свое я здесь оставляю.
Прощай, моя Лида, и не сердись.
Я любовь свою не таю, не скрываю.
Я хотел бы с тобою полмира обнять,
Но только руки твои обнимаю.
Ну, зачем ты мучишь меня?
Любишь? - я спрашивал снова и снова.
Если любишь? - Люби!
Но не стыдися объятий и нежного слова.

Червень 1955 року.

ЧАС

Пусть время остановится
И не стучится к нам.
За это поклоняться
Согласен всем богам.
Тебе же?! Может быть
И стану на колени.
Ведь падали же ниц
Десятки поколений.
Юнцы влюбленные
И взрослые мужи.
Да только время все
По прежнему бежит.

Вересень 1955 року.

МЕТЕЛИК

Как бабочка пестра,
И порхает беспечно.
Как лань стройна, быстра,
Счастлива бесконечно.
Но любит ли она?
Никто не знает.
И все ж лишенный сна
О ней мечтает.
Она же: «Ха-ха-ха! -
Смеется звонко. -
Влюбились?! Чепуха!»
Ну, и девчонка!

Вересень 1955 року.

НИМФІ

О, ты предмет моих мечтаний,
Моих высоких, чистых дум!
Твой нежный взгляд во дни свиданий
Пленяет мой игривый ум.
Верь, Нимфа, сердце мне терзает
Улыбка светлых глаз твоих.
В груди моей огонь пылает,
Когда твой голос нежен, тих
В горах Батыя замирает.

27.09.1955 року

(Ліда жила у Києві на Батиевій горі)

У ПОЛУМ'І СЕРЦЯ

И кому какое дело,
Если где-то он
Целовался с кем-то,
Кем-то покорен,
Если милых глаз любимой,
Он огонь ловил,
Если в пламени сердечном,
Он страдал и жил?

Жовтень 1955 року.

МОЯ ЛИРА

Буду странствовать всюду,
Скитаясь по миру,
И везде за собою
Понесу свою лиру.
Буду песни петь вечно,
Предаваясь забвенью,
О той, что внимала
Соловьиному пенью,
Что нежно любила
И страдала, конечно.
Ты в песне со мною
Будешь странствовать вечно.

Листопад 1955 року.

МОЯ КРАСУНЯ

Не знаю, моя красавица,
Мучиться мне иль спать?
Ведь слово свое заветное
Ты не смогла сказать.
Тебе нужна свобода?
Ею ты дорожи!
Однако же свое сердце
В вечном плену не держи!

Листопад 1955 року

ВІЧНИЙ МАНДРІВНИК

Буду странствовать всюду,
Скитаясь по миру.

И везде за собою
Пронесу свою лиру.
Буду песни петь вечно,
Предаваясь забвенью,
О той, что внимала
Соловьиному пенью.
Что нежно любила
И страдала, конечно.
Ты в песне со мною
Будешь странствовать вечно.

ЗОРЯ КОХАННЯ

В дружбу я вірю. Я вірю в кохання.
Я вірю в тебе, люба моя.
То ж навіщо ти кажеш мені на прощання
Слова, від яких лиш страждаю я?
Я знаю, ти часом зі мною жартуєш,
Говориш, аби тільки злити мене.
І цим мене мучиш, частково катуєш.
Та знаю, що пройде це скоро, мене.
Мине, як легенький туман на світанку,
Що покриває в ніч темну поля.
І буде світити мені до останку
Полум'я дружби, кохання зоря.
Я знаю ціну, знаю силу кохання.
Якщо воно гине - нема вороття,
Пекучий біль серця, зрадливе зітхання,
Життя - не життя, все іде в забуття.
Не хочу страждати, я маю бажання,
Щоб сонце світило постійно мені,
Сонце свободи, сонце кохання
Лили свої промені ніжні, ясні.
В дружбу я вірю. Я вірю в кохання.
Я вірю в тебе, люба моя.
Я знаю, в житті мені будуть світити
Полум'я дружби, кохання зоря.

Листопад 1955 року.

БІЛЬ СЕРЦЯ

Встречать мне рассвет иль вечер
Не все ли равно порою?

Или мечтать о встрече,
Или быть в ссоре с тобою?
Знаю, что ты не любишь,
И не могу понять я,
Кого бы ты заключила
Нежно в свои объятия?
Знаю одно лишь верно ,
Что не меня, конечно.
Ну, что же - порхай всюду,
Как бабочка в поле беспечно.
И, правда, кто будет считаться
С тем, что кто-то страдает?
Ведь боли чужого сердца
Точно никто не знает.

Листопад 1955 року.

ПОСЛАНИЯ

Той, кому сердце песни пело,
Пред которой трепетало
И в часы вечерней зорьки
Речи нежные шептало.
Той, что есть нежнее розы
И фиалки утром рано.
Той, которой быть чудесней,
Право всей природой дано.
Я пишу это посланье
И хочу сказать одно я,
Чтобы ты меня любила
В светлый день порой ночью.
Без тебя мне в этом мире-
Свет не мил и счастья нету,
Так не дашь ли ты, красотка,
Счастье юному поэту.

7.11.1955р.

ЦЕЗАРЦИНИЯ

Тебе, Цезарциния, свет моей жизни
Отдал бы все, что есть лучшее в мире.
Слагал бы песни Орфея чудесней,
По воле Музы играл бы на лире.
Если б умел и мог я славить

Тебя недостойный, моя отрада!
Если б я мог описать в совершенстве
Величие нежного светлого взгляда!
О чистой и нежной, как роза алая,
Душе твоей еще песня не пета!
Могу ли решиться писать о том я,
Что неподвластно перу поэта?
Муза моя, верна, но ленивая,
Мне помоги, дай ты мне вдохновенье,
Чтобы величию Цезарцинии
Было достойно мое творенье.
16.11.55р.

ТВЙ ОБРАЗ

В сиянии солнца, звезд твой образ милый
Стоит всегда везде передо мной.
И даже нежных лилий, роз отливы
Бледны, когда хочу я их сравнить с тобой.
Пусть будет заключен сам Апполон в поэте,
Который воспевать возьметса образ твой,
И все равно он не найдет на свете
Предмет сравнения с твоею красотой.
А я не стану и искать предметов для сравненья,
Душа моя наполнена тобой,
Ведь ты ее источник пробужденья
И будь ей несравнимой красотой.
4.12.55р.

СНОВИДІННЯ

Был чудный день, и плыли мы
На лодочке, куда? – не знаю.
Сказал, что я тебя люблю.
Ответила: -«Не понимаю».
Все покрывал вокруг туман.
Волна седая вдаль бежала.
Хотел тебя поцеловать.
Ты засмеялась и сказала:
-Зачем бы делал глупость я,
Затем раскаивался позже?
И что касается меня,

То воля мне всего дороже.
Темнее стало все вокруг,
Ты неподвижно все стояла,
Беспечно глядя на волну,
И больше мне не отвечала.
Хотел сказать, что я ценю
Свою свободу, волю тоже,
Но, что цена за поцелуй
Бывает иногда дороже.
Но чувствовал, что не понять
Тебе подобное сужденье,
Ведь тот, кто не люби в сей миг
Считал любовь за униженье.
21.11.55р.

ПІСНЯ

Месяц светит над поляной,
Ветерок шумит.
Я сижу и жду красотку,
А красотка спит.
Сладко спит, моя родная,
И не снится ей,
Что поет ей мои песни
Нежно соловей,
Что я жду ее в волнении,
И давно уж жду,
И тоскую, в нетерпении
Пред собой гляжу.
Слушай, милая красотка,
Сколько мне страдать?!
Ко мне выйди на минутку,
Перестань ты спать.
Обниму тебя, мой ангел,
Поцелую я.
Вместе будем слушать песни,
Трели соловья.
5.12.55р.

КОХАННЯ СВОГО НЕ ДІЛИ

Не хочу обманывать тем, чего нету.
Знаю точно, не любишь меня.

Но как же понять мне, «плохому поэту»,
Целовать ты зачем разрешала себя?
Для тебя поцелуй – это тоже, что шутка.
Для тебя и не значит он ничего,
Но не для каждого словом рассудка
Может забыта быть сила его.
Ну, что же гордая Цезарциния,
Ты не любишь, зачем же скрывать?
Можешь спокойно быть, как Эмилия,
И меня за любовь презирать.
Я не молю ведь любви твоей,
Чувству в рабстве быть не вели,
Люби и счастливою будь с кем угодно,
Но любви своей не дели.

ЗИМОВЕ КОХАННЯ

Нежданно прийшла пустуха зима,
Снігом білим землю покрила.
Все принишкло, завмерло в глибокому сні,
Все спокою тінь покорила.
То ж нехай засина все в природі живе.
Та я не бажаю спокійно спати,
Бо вітер різкий і морози міцні
Не завадять мені тебе вірно кохати.
Даремно сердиться люта зима,
Мороз допіка, коли вітер повіє.
Не холодно буде мені,
Твоє серце палке мою душу зігріє.
Будуть птахи зимою співати,
Зорі в небі яскраво світити,
І легенький сніжок встелятиме шлях,
Наче шлях тріумфаторів квіти.
15.12.55р.

В АЛЬБОМ МАЛЕНЬКІЙ

Невпинно сонце лле своє
Яскраве, золоте проміння
На невеликі камінці
І темні велетні – каміння.
Кажуть: «Велике та дурне».
Я не виправдую цю фразу,

А все ж єдине, що люблю,
Маленький камінець алмазу.
12.12.55р.

МАЛЕНЬКА ЗІРОНЬКА

Колись в ніч темную
Сум, біль таємную
Внесли хмарки нічні
В душу мені.
Раптом крізь хмароньки
Маленька зіронька
Пролила промені
Нічні мені.
Хутко в пітмі нічній
Сум десь подівся мій
І не приємная та біль таємная.
Забилось серденько
Щасливо, радісно.
Думок родився рій
В душі моїй.
Ти, зоре ясная,
Дівчино красная,
Тебе кохаю я,
Зоре моя.
Світи завжди мені,
Маленька зіронько,
Проміння лий ясне,
Щастя моє.
20.12.55р.

ДУМИ – МРІЇ

Роки непомітно
Плинуть за водою,
Тільки серце квітне,
Не шука спокою.
Линуть думи - мрії
В далечінь безкраю,
Де свої надії
Поховати маю,
Де мене чекають,
А чи це здається?

І лиха доля
Вже давно сміється.
Коли так, не знаю,
Що робити маю,
Де знайду я спокій,
Де себе сховаю.

У МАРЕВІ МРІЙ

В вечірній тиші я в парк іду,
Сповнений мрії там тебе жду.
Ніжно шепочуть ім'я уста,
І образ світлий твій вироста.
Я простягаю руки свої,
Я обіймаю плечі твої,
Торкають губи твого чола
І все зникає. О, доле зла!
Уста шепочуть ім'я твоє,
А серце в грудях, мов молот, б'є.
Спокійне небо, а ні зорі,
Ледь в парку блимають ліхтарі.
Та вечір прийде, я знову йду,
І знову мрію, і знову жду.
З тобою хочу без вороття,
Обнявшись линуть у небуття.

АСКОЛЬДОВА МОГИЛА

На київських кручах старого Славути
Лежить князь Аскольд у каміння закутий.
Могила давно вже зрівнялась з землею,
Плакучії верби схилились над нею.
Вітерець у траві ледь шепоче, дзвенить,
Дніпро не вирує, пестливо шумить.
Давно тут забули про князя бої,
І пісню кохання свистять солов'ї.
Ідуть на могилу закохані пари,
Серця їх єднають Аскольдові чари.
Тут я зачарований все забуваю,
Її руки цілую і стан обіймаю.
- Нехай, князю, спів твій вічно луна.
Спасибі тобі, я щасливий сповна.

Грудень 1955 року.

ПОРТРЕТ У СТУДЕНТСЬКОМУ КВИТКУ

Плотно сжатые губки.
Даже улыбки у рта
Нет у милой малютки.
Малые карие глазки
Строго вперед глядят,
Как будто укор, осужденье
Высказать мне хотят.

3.01.1956.

ВІТЕР

Ветер крылатый воет за домом,
Комья снега в окна бросая,
Силой играя, дерзко смеется,
Смеется злорадную песнь напевая.
Я слышу в стоне, рыданиях ветра
Зловещий смех над своей мечтою:
-Напрасно сидишь ты, поешь о счастье –
Мечта остается мечтой пустою.
Я был везде в этом дивном свете
И видел, верь мне, не так уж мало.
Любовь – это песня, святое чувство,
Да в жизни счастья оно не знало.
-Лукавишь, ветер! Скажи, будь другом.
Ведь песня любви преграды не знает,
И только сердец черствых, холодных
Она, пожалуй, не побеждает.
Я долго ждал у ветра ответа,
В мечтах и думах забылся глубоко.
Ветер же был под окном тихонько,
Нес свои песни куда-то далеко.
-Нет! Нет! Злой ветер, я в счастье верю.
Ничто не гасит любви порывы.
И Лида любит, я это знаю.
Песнь будет длиться пока мы живы.

21.02.56р.

(Канікули, Мала Олександрівка).

МАЯКОВСЬКИЙ ПРО КОНОТОП І ЛАПТИ

Я географію вызубрил намертво,
Но, где Конотоп, не знав.
Тепер, по карті играю,
С очами закритими би показав.
От Києва до Конотопа не так далеко,
Кілометрів менше полтысчи,
Да тільки поспробуй туди дотопати,
Порвеш не одні лаптиці.
Но в Конотопі - генерал строгий,
Не велит іти в Конотоп - діру,
Заваленну сніжцями.
-Сиди дома! Учиди сопромат, обложив себя
Томами - книжцями.
И вдруг письмо блеснуло.
-Приеду! Да! Да!
И вот стою, словно изваянье, статуя,
Встречаю из Конотопа идущие поезда.
Ветер воет свирепый.
Снег валит - не видно дороги.
На перроне никого, сидят в тепле,
Спрятали зад в берлоги.
Стою как истукан. Ее все нет.
Мороз давно просверлил мои кости.
И она еще скажет, что любит!
Я давно уже посинел от злости.
Лютий 1956 року.

ВІНЕЦЬ ТВОРІННЯ

Бесценен дар любви
И миг забвений,
И миг мучений,
И жар, огонь в крови!
Создатель! -Это назови
Венцом своих творений.
Вересень 1956 року.

РІДНЕ СЕРЦЕ

Твое сердце – родное
Гнездо для меня,

Где укрыться могу
От любого огня.
Береги свое сердце –
Мой верный приют
От случайных гостей,
Что приходят и снова уйдут.
Где бы ни был, я
Стремлюсь к тебе, к чистоте,
Что в твоём обитает гнезде.
Квітень 1956 року

ПІСНІ СОЛОВ'Я

Месяц светит над поляной,
Ветерок шумит.
Я сижу и жду красотку,
А красотка спит.
Сладко спит, моя родная,
И не снится ей,
Что поет ей мои песни
Нежно соловей.
Слушай, милая красотка!
Сколько мне страдать?
Выйди, выйди на минутку,
Мочи нету - ждатель!
Обниму тебя, мой ангел,
Поцелую я,
Вместе будем слушать песни,
Трепещи соловья.
Травень 1956 року.

ВЕСНЯНЕ КОХАННЯ

(За Міцкевичем)

Весною, як сонце веселе засяє,
Як вітер легенький повіє,
Смієшся тоді ти так дзвінко,
Що серце моє теж сміється, радіє.
Я сміх твій ловлю, наставивши вуха,
Та все б тільки слухав,
Слухав та слухав.
Коли ж заворкуєш, мов мила голубка,
То слухаю я і дивуюсь без краю.

Хотів би я бути щасливим, веселим,
Та спокою в серці своїм я не маю.
І я не вповільнююсь чарами ока
Та все б тільки цмокав,
Цмокав та цмокав.

ЧАРИ ГАЮ

Верби, берези та клени,
Росяна ніжна трава.
Чари безмежні... О, нене!
В серці надія сплива.
Ранком я в гай вибігаю,
Листя мені шелестить:
- Я тебе, рідна, благаю,
Глянь! Зачаруєшся вмить.
Ген поза гаєм у полі
Кіньми пририта трава.
Мрію не вбити до волі.
Буря в душі ожива.
Нічка на землю спадає,
Все навкруги уже спить.
Юність в уяві спливає.
Благословенна мить.

ЧЕКАННЯ

Тихий вечір. Над Дніпром
В міському саду
Я сиджу про тебе мрію,
Без надії жду.
Як давно тебе я бачив?
Як душа болить!
Серце мучиться, страждає,
Полум'ям горить.

Червень 1956 року.

ЧАРІВНІ ВОЛОШКИ

(За мотивами радіо)

«У неї очі, мов волошки в житі».
І вся вона, мов мавка, чарівна.
Стоїть на березі і погляд ясноокий

В глибінь Дніпра, у простір порина.
Моє буття, моє палке кохання,
Моя душа кричить, жада цю мить
На щастя повсякдень, безмежне раювання
В замріяному серці зупинить.
Щоб через років плин до берегів буття,
Коли вже сивина засяє рясно в скронях,
Цю мить, замріяні волошки чарівні
Я міг принести на своїх долонях.
Жовтень 1956 року.

ВІЧНІ СУМНІВИ

Привітне, спокійне, у маску закуте,
Завжди непроникне чоло
Не може сказати, не можеш збагнути,
Кохання живе в нім, чи й не було.
Хотів би те знати, хотів би відчути.
Не знати вже сили нема.
Бо сумніви вічні, бо бути забутим,
То горе, то мука сама.
Грудень 1956 року.

НА БЕРЕЗІ ДНІПРА

На березу реки сижу,
Шумит седа волна
И плещется вокруг,
И бьется у челна.
А челн летит вперед,
Как чайка над волной.
Мой челн, мой челн
Скорей вези меня к родной.
Река здесь глубока,
«Девятый вал» седой
Но не пугает он меня,
А лишь роднит с тобой.
Еще сильнее стремлюсь к тебе,
К твоим святым устам.
Я знаю, что моя любовь
И мое счастье - там.
Я не боюсь бурь и скал,
Лечу к тебе стрелой.

Ты меня жди, не забывай
И помни. Я с тобой.

07.07.57р.

(Нижня Хортиця)

У ПОЛУМ'І СЕРЦЯ

Тихий вечір над Дніпром
В городськiм саду
Я сиджу про тебе мрію,
Без надії жду.
Як давно тебе я бачив?!
Як душа болить!
Серце мучиться, страждає,
Полум'ям горить.

18.07.57р.

(Нижній парк, Запоріжжя).

(Вірші написані майбутній дружині - Підлипенській Богині
Ліді. Народилася у селі Підлипне Конотопського району).

ЛИСТ ІЗ ЛЬВОВА

Добрий день, моя Мачинка!
Я пишу тобі і мрію,
Щоб листа цього віддати
Не на пошту, соловію.
Про моє палке кохання,
Щоб сказав він особисто.
Це ж він вміє бездоганно,
Щиро, ніжно, поетично.
Щоб сказав він сину також,
Що він вредний і не слаха,
Що коли приїду з Львова,
То намну йому я вуха.
Не хотів мені сказати:
«Допобачення», не гарний.
Тож він хлопчик нехороший,
Вередуля, нечупарний.

13.01.62р.

ТРОЯНДА КОХАННЯ

Тій, хто радість безмежну
В душу мою вселяє,

Тугу, горе і щастя
В серці моїм єднає
Тій, кому серце ніжно
Пісню співа невпинно,
Хто окриля, підносить,
Знищує вмить безвинно.
Тій, чиї болі, смуток
Взяв би й не мав за страждання,
Задля чийого спою
В пекло б пішов без вагання.
Тій, хто у сяйві мрії,
Мережу свої віршування,
Щоб в її серці також
Горіла троянда кохання.
20.12.1964 року.
(Румунія).

НАДІЇ

Роки непомітно
Плинуть за водою.
Але серце квітне,
Не шука спокою.
Линуть думи – мрії
В далечінь без краю,
Де свої надії
Поховати маю,
Де мене чекають,
А чи це здається?
Чи лихая доля
Вже давно сміється.
Коли так, не знаю,
Що робити маю.
Де знайду я спокій,
Де себе сховаю.
21.12.1964 року.
(Румунія)

КОХАННЯ ДАЛЕКО

Коли був я хлоп'ям,
Колихали мене.

Коли став юнаком,
Не кохали мене.
І тепер я не знаю,
Кохують чи ні.
Чи сміятись щасливо,
Чи плакати мені.

27.12.1964 року.
(Румунія)

ВІРНІ ДРУЗИ

Мої вірні друзі!
В своїм тіснім крузі
Келех піднімайте,
До дна випивайте
І мене згадайте,
Бо тут на чужині,
В тяжкій самотині,
В невимовній тузі,
Я п'ю за Вас друзі.

31.12.1964 року.
(Румунія)

У РІДНІМ КРАЮ

Там, у ріднім краю,
Де омріяні ниви,
Де величні простори,
Принади земні.
Там, немов у раю:
Всі тривоги, сумніви,
Біль, страждання і горе
Не страшні мені.
Там у ріднім краю,
Де родились надії,
Де вперше кохання
В душі розцвіло,
Там плекав я свої
Перші наміри – мрії
І їх нездійснення
Не страшним було.
Хочу, що в тім раю
Ти на мене чекала,

Коли крилами долі
Замчу в далину,
Ніжну пісню своєю,
Вслід мені посилала,
Щоб в нерідному полі
Я забув чужину.

1.01.1965 року.

ПОРИ КОХАННЯ

Наше дитинство кануло в вічність,
Кохання наївне. І все-таки жаль.
Жаль, бо хотілось наївну ту ніжність
Повік зберегти, зберегти ту печаль.
Юність пройшла. Солов'ї проспівали.
Роки спливли, мов вода по весні.
Та юне кохання в душі не зів'яло,
В серці у нас, наяву і у сні.
І от уже діти нам кажуть примхливо:
- Батьки прожили вже свій вік золотий.
Та все то даремно. Слова ці вразливі,
А в серці все той же вогонь молодий.

Липень 1994 року.

(Вірші написані дружині)

ЛИСТ ДО ТЬОТІ ШУРИ

Тьотя Шура, добрий день!
Я сиджу тепер, як пень.
Тільки в хату на поріг
То й згадаю Ваш пиріг.
Та моя дружина-цяця
Каже: „То страшенна праця.
Бо спекти такий пиріг,
Як волю скрутити ріг.
Сам сиди в духовку дмухай,
Сам печи, мене не рухай”.
Хай Господь Вам дасть добра
У Наступному. УРА!
Приїздіть ще, дорога!
Спечете нам пирога.

25 грудня 1995 року.

(Лист Підлипенській дитячій подрузі Ліди, яка жила у Даугавпілсі)

З ГЛИБИНИ ВІКІВ

САНСКРИТ

Боже мій! Я читаю Санскрит!
У Рігведі душа моя квітне,
У ній мови моєї бринить колорит,
В думці слово витає привітне.
В скроні тисне збентежена кров.
Своїх пращурів чую здалека.
Губи шепчуть: «Дажбоже» знову і знов,
Немов з Оріани лелека.
Це ж тоді вже «колеса» і «хата» були,
Мати Дана поїла людей в нашім краї,
Її ріки Дон, Донець, Дніпро і Дністер
Разом в море текли до Дунаю.

Лютий 1989 року.

(Рігведа – священна книга аріїв, яка має 1028 гімнів, написана на початку першого тисячоліття до н.е.. Арії – гарні люди, землероби, орачі, господарі землі. Оріана – країна оріїв, першоназва стародавньої України – з 5-ого тисячоліття до н.е. Етнічні ознаки розвинулися за Трипільської культури. В.Хвойка вважав, що арії були жителями Трипілля. Так, індійські раджупани та українські козаки мали однакові звичаї, носили шаровари, широкі пояси, довгі закручені вуса, оселедець на голові – чуб (українська незва), а чут (індійська назва). Дітей в Індії навчають, що 3 тисячі років до н.е. в Індію прибули оріани, тримаючи в руках символ світла – Сваргу. Сварга (Свастья) є одночасно символом творця Всесвіту Сварога, зірки Сонця і країни Гіперборії (Оріани). Привітання «Свастья» були традиційними для аріїв, як наші: «Мир вам», «Доброго дня».

РОЗМОВА СКІФСЬКИХ ЦАРІВ

Ти - цар, і я - цар!
В нас прекрасна доля.
Степ широкий, земля,
У народу воля!
- Правда, брате, твоя.
Долю вільних матимем.
Раб не вартий життя -
На цьому й стоятимем!

Листопад 1994 року.

(Племена скіфів відомі на території України з першого тисячоліття до н.е. Символом міці скіфської держави є «царські кургани» - Чортомлик, Кам'янське городище, Солоха, Гайманова

Могила, Товста Могила. Найбільше скіфське Більське городище знаходиться над річкою Хорол у Полтавській області. Розмова царів зображена на золотій пекторалі з кургану Товста Могила).

СКІФ

Марево над степом скаче.
Небеса - блакить!
Вічність по долинах плаче,
А життя - то мить.
Посеред трави у полі
Чорніє гора,
Мов витає на роздоллі,
Рук людських мара.
Навкруги гори крутої
Коні на кілках.
На них «седні» з бородою,
Очі виїв птах.
Може предки?! – Ні, не знаю!
Знати не дано,
Землю свою не спитаю,
Їй бо все одно!
І лишився скіф убогий
В глибині могил.
Кров свою і піт волячий
Влив до наших жил.

Березень 1989 року. (Седні – злі)

ПАМ'ЯТЬ НАРОДУ

Табуни у степу розбрелися довкола.
Сохне в долинах висока трава.
Кібці у небі викреслюють кола.
Вічність жива.
У таборі скіфів приглушений гомін,
Не зве до походу мідна труба,
Не кличе на трапезу – предкам на спомин.
Сонна доба.
Скіфи забули давно про Атея.
Предків могили лишили в степах,
Згубили сокиру і плуг Таргитея.
Пам'яті крах.
А по долинах сунуть навально

Грізні готи в шеренгах німих.
Доля несе їх в степи невблаганно.
Смерть для слабих.
І покотилися скіфи степами,
Лісами, долинами в Таврію, Крим
Разом з сарматами. Там за горами
Щезли, мов дим.

Березень 1989 року.

(Під тиском германських племен готів скіфи пішли з України на Кавказ у 313 році н. е. Їхня мова тепер є мовою осетин).

АНДРІЙ ПЕРВОЗВАНИЙ

Над Дніпром тумани сині
Вітер розганя.
І лунає по долині
Клич мого коня.
Не іржи, мій кінь буланий,
Копитом не бий
Землю в себе під ногами,
Воду з річки пий.
Гори бачиш за рікою?
Ідолів на них?
Їм клянеться люд собою,
Молить благ земних.
Я зійду на тії гори,
Богу помолюсь.
І навіки у народу
В пам'яті лишусь.
Бо на горах град повстане,
Зрине з небуття.
Благодатний час настане,
Розцвіте життя.
В ньому люд збудує храми,
З каменю дома.
Стерегтима його брами
Правдонька сама.
Боже праведний, благаю!
Полюби цей край!
Віру доброду народу
І прозріння дай!

Березень 1989 року.

(Події 30 року н.е. Андрій Первозваний – перший апостол Ісуса Христа)

ОНУКАМ ПРО АНТА

Онуки любі, юні, чорноброві!
Слухайте! - все правда в моїм слові,
Не вимисел Бояна в піснях-думах,
Що плили до небес, як він вдаряв по струнах.
Моє вам слово про часи прадавні,
Як жили над Дніпром далекі предки славні.
Бо то не гоже дідові старому
Перед онуком червоніть по тому,
Коли питає про Горинич-Змія.
Обманути його – недобрая затія.
То ж слухайте!
У сиву давнину від лісу і до моря
Скіф коні пас, не відаючи горя.
А в пралісі на півночі, в болоті
Ант знемагав у каторжній роботі.
Він праліс розчищав, палив гілля на полі.
І з ним весь рід трудивсь, неначе раб в неволі.
На полі сів просо, гречку і пшеницю,
Можливо, ріпу і ячмінь чи ще яку пашницю
Воли тягли соху, а він співав про Божа,
Щоб град не бив врожай, щоб днина була гожа.
Робив навколо частокіл, або з гілля завісу,
Щоб дикий звір не ліз на поле з лісу.
Та часом то було пусте і марне діло,
Бо все з'їдав вогонь, бо все навкруг горіло.
По осені в степу всихали буйні трави,
Палахкотіли в небі аж до хмар заграви.
І коли вітер гнав те зарево по полю,
За річку Ант втікав, клянучи свою долю.
Перед вогнем, мов змії, мчали коні,
Бо табуни були в огненному полоні.
Іржав страшенно вихор вогняний
І в річці затихав у бані водяній.
І думав часто Ант, була в нього надія,
На благо запрягти того Горинич-Змія.
Бо степ горів і поле, хаці лісові,
Вмирало все живе у полі, у траві.
І от в часи, коли у скіфів правив цар Атей,
За річкою Ант упіймав наляканих коней,
Запряг їх в дерев'яний ківш-соху

І виорав глибокий рів в степу,
Насипав вал високий земляний,
Що на заваді став стихії вогняній.
Та старий Ант помер. Пройшла віків стихія.
А на полях лишився вал Горинич-Змія,
Що здох, стогнучи біля річки за горою,
Ця річка й дотепер зветься в нас Стугною.
Березень 1989 року.

СМЕРТЬ КНЯЗЯ БОЖА

Смолоскипи горять пільмі на заваді.
В мороці ночі столітні дуби,
Мов грізна сторожа, стоять на леваді.
Плаче над річкою стогін доби.
Рось спочиває у темряві ночі,
У беріг легенькою хвилею б'є.
Трави у росах, мов коси дівочі,
Шепочуть щось вітру таємне, своє.
Під смолоскипами тіні у танці,
Бож і старійшини антських племен.
Конуг Вінитарій готів-германців,
З ним грізна ватага бундючних імен.
Келих кружляє повільно у колі,
Дружню розмову чути в гаю,
Похвалу сусідів про лови у полі,
Про мужність звитяжців в останнім бою.
- Що ж, княже Бож, - Вінитарій рокоче,-
З'єднаємо землі в державі одній.
Тобі незабаром в похід пора, отче,
По скарб Нібелунгів на Рейнському дні.
- Скарб той германський. Землі в нас різні.
Звичаї, мова і предки свої.
Боги у нас добрі, у вас вони грізні.
То ж речі не гожі, конуге, твої.
Ми діти Дажбога. Під сонцем святкуємо,
Живемо серед лісу, русалок, сновид,
По смерті в прийдешнє до предків прямуємо
У край осяйний, де нас жде Світовид.
- Усе то бридня, маячня марновірів.
А є лише те, що між нами живе.
Маємо теж і богів, і кумирів,

Загинемо - прах не народить нове.
- Вінитарій! Ти гудиш даремно звичаї
Наші і предків, що встали з імлі.
Пісня священна звучить в нашім краї,
Звичаї - корінь землі.
Зректися не можем батьківських законів,
Землю віддати на поталу тим більш.
І не збороть тобі наших загонів,
То ж свої наміри краще облиш.
- Що ж, старий Бож, я востаннє питаю,
Дружній розмові приходить кінець.
Згоден віддати ключі свого краю?!
Старійшин, тебе жде смертельний вінець!
- Кликав ти нас на дружню розмову,
Вбивство тебе не прославить в віках.
Зрадити предків і наші звичаї
Анти не можуть – обернуться в прах.
- Ну, що ж я не вбивця. Наказ відмінюю.
Ви в муках сконаєте всі на хрестах.
Прикутих до дерева тут залишаю,
Вам виклює очі прожерливий птах.
В дикім шаленстві ревли ошуканці,
Сумління сховалось в їх душах на дні.
Грізні германці в тупому йшли танці.
Прикуті висіть залишились одні.
Віки пролетіли, сплили за водою.
Нащадки забули про Божа життя.
Левада давно поросла лободою,
Де вмерли герої в ім'я майбуття.
А треба, щоб знали героїв народу,
Хто землю беріг від чужої орди,
Хто ниву орав, не боявся походу,
Хай в нашому серці живуть назавжди!

Вересень 1990 року.

(Події 376 року н.е.. Гора Божа знаходиться над річкою Рось між селами Синява і Бушове недалеко від районного центру Рокитне Київської області.)

БУСОВЕ ПОЛЕ

Пагорб у лозах висить над рікою,
На ньому Дажбог в золотому вінку
Вказує строго на лод'ї рукою,
Що вткнулись носами у гори піску.
Над Либіддю чути сокири удари,
Пісня майстрів над водою луна,
Там лод'ї творять Світовидові чари,
Утілює Бус свої мрії сповна.
Він лод'ї готує возити за море
Хутра і меди в чужі краї,
Мудрість пізнати на щастя чи горе,
Життя не збагнеш у своєму гаї.
Та раптом, о горе! Лиха година!
Гуни напали на табір майстрів,
Сторожу змела їх навальна лавина.
Поранений Бус їх презирством зустрів.
Над ним незабаром всміхнулася доля,
Криваву леваду взяв антський загін,
Він гунів прогнав з кривавого поля,
Приніс для поранених волю, поклін.
На ранок Бус помирав на поляні,
Рядом стояли знедолені враз
Кий, Щек і Хорив, коливались, мов п'яні,
Слухали батька останній наказ.
-Місто, сини, будуйте, ладняйте.
В серці до ворога злість збережіть,
Підлість і зраду нещадно карайте,
Про добрі діла у піснях розкажіть.
Добру вчіть дітей, передайте нащадкам:
Вартий життя тільки той, хто поліг,
Та землю не зрадив, народ свій не зрадив,
Звичаї не зрадив і вірність зберіг.
Плакали в небі хмароньки сині.
Плакала Либідь, бо батько помер.
Сльози рікою текли по долині,
Впали в Славутич, течуть дотепер.
Леваду між ріками кров'ю политу
Бусовим полем життя нарекло.
Там душу народу у землю зарито.

Там наше коріння, буття джерело.
Джерело не вгасає, манкуртів паплюжить.
Мудрим предтечам, що живлять, хвала!
Живе мій народ, воля гнів його будить,
Бо Бусове серце у грудях пала.

Березень 1989 року.

(Події 454 року. Бусове поле – Київ, Корчувате -територія між Дніпром і Либіддю до гір Звіринець, повз які текла до Либеді річечка Буслівка – тепер вулиця Кіквідзе).

КНЯЗЬ ДАВРІТЕ

Київ ще сонний, ворота заперті.
пси одинокі гарчать по дворах.
Стражі на вежах гукають уперто,
Гонять у місто вповзаючий страх.
Та раптом, мов грім, пролунали удари
Булави у ворота, збудили киян.
Спокій порушили грізні авари -
Посольство прислав безпощадний Баян.
Тож на майдані зібрались кияни,
Князь Давріте на баскому коні:
- Слушайте всі волелюбні поляни,
Що скажуть посланці хакана мені!
- Великий Баян велів передати
Князю Давріте вимогу одну:
Анти аварам повинні давати
Щорічно коней і мечі, данину!
- Посли від авар! Передайте хакану
Відповідь нашу гранично ясну:
Під небом немає такого народу,
Щоб анти платили йому данину!
Поки мечі наші руки тримають,
Поки вирішує долі війна,
Анти нікого над себе не мають
І не бажають чужого добра.
Липень 1989 року.

(Події близько 560 року)

КНЯЗЬ БРАВЛІН

В гори військо виступає -
Вої всі – один в один.

Попереду конем грає
Витязь гордий, князь Бравлін.
І співають вої браві.
Пісня лине до небес -
На добро своїй державі
Покорили Херсонес.
Продавати дари за море,
Не ходити на поклін.
Колоністам-грекам горе:
Захопив Сурож Бравлін.
Та й за море перебрався,
Захопив усю Тамань,
З людом мирно поєднався,
Заснував Тмутаракань.
А потому вже додому
Повертається загін.
В Київ на коні баскому
В'їхав гордий князь Бравлін.

Липень 1989 року.

(Події близько 780 року)

КНЯЗЬ ДІР

В Почайну входили військові лад'ї.
Із них Олега рать вставала, мов стіна,
А на Горі князь Дір, полянські вої
Благали допомоги в Перуна.
А в Перуна на капищі буденно
Старий віщун губами ледь веде:
Сьогодні кров людська проллється тут даремно,
Держава буде жить, ще довго не впаде.
- Смерть зраднику, що гибель нам віщує!
Хай прокляне в віках його народ!
Хай перед боєм нас Перун почує!
У Київ ми не пустимо заброд.
Вперед! За мною, вої, горді роси!
Проти чужинців з заморських земель,
За Кия край, де нас вмивають роси,
Де предків дим і пахне дим осель.
Та що це бачить Дір на полі бою?
Поряд з варягами біжать і кривичі,
Його дружину б'ють і тиснуть під горою,

В крові блищать їх списи і мечі.
Заплакав Дір кривавими сльозами
І падав горилиць на схрещені мечі.
А з вічності перед його очима
На землю Києва все лізли кривичі.
Так на своїй землі упав останній з антів
Князь Дір, оплакавши свій нещасливий край,
Побачивши ватаги вічних окупантів,
Що несли на мечах свій жалюгідний рай.

Березень 1989 року.

(Події 882 року)

ПОХВАЛА ВОЛОДИМИРУ

На крутих берегах Дніпра, Батька-Славути,
Просякнутих потом і кров'ю століть.
Тобі Володимире, київський князю,
Серце народу вдалось запалить
Вірою в долю, славне майбутнє,
Вірою в правду, в прийдешні віки,
У вільне життя, у життя многотрудне
На берегах чарівної ріки.
І життя забуяло в строкатім розмаї.
Міщани і смерди творили добро,
І храми зростали у місті, у краї,
Де вчився народ і «тму, мну і здо, тло».
Та хто і де бачив, в якому це краї?
Народ торжествує, не знає нужди!
Він бореться скрізь, знемагає в відчаї,
Щоб гідність свою зберегти назавжди.
І лізли на землю орди Батия,
Литовські князі по долинах брели,
І мурзи татарські палили століття
І хати і храми, народе, твої.
Та з попелу знов розрослися крила
Правди і волі у ріднім краю.
Ніяка чума і біда не скорила,
Народе, могутню силу твою.

Березень 1989 року.

(До подій 988 року)

ПЕЧЕНІГИ

Слобідка Рунгурська, рядом Печеніжин.
Над горами смуток дев'ятьох віків.
Це ж сюди забігли орди печенігів,
Бо за ними гнався Ярослав гнів.
І лишились жити у краї русинів,
Загубили мову і свої пісні,
І коней пустили на пшеничну ниву,
Про бої не згадують навіть у сні.
Зникли печеніги і живуть русини,
Серед гір Карпатських на своїй землі.
На згадку лишилась свята Софія,
Де були розбиті у вечірній млі.

Липень 1989 року.

(Печеніги розбиті Ярославом Мудрим у 1036 році на місці Софії Київської).

ДОЛЯ ПОЛОВЕЦЬКА

В степу половецьким на тихім Дону
Плакали мами і жони,
Різали косу товсту золоту,
Попіл несли на долоні.
- Де наші завзятці? Де наші мужі?
Згинули в чистому полі.
Їх білі тіла у Русі на мечі -
Розплата за потяг до волі.
- Боже великий! За що покарав?
Вони ж боронились без страху!
Нащо у грізнім бою допоміг
Славу здобуть Мономаху?
Та раптом над степом
Мов грім рознеслось:
- Не плачте, половці! Не треба!
Волю і честь здобувають в борні!
Не випросить волю у Неба!
Не маємо сили, у гори підем,
Зросте там нове покоління,
В нім буде відсутня покора раба,
Виросте волі насіння.
А щоб не забути рідні степи,
Полин візьмемо з собою,

Щоб його дух нагадав нам завжди
Простори над Доном – рікою!
І роди піднялися усі, як один,
За Доном лишилися сльози
І за Отроком пішли молодим
Орди половців в Обьози.

Липень 1989 року.

(Події 1111 року. Обьози - Кавказькі гори).

ДОНЬКА АЛАНІВ

Степ, як море, грають хвилі
По траві густій.
Двоє мчать на конях білих
По долині тій:
В неї коси золоті
Вітер розвіва,
В них троянди пурпурові
І полин трава.
В нього оселедець чорний,
Вуса ледве знать,
Пояс золотом обшитий,
Шпори миготять.
Вона князя аланського
Донька - маків цвіт.
Він надія Мономаха -
Юності привіт.
Мов два птахи полетіли
Коні - огирі,
Перед Бабою спинились
На Святій Горі.
- Степ широкий – батько рідний!
Доньку порятує,
Серце бідне, розум гідний
Відпусти, розкуй!
Хай на півночі далекій
В ладовім краю
Я твоє благословення
В серці затаю.

Серпень 1989 року.

(Син Мономаха Ярополк одружився з донькою аланського князя
красунею Оленою у 1116 році)

ДМИТРО ГАЛИЧАНИН

Рипіли вози, стогнала земля
Під коней важкими копитами.
Доносився рев ординців здаля
До киян, лютим страхом прибитими.
Кияни були усі на валах,
Дивились на грізну кінноту Батієву,
Що хмарою сунула скрізь по полях,
Несла руїну їх рідному Києву.
Плакали діти, кричали жінки,
Вої похмуро стояли з кольчугами,
Боярин Дмитро натхненно моливсь
Під бойовими святими хоругвами:
- Боже мій, Боже! Вкраїно моя!
Нехристами вся навкруги пограбована.
Спалені села, остроги, міста,
Стогне земля людям Богом дарована.
Мій Галич далеко над буйним Дністром,
Та я його тут над Дніпром захищаю,
Загину я тут у грізній борні,
Я це відчуваю і добре це знаю.
Я вмру без вагання за свій рідний край,
За волю і щастя народу.
Вічно живе, хто безстрашно упав,
За нього в бою у лихую негоду.
І віки проплили, пролетіли роки
З тих пір, як загинув останній поганин.
І в Києві слава про тебе живе
Безстрашний Дмитро Галичанин.

(До подій 1240 року. Хан Батий за хоробрість Дмитра не стратив)

КОЗАЦЬКА СЛАВА

КЛИЧЕ УКРАЇНА

Ой, у лузі при битій дорозі
Буйная трава.
Коли треба бити воріженьків,
Козак ожива.
Оживає, на коня сідає,
Голос подає:
- Не журися, рідна Україно,
В тебе сини є.
Не журися, ворога не бійся,
Не заходь слізьми.
Життя своє за твою волю,
Не шкодуєм ми.
Будемо бити і татар і турок,
Будемо ляхів бить,
Бо за тебе, за твої рани
Серце в нас болить.
Битися за волю кличе нас Трясило,
Кличе Северин.
Кличе грізний Байда Вишневецький,
Ой, твій вірний син.
Не журися, рідна Україно!
Якщо й помремо,
Клич до волі для онуків
Ми принесемо!

Липень 1989 року.

ЗА КОДАЦЬКІМ ПОРОГОМ

За Кодацьким порогом ковила, ковила,
Стежка кіньми пририта ген у степ повела,
А за обрієм далі повела вище хмар,
Де в небеснім блакиті сонце палить, мов жар.
Скільки око сягає, лише тирса шумить,
Луг Великий співає, зачаруєшся вмить.
Птахи з радісним криком в піднебессі летять,
На горбах, мов сторожа, баби скіфські стоять
І сумують за людом. Тут буяло життя,
Що полинуло в вічність, пішло в небуття.

Березень 1989 року.

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА

Ще не вмерла Україна
І слава і воля.
Ще нам, браття, усміхнеться,
Козацькая доля.
Душу й тіло ми положим
За щастя народу.
І докажем, що ми, браття,
Козацького роду.
Станем, браття, в бій кривавий
Від Сяну до Дону.
В ріднім краю панувати
Не дамо нікому.
Чорне море ще всміхнеться
І Дніпро зрадіє,
Ще у нашій Україні доленька наспіє.
А завзяття, щира праця
Свого ще докаже
І на вільній Україні
Пісня гучна розляже.
За Карпати відіб'ється,
Згомонить степами.
України слава стане
Поміж ворогами.
Наливайко, Залізняк
І Тарас Трясило
З домовини кличуть нас
На святе діло.
І згадаймо славну смерть
Лицарства, козацтва,
Щоб не стратить марно нам
Свого юнацтва.

Березень 1989 року

ГЕТЬМАН СУЛИМА

У нашого отамана
Степ перед очима,
На боку висить домаха,
Торба за плечима.
А у торбі дзвенять
Дукати, червінці.

Буде нам козакам,
Буде й його жінці.
В Трапезунді і Азові
Добре ми гуляли,
Били турків, як полову,
Братів визволяли.
То ж нехай пан султан
Та нам вибачає.
Сулима, наш гетьман,
У Порті гуляє.

Березень 1989 року.

КОЗАЦЬКИЙ МАРШ

Яром-долиною, берегом крутим
Йде козацьке військо, курява, мов дим.
Червоні жупани над степом пливуть,
Славні запорожці ляхів бити йдуть.
Червоні жупани над степом пливуть,
Славні запорожці в Україну йдуть.
Попереду війська на баскім коні
Гетьман з булавою, люлька при вогні.
Червона китайка, наче знамено,
Збоку сяє шабля, пістоль, стремено.
Червона китайка, над ним знамено
Кличе за свободу битися воно.
А позаду військо, мов мак розквіта,
Його булавою пан гетьман віта.
Червона хоругва на вітрі гуде,
Військо запорізьке в Україну йде.
Червона хоругва на вітрі гуде,
Військо в Україну Сулима веде.

Березень 1989 року.

ПЕТРО САГАЙДАЧНИЙ

Ой, що ж то за шум всього війська?
Січ зібралася на Запорізька.
Люд військовий там не п'є, не гуляє
Кошового отамана обирає.
Нехай буде кошовим козак значний,
Конашевич Петро Сагайдачний.

З ним ми будемо ходять турок бити,
Україну від татар боронити.
То ж у Кафі визволяли люд хрещений.
Об татар пощербили меч свячений.
В Трапезунді були биті яничари
І в Синопі не уникли тої кари.
Та й москалям наложи купи гною
Сагайдачний з козаками під Москвою.
І султана, розгромивши під Хотиним,
Став вітчизні Сагайдачний знаним сином.
Сагайдачний Петро цим пишався
І до Братства з усім кошом записався,
Дбав за школи і знання для народу
Та завжди готовий був до походу.
Будь же славен повік Сагайдачний!
Хоч лишив народ в ярмі. Необачний.
Липень 1989 року.

ГЕТЬМАН ІВАН ВИГОВСЬКИЙ

У Богдана Хмельницького
Був писар Виговський.
Дуже гарно він знеславив
Ввесь гонор московський.
Сотню тисяч москалів,
Всю московську силу
Знищив він під Конотопом,
Загнав у могилу.
І татари помогли
Москаликів бити,
Бо не дають всім народам
Гарно разом жити.
За монахом Філофеєм
Вони, бач, месії,
А народи навкруг них –
Темні гречкосії.

Липень 1989 року

(Конотопська битва відбулася біля села Соснівка 28 червня 1659 року. Це була одна з найефективніших битв України з Росією. На жаль, під тиском старшини Виговський вимушений був зректися гетьманства).

ПЕТРО КАЛНИШЕВСЬКИЙ

Катерино, підла бабо!
Що ти наробила?!
Останнього кошового
Та й занапастила.
Відправила на Соловки,
В яму посадила,
Щоб там воля України
Та й повністю згнила.
Щоб і сліду не лишилось,
Ні згадки про славу,
Про кошових і гетьманів,
Про їхню державу,
Що боролась з поляками,
Турок, татар била,
Та не знала, не гадала,
Де її могила.
Потом, кров'ю умилася
У Петра, у ката,
Потім тебе доконала
Повія проклята.
Січ козацьку зруйнувала,
Козаків побила,
А люд вільний, незалежний
Та й закріпостила.
А тебе, останній орле,
Кошовий завзятий
Відправила на Соловки
В ямі зогнивати.
Щоб бачила Україна,
Як буде конати
Той, хто буде за свій народ
До кінця стояти.
Та не впав ти на коліна,
Не просив пощади
І народ свій волелюбний
Не зганьбив, не зрадив.
Слава тобі, отамане,
Кошовий великий,
Що не зганьбив нашу славу
«Во віки і віки».

Будуть тебе пам'ятати
Правнуки і внуки,
Бо до бою за свободу
Кличуть твої муки.

Липень 1989 року.

ВІРНІ СИНИ

За честь і волю ми завжди
Готові до походу,
Бо ми є вірнії сини
Українського народу.
Ми козаки, ми вояки,
У шаблі наша сила,
В бою умремо за народ,
Нас не страшить могила.

Липень 1989 року

Т.Г.ШЕВЧЕНКО – ДО КОЗАКІВ

Запорожці, брати мої,
Адамові діти!
За що гинули, страждали,
В'яли наче квіти
Проти сонця у негоду,
Як тільки зростали,
Батька сивого і неньку
В сльозах залишали.
Йшли боротися за долю,
За щастя народу
Накладали головами.
Не було походу,
Де б ви кістьми не лягали,
Славу здобували.
Де ж поділась слава?
Де ж Ви самі небораки?
Де ж Ваша держава?
Про Вас навіть в Запоріжжі
Ніхто не згадає.
Рече собі: «Я не здешний»,
Могили копає.
Навіть мовою гребує

Вашою святою.
То ж не мовчіть,
Встаньте знову,
Гукніте : «До бою!».
І я встану тоді, діти,
З Вами помолюся,
Наче Гонта у Умані
З катів посміюся!
Що Вкраїну сплюндрували
Та й занапали.
То ж не ждіть живих,
Вставайте!
Оживіть могили.
-Не оживуть могили, батьку!
Нам із них не встати,
Бо не має вже й цвинтаря,
Місця не впізнати.
Закопали бульдозери!
Святу землю зрили,
Хрести наші й пам'ятники
В багнюці втопили.

Серпень 1961 року.

ВІД ІВАНА ІВАНОВИЧА НОВОХАТЬКА

Я сьогодні сумний, невеселий
Про козацьку долю згадав
І про славу її незабутню,
Що колись як той сокіл літав.
Боронив я свою Україну
Від нападів ляхів і татар.
Тоді слава про мене гриміла
І боявся мене яничар.
А тепер все пройшло, все минуло.
Чорна хмара на серці лягла.
Де ж поділася слава козака?
Чи повернеться знову вона?

01.12.1962 року.

(Вірш написаний після розмови з моїм лаборантом І.І.Новохатьком)

ЖИВЕ У СИВІЙ ДАВНИНІ

Живе у сивій давнині
Велич і слава України.
Козацькі голови в війні
Лягали скрізь. І без родини
Ховали люди їх усюди.
Чому ж тепер за волю в бій
Ви не йдете? О, люди! Люди!
Невже ж тепер неволя вам
Від волі краща? І волі
Як не було, так і не буде?
Хіба ж вас Бог не прокляне?
Майбутні люди не осудять?
Вересень 1961 року.

НАД ХОРТИЦЕЮ

Воюємо над Дніпром
На високій кручі.
На острові перемо
Солдатські онучі.
Острів слави України,
І боїв великих.
Отаманів та козаків,
Бідних посполитих.
Не раз неньку Україну
Вони боронили,
На татар, на поляків
У похід ходили.
Били часто бусурманів
Та й москалів силу.
Захищали, боронили
Свою землю милу.
Пройшли літа далекі.
Що було – пропало.
Навіть ваших імен славних
В народі не стало.
Дніпро тепер запряжений
У береги б'ється.
А люд темний, та забитий
Над вами сміється.
Марно билися за волю,

Марно ви старались.
Українці, брати Ваші,
В неволі остались.

НА ВІЙСЬКОВІЙ ПРАКТИЦІ

Над Дніпром в Розумівці
По першому класу
Засіло нас шість офіцерів запасу.
Всі орли, як один!
Ех, доленька наша!
Протримаємось місяць.
Була б лиш солдатська каша.

02.07.57р.

(Бятець Валентин, Скрипник Лаврентій, Тарасов Володимир,
Бучинський Віктор, Кот Віктор і Я).

ЖАГА ВОЛІ

ЧАРИ ГАЮ

Верби, берези та клени,
Росяна, ніжна трава.
Чари безмежні... О нене!
В серці надія сплива.
Ранком я в гай вибігаю,
Листя мені шелестить:
Я тебе, сину, благаю,
Глянь! Зачаруєшся вмить.
Ген поза гаєм у полі
Кіньми пририта трава
Мрію не вбити до волі.
Буря в душі ожива.
Серпень 1961 року.
(Запоріжжя)

МАМІ

Не ридай, моя мамо!
Рідна мамо, не плач!
Син Ваш буде людина,
Буде просто орач.
Буде зрання до ночі
Він ходить по ріллі.
Якщо й згине, то чесно
Тут на рідній землі.
Та рабом він не буде.
Буде вільний козак.
Друзі будуть у нього
І Дніпро, і байрак.
Листопад 1946 року

(Вірш написано у 5 класі, коли мене виключили із Велико Олександрівської школи. Учителька ботаніки на уроці сказала: «В центрі клітини листка знаходиться ядро, яке вічно рухається». А я заявив, що це брехня, бо ніколи не бачив, щоб на листках дерев щось рухалося. До школи повернувся через два місяці, завдяки учителям Марії Павлівній Жуковській і Семену Оврамовичу Ярмаку та другові Павлові Рябцю, з яким сидів за одною партою).

ДОЛЯ РАБА

Ми родились рабами, друже!
Але з серцем палким, незгасним.
Нам би бути безмірно дужим,
Щоб завчасно в бою не впасти.
Та даремно світили зорі,
Сльози мами тебе кропили.
Ми здригнулись в страшному горі,
Підлі вбивці тебе убили.
І схилились тополі в полі.
Серце, мозок гудуть, мов струни.
Дух наш - племінь, жадання волі.
А для тіла, то темні труни.
Я гірко плачу над твоїм домом,
Над вічним домом в лиху годину.
Я не боюся! Тобі клянуся!
Та знаю певно, що теж даремно,
Як ти загину.

Березень 1947 року.

(Пам'яті друга Павла Рябця, якого повісив уповноважений з району. Хтось доніс, що він розклеїв листівки з Західної України (тоді всі їздили у Західну Україну обмінювати речі на продукти), у яких писалося: «У Вас голод, бо колгосп»).

ВІЧНИЙ ДРУЖЕ!

Вічний друже! В скорботну годину
Над тобою стою, мов підстрелений птах.
В моїм серці палає вогонь без упину,
А в душі безнадія і страх.
Страх за тебе, вкраїнський народе!
Страх за себе, бо я твоя кров.
Ти навіки заснув у рабській покорі,
Хоч титани твої повставали знову і знов.
Йшли за тебе вмирать, не питаючи броду.
Білим тілом укритий чумацький твій шлях.
Що ж і я упаду, безталанний народе!
Залишуся з тобою в віках.
Вічний друже! Не знаю спокою!
Не скує мою душу лід забуття.
За народ і за мрії наші з тобою,
Я віддам свою кров, своє рабське життя.

Березень 1948 року.

(На могилі друга Павла Рябця)

ДАРЕМНІ СПОДІВАННЯ

Бій відгримів. І на хвилях буремних
В мороці ночі мертві й живі
Тихо пливуть, мов у справах буденних,
Сповнені жаху, просто німі.
Пливуть в небуття, у глибини бездонні,
Пливуть без надії, пливуть хто куди.
Зціпивши зуби, пливуть непритомні,
Аби лиш на беріг вийти з води.
На ранок, мов спало, замріяне море.
Мертві матроси спали на дні.
«Хто потонув, той згоріти не може».
Боже! Скінчились їх муки земні!
Їх вже скінчились, а я у відчаї
Поранений все ще на беріг пливу.
У долі собі порятунку благаю.
Маму і батька на поміч зову.
І от уже беріг, а беріг той - скеля,
Піднятись на неї вже сили нема.
Тут безнадія, тут вічна оселя.
Муки, зусилля були задарма.
Даремно боровсь ти, матросе упертий!
Майбутнє твоє, то доля раба!
Краще вже тут біля скелі померти,
В рабстві життя - не життя, а ганьба!
Березень 1948 року.

КЛЯТВИ ДИТИНСТВА

Встають над Борисполем місяць і зорі.
І птахи співають, і квіти надворі.
Та сумно мені, бо друзів нема.
Я самотності келих тут вип'ю до дна!
Тут хлопці пустують, на вигоні грають.
Дівчата безжурно у парку співають.
Душа моя бідна блукає одна.
Я келих зневаги тут вип'ю до дна!
Завзятих не бачу. Забуду дорогу
І клятви дитинства. Не всі - слава Богу!
Прокляття, якщо їх забуду сповна!
Тоді келих цикути хай вип'ю до дна!
Жовтень 1949 року.

(Вірш написано у середній школі міста Бориспіль, куди я ходив щодено пішки (12 км) з Малої Олександрівки, оскільки квиток на автобус коштував дорожче ніж заробіток батька за день).

У РАЙКОМІ КОМСОМОЛУ

В Борисполі славнім,
В райкомі, мов дома,
Збиткується просто
Убога сірома,
Хотіла і душу
Замазать квачем,
Та я не боюся
Погрозів нікчем.

Вересень 1949 року.

(Директор школи сказав: «У інститут тебе не приймуть, бо не комсомолец» Довелося вступити).

НАРОДЕ МІЙ

Народе мій, устань з колін!
Устань і розігнись!
Як наші предки, козаки,
Стояли тут колись.

ЛІТА ВІД ЗОЗУЛІ

Шумить трава, колишеться
Над озером сумним.
І тільки крик зозуленьки
Розноситься над ним.
- Зозуленько, зозуленько,
Закуй літа мені!
Чи довго я ще житиму,
Чи згину у борні?
За волю, волю, воленьку
Віддам своє життя,
Щоб всі тирани підлі
Пропали в небуття.

МАМІ ТОВАРИША ЮРИ ВИДОЛОБА

В очах твоїх горе,
Розстріляні мрії.

В синах лиш плекаєш
Далекі надії.
Над нами, мов птах,
Розпростерла би крила.
Від горя, недолі
Нас захистила.
Та просимо, мамо!
За нас не тужити.
Наш Вбивця помре,
А ми будемо жити.
17.03.1952 року

ДОЛЯ

У кожного своя доля -
Кому що болить:
Кому власні негаразди,
Кому зло столить,
Кому вороги затяті,
Кому “друзі” злі,
Кому недруги завзяті,
Кому біль землі,
Землі рідної, святої,
Де в неволі люд.
Боже праведний, благаю!
Його не забудь!
Жовтень 1952 року.

ДРУГ ВОЛІ

Я друг свободы не мнимой, словесной,
Свободы во всем и в деле и в песне.
Свободы, которая дала б мне силы
Сражаться с врагом, не страшиться могилы.
Свобода такая есть, я знаю.
А жаль, здесь я ее не встречаю.
Не обратиться мне с песней к народу?
Не знаю, быть может и встречу свободу.
Муза моя, дай же мне вдохновенье!
Довольно молчать! Постыдно терпенье.
Я песней хочу сердца растревожить,
Чтоб армию смелых и преданных множить,
Чтоб смелых звать к борьбе за свободу.

Петь хочу песни родному народу.

Червень 1955 року.

(Запоріжжя).

ОХОРОНЦЕВІ ПОРЯДКУ

Мне ли тебя бояться?!

Презренный раб и хранитель трона!

Ведь воле твоей душа неподвластна.

Тем более тени рабов закона.

Стану смерти бояться

От пули подлой руки шакала?!

Да я бы стал над собой смеяться,

Если б душа пред тобой задрожала!

Листопад 1955 року.

ПІСНЯ

Песня моя, песнь свободы и воли.

Песня, летящая в люди на крыльях.

Ты должна зазвенеть, не взирая на боли,

Как набат вечевой в царстве тьмы и насилья.

Квітень 1956 року.

ПАРТІЙНИМ КАР'ЄРИСТАМ

Вы, преданные телом и душой,

У трона ловите подачки и объедки.

А было же начертано судьбой

Вам быть людьми,

Но люди среди вас предельно редки.

Суждения свои вы смеее иметь,

Лишь о крестьянах, прочих мелких лицах.

Не понимаете, не можете судить

О чести, совести и прочих «небылицах».

Неведом вам позор,

Достоинства не знаете вы цену,

Плетете нить словес пустых, узор,

Готовите себе толпу рвачей на смену.

Безропотно, как бессловесный скот,

Вы проживете жизнь напропалую,

Не настоящую, а жизнь наоборот.

Не вспомнит вас никто и вашу прыть былую.

Червень 1957 року

СЕРЦЕ СПІВЦЯ

Пусть сердце певца не знает невзгод.
И пусть его любит и ценит народ.
Любовь должна сердцем владеть певца,
Его песня звенеть и греметь без конца!
Но где ему деть свою ненависть, месть,
Когда и обиды не перечесть?
Нет! Беспощадно будь сердце его!
В песне рази, не прощай ничего!.
Вересень 1955 року

ПАЛІЯМ БІБЛІОТЕК

Комуністи тішаться думкою:
Люди темні, дурні,
Не помітять за словес завісою
Їх об орудки брудні.
Та даремно, як з лантуха вила,
Випира більшовицька брехня.
Людей вона задавила,
Та вони знають, що все то бридня.
Підлі наміри шайки бандитів
Прикриваються кумачем.
І палають думки народжені геніями
За наказом кремлівських нікчем.
Травень 1964 року

(Спалили стародруки у Академічній бібліотеці. Три дні їх не гасили.
Частину стародруків пожежники вивезли до Видубецького
монастиря, то вони там ще три рази самозаймалися).

СПРАГА ВОЛІ

Дух бунтарства, спрага волі
Змалку душу полонили.
Бути пригнобленим?! Доволі!
Жити так не має сили.
Мово рідна, солов'їна!
Як тебе забути маю,
Прокляне нехай родина,
Земля – мати не приймає
Липень 1961 року

НЕ ХИЛИСЬ

Буває в житті люто вдарить прибій.
Здається, що й жити не треба,
Та час промине і в негоді лихій
Знову сонечко сяє із ясного неба.
І, коли твою душу зачепить відчай,
Плакати, нити не треба.
Згадай про свій милий, знедолений край.
Борись і благай йому ласки у неба.
Коли серце болить за бідний народ,
До бою всіх кликати треба,
Щоб бити манкуртів, лакуз і заброд,
Щоб сяяли зорі з бездонного неба.
Листопад 1973 року

РЕПЛІКА

Послати б вас під три чорти
Всіх душоловів разом!
Щоб всі «плантатори – хорти»
Посунулися плазом.
Та не годиться нам спішити,
Довічна рента треба!
То ж не доводиться тішити
Ні пекла, а ні неба.
Горю від сорому всякчас,
Ховаю очі в віки.
І ненависть вже не на час
Я збережу, навіки.

Травень 1975 року.

(Викликали у Партком Інституту і сказали: Вступай у партію, бо розпрощаєшся з відділом. Ми не можемо безпартійному дозволити керувати людьми. Дружина порадила вступити).

НА ВІНОК АЛЛІ ГОРСЬКІЙ

Я не знаю тебе, я не бачив тебе,
Лише подумки плівсь за труною.
Що ж зробила ти владі жорстокій, лихій,
Що вона поквиталась з тобою?
Ти бажала добра, ти хотіла рабів
Возвеличить Тарасовим словом,
Що ще більш зацікавила з тих пір,

Як покрились червоним покровом.
Твоя смерть, то є доказ: червоній орді
Небезпечне Тарасове слово,
І Його б вона вбила, та Слово не вбить -
Стоїть на сторожі чудово.
Прощай, моя сестро, прости і прощай!
“Навколо все спить, як в могилі”,
Навколо конає загублений край,
Давно покоривсь темній силі.
Ти жила і творила коротеньку мить,
Палала, як сонечко красне.
Як зірка, що в небі яскраво горить,
Горить і ніколи не згасне.

Грудень 1970 року

(Горська Алла зробила панно на стіні у Київському університеті: Тарас Шевченко обіймає жінку на колінах, а над ними надпис Т.Г.Шевченка : «Возвеличу отих рабів **німих**. Я на сторожі коло них поставлю слово». Кегебісти кинули її під поїзд, коли їхала у Київ від батьків, які жили у селі біля Білої Церкви).

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА

Ще не вмерла Україна.
Пропали гетьмани.
З того часу твої люди
Лише гоять рани.
Ще не вмерла Україна,
Помирають села.
Біла хата почорніла
Сумна, невесела.
Ще не вмерла Україна,
Помирає поле
Нітратами засипане,
Від хімії голе.
Ще не вмерла Україна.
Помирають ріки,
Над якими люд хрещений
Мирно жив повіки.
Ще не вмерла Україна.
Повалили храми
За наказом недоумків
З державної брами.

Ще не вмерла Україна.
Помирає мова
Байстрюками запродана,
Плаче нездорова.
Ще не вмерла Україна.
Не забула волю.
Ще нащадки молоді
Кують свою долю.
Ще не вмерла Україна
І слава, і воля,
Ще нам браття усміхнеться
Козацькая доля.
Душу й тіло ми положим
За щастя народу
І докажем, що ми, браття,
Козацького роду.
Станем, браття, в бій кривавий
Від Сяну до Дону,
В ріднім краї панувати
Не дамо нікому.
Чорне море ще всміхнеться
І Дніпро зрадіє.
Ще у нашій Україні
Доленька наспіє.
А завзяття, щира праця
Свого ще докаже
І на вільній Україні
Піснь гучна розляже,
За Карпати відіб'ється,
Згомонить стапами,
України слава стане
Пміж ворогами.
Наливайко, Залізник
І Тарас Трясило
З домовини кличуть нас
На святеє діло.
Тож згадаймо славному смерть
Лицарства, козацтва,
Щоб не стратить марно нам
Свого юнацтва.

Липень 1989 року.

СЛАВА УКРАЇНИ

Живе у сивій давнині
Велич і слава України.
Козацькі голови в війні
Лягали скрізь. І без родини
Ховали люди їх усюди.
Чому ж тепер за волю в бій
Ви не йдете? О люди! Люди!
Невже ж тепер неволя Вам
Від волі краща? І волі,
Як не було, так і не буде?
Хіба ж Вас Бог не прокляне?
Майбутні люди не осудять?
Вересень 1961 року

КРАЮ МІЙ РІДНИЙ

Краю мій рідний! Сповитий у муках!
Затоптаний в грізній борні.
Вічні сльози! Незлічені пута
І тюрми закуті в броні.
Десь воля далеко лишилась у Бога
І слово заснуло німе,
І слава пропала, сп'яніла небога,
І внук вже їй віри не йме.
Не вірить сірома, що був колись вільний
І рідну пісню співав!
І вороги мліли при згадці про нього,
Бо в краї своїм панував.
Невже ж ти загинеш, невже не проснешся?
Навік записавсь в холуї
І в вічних приниженнях, вічних стражданнях
Помрут навіть внуки твої?!
Грудень 1962 року.

РУХ

Моя Україно! Знедолений краю!
Велика руїна забутого раю.
Де батько і син у лихую негоду
Не знають про честь і про славу народу.
І тягнуть хомут свій. Далека дорога,
Їй краю не видно - покута від Бога.
І внуки і правнуки все ще німі

Помалу бредуть у волячій ярмі.
Чи може давно не болять твої рани,
Що ятрять тебе, як сконали гетьмани.
Чи діти твої холуї-яничари
Лиш варті презирства і божої карі.
Проснисть, Україно, коли ще не вмерла.
Не може ж так бути, щоб хомут свій не стерла!
Воскресни, народе! Зміцніє твій дух
У лавах буремних, що з'єднує РУХ.
Липень 1989 року.

ЗА ГОРАМИ ГОРИ

**«За горами гори
Хмарою повиті,
Засіяні горем,
Кров'ю політі.
Споконвіку» за горами
Жили вільні люди,
Боролися з ворогами,
Та більше не будуть.
Давно згинули соколи,
Соколята впали.
Суєслови, лицеміри
Все до рук прибрали.
Обчухрали сиві гори,
Саклі обікрали,
А тепер ще заявляють,
Що й культуру дали.
То ж лежи Шаміль в Медіні
В саду біля броду.
Не герой ти, а розбійник
І ворог народу.
Але правда, свята правда
Не вмере, не загине,
Серед «вільного» народу,
Мов билина лине.
Березень 1951 року**

(У газеті «Правда» писалося, що Шаміль боровся не за волю чеченців, а був англійським шпигуном. Радянська пропаганда стверджувала, що всі народи в Росії не боролися з нею, а хотіли разом жити).

БЛАГА ВОЖДІВ

ДЕСПОТ

«Б'ють пороги, місяць сходитьь.

Як і перше сходив...

Нема Січі, пропав і той,

Хто всім верховодив!»

Та нащадки не дрімали,

Робили, що знали.

І деспота ще більшого

Собі відшукали.

Не хапав він по одинці,

Ловив косяками.

Кого стріляв, кого топив,

Гноїв таборами.

Постріляв спочатку «білих»

«В ім'я правди й волі»,

Тільки слуги їх лишились

І босі і голі.

Сотні тисяч попів знищив,

«Опіум народу»,

Разом з ними й святі храми

Щезли у негоду.

Далі вже селян мільйони

Стали з села лізти

Десь у тундру куркулями

Мерзлу землю гризти.

Таборами вкрили тайгу

І тундру убогу.

Молилися, поки живі.

Слава! Слава Богу!

Слава Богу! Гегемону

Великая слава!

На кістках простого люду

Творилась держава.

А деспоту усе мало -

На війні мільйони

Знищив разом з москалями

Людей на прокльони.

Все минає. Місяць сходитьь.

Як і перше сходив.

Здох нарешті лютий деспот,

Що всім верховодив.

5 березня 1953 року.

ЧУМАЧЕНЬКО

«Ой, не п'ються пива, меди,
Не п'ється вода.
Прилучилась з чумаченьком»
В столиці біда.
Лизоблюди і лакеї
Розвели чуму -
Бюрократів, фарисеїв.
Горенько йому.
Говорив він:
- Культ особи знищим нанівець!
Та забув про бюрократів.
От йому й кінець.
Казав:
- Дати селянам паспорт,
Пенсії, землі.
Для скотини кукурудзу
Садити в селі!
Фарисеї:
- Кукурудзу?! -
В північні краї!
А пенсії? Просто смішно!
Так вони малі.
Він казав:
- Збудуємо хати,
- Збудуємо дома!
Фарисеї:
- То хрущоби!
То бридня сама.
Він казав:
- Промисловість перебудувать!
Фарисеї:
- Раднаргоспи?
Це відступ назад.
І наука, і культура
Досягли свого.
А йому казали:
- Неук Бога самого.
Вперше він заслін поставив
Холодній війні.

І мільйони у мундирах
Крикнули:
- О, ні!
І зійшлись кити партійні:
- Що ж кінчать пора!
Діждемося, що прожене
Нас усіх з двора.
І зіпхнули чумаченька
З воза за поріг.
Одурені закричали:
- Бог нам допоміг.
Нащо нам оті реформи?
Нащо боротьба?
Без царя нам неможливо!
Без “водки” ганьба!
Чумак плаче і сумує,
Лисину скубе.
Але пізно спохватився.
Бюрократ - «Цабе».

Жовтень 1964 року.

(Суттєви зміни у Союзі почалися саме при Хрущові М.С.)

ЦЯЦЬКОВАНІЙ

«А ще гірше – спати, спати...
І сліду не кинуть
Ніякого, однаково.
Чи жив, чи загинув»
Не загинув, помер просто
В Кремлівських палатах,
Як колись заброди мерли
В простих сільських хатах.
Награбоване покинув,
Лишив нагороди,
Миршавої, нікчемної
Представник породи.
Двадцять років простим людом
Правив без моралі,
Продав тайгу, газ і нафту.
Продавав би й далі
На престолі партійному
Крісла та посади.

Бюрократи і лакузи
Були тому раді.
І що нижче - ціна менша.
І так аж до кума.
А той сів собі на задні,
Не робить, а дума.
Аноніми, диялтори
Тим часом не спали
І суспільству, простим людям
Жити не давали.
Протекція, корупція,
Хабарі усюди,
Так що вже і не второпать,
Чи свині, чи люди.
То ж не скажеш,
Що жив марно
І сліду не кинув!
Вмер нарешті цяцькований.
Чом раніш не згинув?!

Листопад 1982 року.
(Брежнєв Микита Сергійович).

ОБІЦЯНКИ МИХАЙЛА ГОРБАЧОВА

«У всякого своя доля
І свій шлях широкий.
Той мурує, той руйнує»,
Той просто гуляє,
А той все, що приверзлося
Враз переробляє.
Казав, навіть, що й комуна
Буде працювати.
Але то вже надаремно,
Кому про те знати.

У РИНКУ МИХАЙЛА ГОРБАЧОВА

Президент за розум взявся.
Підстрига всіх під машинку,
Щоб конав і не пручався
Той, хто буде жити в ринку.
Візьме все союзна влада,
Людам лишить картоплинку,

Щоб голодні не сконали
У Михайлівському ринку.
Робітник - хазяїн долі
Склав майно своє в торбинку.
Воно, певно, знадобиться
На Михайлівському ринку.
Шахтарі у лавах стали
І гризуть суху скоринку,
Бо подвійний хліб шукали,
А знайшли гримаси ринку.
Металурги знають точно
Для вогню лиш дай жаринку,
Вирішить він остаточно
Жити як, в якому ринку.
Селянин сміється в вуса
І годує в сажі свинку,
Хто знає що там буде в біса
У Михайлівському ринку.
- Стріла б лисого «козла»,-
Стара баба каже,
Дерла б лисину зі зла,
Не дури нас, враже!
Грудень 1990 року.

ТИРАНИ

Шумить трава, колишеться
Над озером сумним.
І тільки крик зозуленьки
Розноситься над ним.
-Зозуленько! Зозуленько!
Закуй літа мені,
Чи довго я ще житиму,
Чи згину у борні?
За волю я, за воленьку
Віддам своє життя,
Щоб всі тирани підлі
Пропали в небуття.
Травень 1951 року.

МІЙ РІДНИЙ КРАЮ

КРАСО МОЯ.

Красо моя, о краю мій!
Ліси і полонини!
Тебе люблю, як вірний син!
Як син за тебе згину!

12.02.1962 року

НА ЧОРТОРИЇ

На Чорторії Дніпрові хвилі
Насипали гори піску на косу.
Плачуть над річкою верби похилі,
Сонце сріблить на їх листях росу.
Там на кілках мокнуть кожі воліві,
Очищає пісок їх у чистій воді.
Спить пастух Кирило на чистій полові,
Що на зиму наніс своїй череді.
Крячки голодні крячуть над плесом.
Кигичуть над берегом сизі чайки.
Гойдаються струги в воді прохолодній,
Де на сонечку граються рибок стайки.

12.02.1962 року.

САМОТНЯ ВЕРБА

Жене вітер буйну хвилю
І Дніпро вирує.
Плаче верба над водою,
Плаче та сумує.
Одна вона край берега
До води схилилась,
Миє свої рясні віти,
На гай задивилась.
На дерева задивилась,
Як то їм гарненько
Жити вкупі, веселитись,
Слухать соловейка.
Коли сонечко веселе
Вплива над гаєм,
Все радіє в тому гаї,
Сонце зустрічає.
Крикне іволга в ліщині –

Пташка не велика.
І високо аж за хмари
Зніметься шуліка,
Підніметься тільки мріє,
Крила там розправить,
Свої сірі, сірі очі
На сонце направить,
Крикне радісно і гордо,
Щоб всі чули в гаї:
-Сонце любе, життя моє,
Я тебе кохаю!
Першим завжди над хмарами
Тебе зустрічаю!
І в гаю все оживає,
Співає, сміється.
Стан високої тополі
До ясена гнеться.
Ясен її обіймає,
Ніжно так цілує.
А самотня верба
Сумує, сумує.
Ніхто її не голубить,
Про неї не дбає,
Навіть, пташка вранці рано
На ній не співає.
Тільки інколи над вечір,
Як сонці сідає.
До самотньої верби
Човен припливає.
З нього парубок виходить,
Під вербу сідає,
Віти її розчісує
І сумно співає.

06.10.1953 року.

НАШІ ПРЕДКИ

Не губи, мій народе,
Родоводів своїх,
Бо вони - то коріння,
Кров у жилах твоїх.
Хто мурує завзято,

Має хліб нелегкий,
Того в творчій запалі
Підтримує Кий.
Кого тягне за море
Продавать дари нив,
Тому - щастя чи горе -
Думи Щек полонив.
Свій народ боронити
Відчуваєш порив,
Твоїм серцем хоробрим
Володіє Хорив.
Коли з уст лине слово,
Рідна мова жива,
Знай, у серці твоєму
Либідь пісню співа.
Горе в рідному краї,
А тобі не болить?
Ти - манкурт, хай прокляттям
Бус тебе спопелить.
Бо нема в тебе роду,
Яничаре лихий,
Гнів, презирство народу
На могилі твоїй.

Березень 1989 року.

ПЕТРО МОГИЛА

Гори високі, Київські кручі
І верболози понад Дніпром.
Коси вмивають верби плакучі.
Все у віки салютує добром.
Над кручами храми знялися у небо,
Золотом сяють над ними хрести.
За віру і волю боротися треба,
Швидко іти, не брести.
На Київських горах в глибокій задумі
Стояв і молився Могила Петро.
Він думав про долю, майбутнє народу,
Про свою пацю людям на добро.
Була тут колись велика держава,
Храми зростали, буяло життя.
Та навала Орди життя припинила,

Спалила будинки і храми до тла.
Та у розпач впадати не треба,
Хай знову розквітне тут нове життя.
Доля хай знову спуститься з неба,
Повернуться храми святі з небуття.
Треба ладнати храми і школи,
Учити, виховувать бідний народ,
Щоб думи про волю не згасли ніколи,
Щоб мужньо стояв він проти заброд.
І на горах закипіла робота.
Засяяв Михайлівський золотом знов.
Піднялася Софія, відкрила ворота.
І Десятинна вінчала добро і любов.
На згадку про смерть в її стіни вмуровані брили
Старої церкви, що впала в останнім бою
І разом людей від Батия накрила,
Що волю і честь захищали свою.
І на Подолі творилось багато,
Храми і школи вставали кругом,
Бо майстри і народ працювали завзято,
Щоб місто росло і буяло добром.
Храм освіти піднісся при Братському храмі,
Народного духу і волі твердиня.
В саду Гулевичівни на брамі
Воскресла освіти гординя.
Та роки пройшли, пролетіли буренні.
Старий Могिला закінчує путь.
Осанні вже сили його покидають,
Та ноги самі ще на гори несуть,
Щоб подивитись на свою працю,
На справи життя і натруджених рук.
Місто вирує. Храми знеслися у небо.
Золотом сяють над ними хрести.
-Нащадки мої! До вас моє слово,
З вірою в правду мої думки
До вас посилаю вогонь мого серця,
Що палало в мої буренні роки.

Липень 1989 року.

(Петро Семенович Могила (31.12.1596 – 01.01.1647), реставрував Софію, Лавру, провів розкопки Десятинної церкви, заснував Києво – Могилянську академію у 1633 році, її філіал у Вінниці у 1634 році.

Гулевичівна Єлізавета – Глашка Василівна (1575 – 1642 роки) передала свою садибу для Братської школи у 1615 році)

КРУТИ

Вигравали коні у зимовий ранок,
Плили над землею в небі кумачі,
І горів над обрієм золотий світанок,
Що його збудили міддю трубачі.
В бій ішла навально червона кіннота,
У бійців червоні зірки на шапках.
Землю хоче взяти темна голота,
Потім буде воля у її руках.
Потім може й буде, виє в полі вітер.
Потім може й буде, стугонить земля.
Коні б'ють копита, може так і треба,
Важко упіймати в небі журавля.
А під темним лісом в мерехтінні ранку
Хлопці-соколята всі як на підбір
За Україну, волю клялись до останку,
На життя стояти всім наперекір.
Село Крути рядом, станція під лісом,
Київ десь далеко за сивим Дніпром,
Серце України з університетом,
Де вони учились людям на добро.
І свистіли кулі, чиркали по полю,
Володіли ранком злість і люте зло.
Падали за землю, падали за волю.
Скільки ж то їх, Боже, в тім бою лягло?
Скільки вас лишилось, хлопці-соколята?
Скільки вас за волю буде ще стоять?
Та мовчить діброва і земля заклята.
Триста мертвих воїв на снігу лежать.
І тепер над полем у веснянім ранку
Плачуть сиві чайки, плачуть журавлі
За тих, що за волю впали на світанку,
За тих, що за землю сплять в сирій землі.
Боже ти наш, Боже! В яр нас повкидали.
І витають душі наші над селом.
Ми за землю вмерли, ми за волю впали.
Не клянїть нас люди, пом'яніть добром!

Липень 1989 року.

СПОВІДЬ ЯНИЧАРА

Я зганьбив сою матір,
Зганьбив її мову.
Та я не мерзотник – інтелігент,
Я старшому брату вірно слугую,
Бо видав мені він на зраду патент.
Я також запродав і матір і мову,
Запродав і віру давно,
Бо я керівник і допхавсь до корита,
А що яничар - то мені все рівно.
Ну й що, що я зрадник, мерзотник,
Запроданець вчора й тепер?
Примхлива марнота людська ваша гідність,
Бо я процвітаю, не вмер.
То ж ідеалісти, народні трибуни!
Ганьбою мене не настрашите Ви,
Бо я необхідний, особа державна,
Я грязь благородна Москви.

Липень 1989 року.

РІДНА МОВА

Дух бунтарства, спрага волі
Змалку душу полонили.
Бути пригнобленим?! Доволі!
Жити так - немає сили!
Мово рідна, журавлина!
Як тебе забути маю,
Прокляне нехай родина!
Земля - мати не приймає.

Червень 1961 року.

МИКОЛІ ЩОРСУ

В Самарі на старій площі
Нежданно зустрів я тебе.
Здивувався страшенно, бо в гості
Ніхто помирати не йде.
Чому ж Україну залишив?
Ти дійсно не був її син,
Адже лежиш на чужині
Забутий всіма, один!

Червень 1961 року.

СУМ ГАЇВ

І берези, і клени,
І озера в гаю,
І луки зелені,
Мов той килим, в раю.
Гай шумить своїм листом,
Колискову співа.
Мов барвистим намистом,
Землю цвітом вкрива.
Феофанії пісню
Свистять солов'ї.
І сумують над містом
Неповторні гаї.
І сумують... Чорнобиль
Їх засипав сповна.
Гірка доля у міста,
Доля гаю сумна.

Травень 1986 року.

ОСІНЬ

Осінню в небі запахло.
З поля звезли урожай,
Трави у луках зачахли,
В сон поринає наш край.
Листя червоне, діброву
Вкрасило нове вбрання.
Бабине літо ізнову
Полям летить навмання.
Птахи зібралися в зграї,
Шляхи свої бачать у сні.
І у простори безкраї
Линуть їх пісні сумні.

Серпень 1984 року.

АСКАНІЯ НОВА

Степ, без краю земля.
Запах полину в носі лоскочеться.
Золотиста стерня покриває поля.
Над дорогами курява хмарами носить.

Кукурудза пів метра сяга висоти
В Бога ласки блага, а в людей -
Не мучити проситься.
Дайте трохи води, щоб рости.
Нащо ж дарма садити, морочиться.
Це тепер. А колись, що було?
Що сказали б ті баби,
Що ген на курганах видніються?
Їх творив колись мужній,
Великий народ, що пішов в небуття.
А вони тепер мовчки на сонечку гріються.
Давно предки мої, чумаки,
В Крим по сіль їдучи,
На бабів на курганах дивилися,
Пізнавали дорогу по них,
Про минуле гадали, журилися.
Серпень 1963 року.

ВЕЛИКО-ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ШКОЛА

Ще Котляревського часів будинок,
Що в землю вгруз по самі шибки.
Тут корінь знань, моїх думок спочинок,
Що чомусь жили часто навпаки.
Тут з вічним другом у часи жорстокі
Я клятву дав нескореним брести
Через життя і за свій вік короткий
Хоч крихту правди людям донести.
І часто в дні тривоги і свята
Я повертаюсь думкою сюди,
Де мріями моїми сад, земля багата,
Що були свідками і радості й біди.
Марію Павлівну тут в мареві стрічаю,
Веду розмову з нею про діла,
Про вічний в серці біль і сум відчаю,
Про друга вічного і вірного Павла.
Було по-всякому. Карпці хазяйнували.
Тримали нас у строгості, узді.
Калінічна над нами чатувала,
Мов курка на яєчках у гнізді.
Давно пішли ми звідси в світ широкий,
І з нами школи частка, пагінці,

Що вирости у дерева високі.

Та так і йдемо життям в терновому вінці.

Березень 1989 року

(На 40 – ліття закінчення школи. 1.Карпець Павло Мусійович – директор - математика. 2.Карпець Микола Петрович – завуч – укр. література. 3.Жуковська Марія Павлівна – німецька мова. 4.Марія Калінічна – вихователь, - українська мова).

ОДНОКАШНИКАМ НА 10 – ЛІТТЯ ЗАКІНЧЕННЯ БОРИСПІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ.

Було колись. В Борисполі
Ми вчили науки –
Теперішні, не колишні
Ази, Веді, Буки.
У Горпини вчили Чіпку,
У Чіпки – Н'ютона,
А в Івана вчили плітки,
«Во времена она».
Семен вчив нас рахувати
Об'єми, гектари.
Постанови про журнали
Гризли у Варвари.
Алхімії вчив нас Ленський,
Не Пушкіна - справжній.
І Потьомкін Таврічеський
Вчив справі державній:
Як сіяти, як полоти,
Як збирать пшеницю,
Щоб державі віддять з гаком,
Лисенку дещицю.
І все – таки ми навчились
Й собі дещо мати,
Працюємо, гуляємо,
Збудували хати.
І діточок навчаємо,
Бориспіль шануєм,
Бо це дім наш, мабуть звідси
І в Рай помандруєм.

Серпень, 1962 р.

(1 – Хрущ Поліна Григорівна - українська мова і література. 2 – Щегель Олексій Никифорович, - фізика. 3 – Глушко Іван Дмитрович

- історія. 4 – Ліпшиць Семен Йосипович - математика. 5 – Півньова Варвара Митрофанівна - російська мова і література. 6 – Ленський Іван Іванович - хімія. 7 – Потьомкін Іполіт Афанасійович – біологія).

БОРИСПОЛЕ ДРЕВНІЙ

Борисполе рідний! Борисполе древній!
Віки прогули над тобою, мов дзвін.
Топтали тебе ненаситні орди,
Та щастя плелось навздогін.
Над старою Альтою, під осокором
Лишилося тихе село.
В нім юність пройшла наша бідна, весела,
Дитинство у безвість пішло.
Тут в мареві мрій, сподівань і тривоги
Кохали ми палко до забуття.
Тут наші страждання і наші болі
Вплелися в буденне життя.
Борисполе рідний! Борисполе древній!
Ти нашого бідного серця не край.
І юнь нашу милу уже посивілу
Попід осокори збирай.
Нехай наше серце ще раз стрепенеться
І радість у ньому бринить через край,
Нехай ми згадаємо все, що любили,
І знову відчуємо, що то за рай.
Борисполе рідний! Борисполе древній!
Віки прогули над тобою, мов дзвін.
А наші літа, літа молоді
Промчалися вслід навздогін.
Борисполе рідний, Борисполе древній,
В віках нехай славиться твоє ім'я
І нехай ще не раз під твоїм осокором
Збереться вся наша сім'я.

Червень 1982 року.

(На тридцятиріччя закінчення школи)

ОДНОКАШНИКАМ НА 50 – ЛІТТЯ

Серце пісню співало.
Як давно це було?!
П'ятьдесят пролетіло,

За водою сплило.
У Борисполі славнім
Нас вітало життя
І поезія, й проза,
Негаразди буття.
І по різному Доля
Повела нас у світ,
Кого в росах купала,
Кому слала привіт.
Але все то даремно!
Вічність наша живе
В наших дітях, онуках,
У майбутнє зове.

Серпень 2002 року.

МЕТАЛУРГАМ 1957 РОКУ

Літ багато минуло,
Літ багато сплило,
Мов за вітром билину
У степу пронесло.
Ми роз'їхались всюди,
Розбрелись у світи,
Рознесли свої думи
І надії в віки.
Нас усюди гонило
По дорогах життя,
Що пливе без упину
І нема вороття.
Та зустрілись ми знову
І згадали весну,
Свою юність веселу,
Свою мрію ясну,
Свою молодість світлу
І безмежну любов.
І серця загорілись,
Зарум'янились знов.
Тож стрічаймось і далі,
Хай співають серця.
І в єдиному злеті
Будемо йти до кінця.

Липень 1967 р.

ВІДПОВІДЬ НА ВІРШ БРОДСЬКОГО “НА НЕЗАВИСИМОСТЬ УКРАИНЫ”

Ну що ж, прощайте, кацапи!
Нарешті ми розійшлися шляхами.
Вам, певно, назад в «імперію зла»,
Нам, хохлам, знов на змагання з ляхами.
За вашими тезами вас треба любить.
Сімдесят років ви жили також як каторжани.
Ми не проти! Живіть хоч сімсот!
Та навіщо нам мучитись разом з вами?
Дуриною дивуєте світ,
Живете у злиднях, у темряві, як кроти,
Не знаєте меж Росії, але несамовито ревете,
Що ви народів поводити, месії.
Спочатку зробили нас кріпаками,
Що таке раб пояснили вогнем.
А коли ми пручались і повставали,
То зрадниками нас нарікали і
Покірності вчили мечем.
І не тільки вогнем і мечем
Вчили вмирати голодною смертю, вандали,
На полі пшеничному з хлібом і калачем,
Щоб забули себе і що таке воля не знали.
Тож вам нема чого зобижатись на нас,
Адже вертаємо до рідної хати
Обдерті до нитки в одних личаках, І раді!
Тільки б у ваших обіймах повік не сконати.
Три сотні літ ви були наші поводити,
Тож дякувати мусимо вам за науку,
Але ж скажіть: за яку?
Щоб правду повідати онуку.
Не гріх розповісти за Андрусівський мир,
Коли нас навпіл поділили.
Чи за Батурин, де дітей, матерів
Живими у хатах палили.
Чи як болота Неви гатили козацьким тілом,
Чи як наших гетьманів і кошових висилали в Сибір,
Царевим страхали “словом і ділом”.
Вам немає чого зловтішатись, закопилівши губу,
Чиї кості на radoщах першими смерть поглине.

Може наші і першими, але за нами
І ваша Росія в ту саму безодню долине.
А щодо тебе, нікчемний раб!
Ти був фальшивий дисидент забільшовиченої Росії,
Двоголового орла вірний слуга,
Погонич придуманого Месії.
Не варто гадати чому ти проклинав Україну.
У скаженого пса не шукають окраса.
Ти був нікчемний імперський шовініст,
Не вартий нігтя Тараса.

Квітень 1997 року

ЙОСИФ БРОДСЬКИЙ «НА НЕЗАВИСИМОСТЬ УКРАИНЫ»

Дорогой Карл XII, сражение под Полтавой,
Слава Богу, проиграно. Как говорил картавый,
Время покажет “кузькину мать”, руины,
Кость посмертной радости с привкусом Украины.
То не зеленек - виден, траченный изотопом,
Жовто-блакитный Ленин над Конотопом,
Скроенный из холста, знать, припасла Канада.
Даром что без креста, но хохлам не надо.
Горькой вошни карбованец, семечки в полной жмене.
Не нам, кацапам, их обвинять в измене.
Сами под образами семьдесят лет в Рязани
С сальными глазами жили как каторжане.
Скажем им, звонкой матерью паузы метя строго:
Скатертью вам, хохлы, и рушником дорога.
Ступайте от нас в жупане, не говоря - в мундире,
По адресу на три буквы, на все четыре стороны.
Пусть теперь в мазанке хором гансы
С ляхами ставят вас на четыре кости, поганцы.
Как в петлю лезть, так сообщца, суп выбирая в чаше,
А курицу из борща грызть в одиночку слаще.
Прощайте, хохлы, пожили вместе - хватит!
Плюнуть, что ли, в Днепр, может, он вспять покатит.
Брезгуя гордо нами, как оскомой битком набиты,
Отторгнутыми углами и вековой обидой.
Не поминайте лихом, вашего хлеба, неба
Нам, подавись вы жмыхом, не подолгом не треба
Нечего портить кровь, рвать на груди одежду,
Кончилась, знать, любовь, коль и была промежду.

Что ковыряться зря в рваных корнях покопом.
Вас родила земля, грунт, чернозем з подзюмбом,
Полно качать права, шить нам одно, другое.
Эта земля не дает, вам, калунам, покоя.
Ой, ты левада, степь, краля, баштан, вареник.
Больше, поди, теряли - больше людей, чем денег.
Как-нибудь перебьемся. А что до слезы из глаза -
Нет на нее указа, ждуть до другого раза.
С Богом, орлы и казаки, гетьманы, вертухай.
Только когда придет и вам помирать, бугай,
Будете вы храпеть, царапая край матраса,
Строчки из Александра, а не брехню Тараса.

ОРДИНЦІ

Тисячоліттями людство виробляло добродійну мораль на основі заратустризму, буддизму, християнства, ісламу. Більшовики хотіли її запровадити за допомогою атеїзму, навіть, оголосили, що уже створили нову спільність людей - "радянський народ". Та виявилось, що це спільність людей, що проживають вимушено у комунальній квартирі. Як тільки появилася можливість, всі побігли до своїх власних осель.

Так було завжди, коли вмирили імперії. Одні вмирили довго і болісно, як Рим, інші - спокійно і швидко, як Австро-Угорщина, а інші трансформувалися у достойне людей об'єднання, як Великобританія. Останнє за логікою речей повинно було відбутися з колишньою Російською імперією, яка називалася Союз Радянських Соціалістичних Республік. Проте цього не сталося. Вона помирає за сценарієм Стародавнього Риму. Чому так? Протягом 600 років Росія загарбувала чужі землі. На них поселялися росіяни. Вони вважали себе господарями цієї землі, а місцеве населення членами своєї "орди". Населення повинно було горою стояти за Імперією, а якщо повставало, то оголошувалося зрадником і вибивалися до ноги. Так були організовані орди Чингиз-Хана, Бату-Хана, Тохтамиш-Хана. В них було до 20-30% монголів, татар, а решту складали підкорені племена. Так і в республіках Союзу жило також 10-30% росіян, решту становило місцеве населення.

Російська орда, правда, більше ідеологічно закамуфльована. Росіянам втовкмачувалося і втовкмачується, що захоплення земель сусідів не є загарбання, а визволення і робиться воно на благо народів, що у росіян така місія - спасати народи, захищати їх, навіть, "самих від себе".

У шкільних підручниках, у пресі, по радіо і телебаченню тиражувалися байки, що росіяни кожному народу імперії зробили "добро" - надали "волю", захистили від сусідів, запровадили писемність, створили добробут

за власний рахунок. Показовим можна вважати такий епізод. У 1986 році інженери мого інституту під час відрядження до Горького у робітничій їдальні стали обурюватися якістю страв і від робітників, що стояли у черзі за обідом почули: “Вот, хохлы! Наше сало жрут, да еще и возмущаются!”

Тому всі росіяни щиро обурюються тим, що вони страждали із-за всіх народів, за них кров свою проливали, а ті невдячні тепер від них відхрещуються. А що стосується українців, то тут обуренню немає меж, адже за логікою росіян, “хохлы - это те же русские, но малость попорченые поляками и австро-венграми”.

Це не є переконання російського обивателя. Це також переконання зразкового російського інтелігента. Серед моїх колег, професорів і академіків Москви, Санкт-Петербургу, Свердловська, Новосибірська нема жодного, хто б позитивно сприймав акт відокремлення народів від Росії. Росіянин не може відповісти за своєю аргументацією добродійника для поневолених народів тільки на одне просте запитання: чому це він не хоче, щоб йому було краще? Адже, коли народи відокремляться, йому непотрібно буде за них кров проливати, салом годувати.

Йосиф Бродський у цьому питанні є типовим великодержавником, російським шовіністом. Можуть заперечити, як це так, адже він єврей. Єврей-то-єврей за батьками, але за своєю духовною суттю член, представник орди. Якби він був єврей за єврейським світоглядом, за переконанням, то був би єврейським поетом, а не російським.

Так само і серед українців, серед української еліти є величезна кількість представників російської орди. Більшість з них, звичайно, клопочеться про нове об'єднання з ордою на рівні обивателів. Але є також багато войовничих, як представники комуністичної партії - народні депутати у Верховній Раді України, а також творці ординської ідеології в Україні, як академіки Д.В.Затонський, П.П.Толочко.

Постає питання, чому Бродський, саме як поет, виступив з такою ненавистю до України і зневагою до українців. Мені здається, відповідь дуже проста. У нього не було іншого способу засвідчити свою приналежність до орди, до росіян, поетом яких він був і хотів ним залишитися. Але в цьому Йосиф Бродський глибоко помилився. Росіяни ніколи не зарахують його до когорти своїх великих поетів. Він же сам виступав проти імперії, що сприяло її руйнації, а таким діям за російським менталітетом нема виправдання. Як доказ - руйнівник Радянської Імперії М.С.Горбачов отримав на виборах у президенти менше 1,5% голосів виборців.

Може, правда, бути і інше пояснення. Євреї в Україні, як і в Союзі, останнього часу не почували себе комфортно. Чому? Тому що, як за Російської Імперії, так і за Союзом для них були встановлені певні негласні

обмеження. Наприклад, до певних вузів, на певні спеціальності зараховували тільки певний відсоток євреїв. Образа була, звичайно, на українців. Ніхто з юних і дорослих євреїв ніколи не думав про те, що українці тих правил не встановлювали, що для них були інші обмеження. Наприклад, мене на факультет радіоелектроніки не прийняли, тому що я жив на окупованій німцями території, хоч було мені тоді 10 років. Не приймали туди також дітей, батьки яких були репресовані у 30-ті роки.

Спочатку, прочитавши вірш Бродського, я був просто шокований. Тепер після ґрунтового аналізу я певен, що це явище загальне. Представниками російської орди вважають себе більшість росіян, що живуть у колишніх республіках Союзу, а Бродський - один з них.

ЛАКУЗАМ

Тож зневажайте себе лакузи,
В холуйстві лобом змітайте пил.
Не лягає наша мова в Прокрустове ложе
І не налазить на ваш Московський копил.

ВЕЖА ДО НЕБА

Люди змагалися з Богом,
Будували вежу до неба.
Загальна мета їм затьмарила розум,
Бо кожному вежа до неба не треба.
Люди не вчаться у Бога науки,
Творять безглузді речі,
Зброю смертельну беруть в свої руки
Тягар непотрібний чіпляють на плечі.
Для погроз віділлють Цар-гармату,
Цар-дзвін, що до Бога не дзвонить,
Зве у сусіда загарбати хату,
Той слабший - її не вборонить.
Та мудрі народи давно вже збагнули:
Грабунок і вбивства - то марна потреба.
Той бідним народ назавжди зостається,
Що башту уперто будує до неба.

Жовтень 1990 року

СМЕРТЬ СОЛДАТА

І я не боюся, солдате нещасний.
Виросту смілим, а рабство минеться.
Не може ж так бути, що рідному краю
Воля і щастя повік не всміхнеться!

Серпень 1947 року.

(Демобілізований солдат із сусіднього села Сеньківки зайшов на наш колгоспний баштан, наївся кавунів і хотів узяти ще з собою. Сторож – дід Матвій не давав, бо їсти кавуни на баштані дозволялося, а брати з собою заборонялося. Солдат зняв свій ремінь і сказав: «Я за тебе воював, а ти мені кавуна не даєш!» Дід вистрілив і солдата убив. Його арештували, але через 3 місяці привезли в село, зібрали народ і сказали: «Так буде з кожним, хто розкрадатиме колгоспне майно!». Більше у колгоспі баштан не садили, а з дідом Матвієм ніхто не здоровався до його смерті).

РІДНЕ СЕЛО

В Олександрівці Малій,
Де я народився,
Все змінилось навкруги,
Світ перемінився.
Ні Козачої гори,
Ні гори Кирила
Вже не видно, все кругом
Темні ліси вкрили.
Тож не знайдеш вже й долин,
Де паслись корови,
Бо тепер там дуби, сосни -
Серце, дух діброви.

ХУТІР П.П.ЧУБИНСЬКОГО

Сад, город, співає мати.
Над селом зелені шати.
Шлях у поле поза хати,
А над шляхом клен крислатий.
До Чубинського в обору
Шлях до гаю в'ється в гору.
І тим шляхом без супоні
Мчать, мов вихор, білі коні.
Та пройшла війна ланами,

Все змінилось разом з нами.
Шлях пилюкою прибився.
Клен над шляхом похилився.
За Чубинським ген у полі
Повсихали всі тополі.
І тим шляхом у супоні
Чвалом мчать гнідії коні.
Край заснув, мов дід зігнувся,
Люд до міста потягнувся.
Шлях укрився бур'янами,
Клен крилатий впав під нами.
Від Чубинського обори
Залишилась назва, гори.
Залишилися надії,
Мчать вже коні воронії.

МОЛІННЯ ДЕСНИ

Прошу уклінно, люде мій!
Твоя ж я, не царева.
Посій траву по берегах,
Сади кущі, дерева.
Де треба берег загати,
Хай знов заллю долину
І чиста, чиста, мов сльоза
До моря я полину.
У гай на берег ти прийди
Чи звечора, чи зрання,
І заспіває соловей
Тобі мої вітання.
І згине тінь басаврюка
Над нашим рідним краєм,
І розцвіте країна вся
І стане тихим раєм.

05.07.1986

РАБСЬКА ПРАЦЯ

Над полем безкраїм хвилюється жито.
І жайворон пісню співа.
Ще ратаю думку про волю не вбито.
І віра в майбутнє в душі ожива.
Ратаю – радість врожайне поле.

Душа його пісню співа.
А розум сприйма те як пута і горе,
Бо марна і рабська то праця в жнива.
Та Ви не хиліться, мамо, мов рута,
Бо скоро ті пута народ розбива.
І думка, що десь у тенета закута,
Прокинеться знову і буде жива.
Травень 1951 року.

НА БАЗІ ВІДПОЧИНКУ «АЛМАЗ» ІНМ НАН УКРАЇНИ

Приїхали в Морське ми.
Ой, як прекрасно тут!
Кругом нас пахнуть квіти,
Усі вони цвітуть.
І Віта й Галя скачуть,
Від радості кричать
І на Верблюда лізуть,
І хвильки не мочать.
Тут збіглася вся база.
Їх стали умовлять:
-Та заспокойтесь, діти!
Не треба ж так кричать!
Прийшло свято Нептуна.
Так радісно було.
У кожного на лобі
По квітці розцвіло.
Нептун вийшов із моря,
За ним усі чорти
І купочка русалок
Вилізли із води.
Царівна Несміяна
Із ними припливла,
Усілася на троні,
Співати почала.
Баба Яга з мітлою
І з нею двадцять п'ять
Інопланетянок
Над базою летять.
На головах антени,
На лицях синяки.
-З якої ж ви планети

Спустилися сюди?!
Всіх радо зустрічали,
Хліб, сіль їм піднесли.
До танців запросили,
Водою облили.
Царівна Несміяна
Знайшла тут жениха.
Весілля всі гуляли,
Кричали: «Ух-ха-ха!»
І ми були на святі,
Мед – пиво там пили,
Що в рот не попадало –
За пазуху лили.

30.06. 1988 року.

(Вірш написано мамою Лідою. Верблюд – гора біля села Морське)

МУЗА НАД ЛЬВОВОМ

Тихо в вечірнім промінні
Муза над містом ширяє
Тих, що лежать у камінні
Знову піднятись благає.
-Кличте, панове, до бою,
Скинуть неволі кайдани,
Нехай накладем головою,
Годі зализуваат рани.

Квітень 1962 року.

МОЇ ЗУБИ

Мав я гарні власні зуби,
А тепер – «опеньки»,
Як були колись в моєї
Старенької неньки.
В Каменецького лікарні
Їх повибивали,
Харизмою від Дегусса
Всі запакували.
І тепер я не кусаю,
А тільки сміюся.
Зуби білі і красиві –
Поломать боюся.

Все це мені наробила
Ельвіра- панянка.
Нехай буде вік здорова,
Своїх діток панька.
28.02.75 р.

НА ВІНОК ПОЕТАМ

ІВАНОВІ КОТЛЯРЕВСЬКОМУ

Почалось письмове слово
В Україні пречудово -
Від дівчиноньки Наталки,
Від чарівної Полтавки.
Задзвеніли в книгах співи,
Українські переливи
Про гірку народну долю,
І про славу, і про волю.
Розлились чарівні пісні
В Україні, в селах, в місті
Про безмежне кохання,
І про гнів, і про страждання.
З книги слово розлилося.
Все з Івана почалося
З Котляревського з Полтави
Для України, її слави.
Дякувати не перестану
Котляревському Івану,
Що знайшов слова чудові
І зберіг у книжнім слові,
Що уклав у пісню душу,
Що й тепер я плакати мушу.
Хай народ повік співає
І Івана прославляє!

Липень 1989 року.

ДО ТАРАСА

Тарасе!
Тебе як символ боротьби,
На Україні не забудуть.
В часи борні, часи ганьби
Тебе завжди згадають люди.
Коли зовсім нестерпно буде,
Не стане пісні солов'ям,
Боротись будуть знову люди
Твоїм покликаним ім'ям.

Червень 1955 року.

ТАРАСОВІ

«Мені тринадцятий минало,
Я пас ягнята за селом».
А я в ліцеї опинився,
Читаю книжки за столом.
Поступив я у ліцей,
І став гарно вчитись.
Перший табель там отримав
І пішов молитись.
-Що це за оцінки?-
Каже мама зразу:
Треба їх повиправляти,
Бісову заразу!
Знов пішов я у ліцей,
Став вже краще вчитись.
Що забуду – повторю,
Не лишу без цього.
Другий табель я отримав
На відмінно з всього.
А Шевченко що робив
В ті часи далекі?
Жив в селі він бідаком,
Був у пана кріпаком.
Та недовго так було,
Став вірші писати,
Україну нашу
В світі прославляти.
І писав, і малював,
Не сидів без діла.
І часи ті злії
Довелось бачити йому
В літа молодії.
За що ж доля неправдива
Його покарала
І на каторгу далеку
У степи заслала?
Та не впав він духом
І писав ізнову,
І боровсь за Україну,
Україну нову.
За це йому вдячні всі

Люди молодії,
Що закликав люд триматись
Далі від Росії.

09.03.2014р.

(Вірш написаний онуком Богданом Федорчуком у 8 класі ліцею
Лідер до двохсотліття Т.Г.Шевченка за завданням учителя
української мови і літератури Я.В. Орлюка)

ПАВЛОВІ ГРАБОВСЬКОМУ

Знаю, ти сіяв постійно
Жарти, пісні та веснянки,
Як соловей той у гаю,
Що любій співає: «Кохаю!»
Під посвист очеретянки.
Та рано загинув. І болі,
І пісню, що линула всюди,
Мов крик канарейки в неволі,
Чи вітер торішній у полі,
Потроху забули вже люди.

10 лютого 1962 року.

КВІТЦІ ОСНОВ'ЯНЕНКУ

Зустрів тебе я не на чужині,
І радісно мені без краю.
Бо тут в далекій стороні
Є друг з ким говорити маю.

11.02.1962 року

(Квітка народився і помер у селі біля Харкова)

ПАНТЕЛЕЙМОНУ КУЛШУ

Не знаючи тебе,
Забути мушу.
Та серце, певно, не німе,
І біль стискає душу.
Вкраїну ти любив.
Це добре знаю,
І серця дужий спів,
І все життя ти їй віддав до краю.
І жаль тебе мені,
Бо москалі зробили все,

Щоб свого сина
Забули в рідній стороні,
Забула Мати Україна.
Та все забудеться лихе
І свого сина
Згадають в рідній стороні,
Згадає Мати Україна.

9 лютого 1962 року.

(Пантелеймон Куліш був членом Кирило – Мефодіївського братства. Його арештували у 1847 році і відправили у заслання, але за клопотанням друзів уже у 1850 році він повернувся до Петербурга. Обурений указом Валуєва, який забороняв друкувати українською мовою, він переїхав до Львова. У пожилому віці переїхав на свій хутір Мотронівка біля села Оленівка Борзнянського району Чернігівської області, де і похований).

ДО ЧУБИНСЬКОГО

Сад, город, співає мати.
Над селом зелені шати.
Шлях у поле поза хати,
І над шляхом клен креслатий.
До Чубинського в обору
Шлях до гаю в'ється в гору.
І тим шляхом без супоні
Мчать, мов вихор, білі коні.
Та пройшла війна ланами,
Все змінилось разом з нами.
Шлях пилюкою прибився,
Клен над шляхом похилився.
За Чубинським ген у полі
Повсихали всі тополі.
А тим шляхом вже в супоні
Чвалом мчать гнідії коні.
Край заснув, мов дід зігнувся.
Люд у місто потягнувся.
Шлях покрився бур'янами,
Клен креслатий впав під нами.
Від Чубинського обори
Залишилась назва, гори,
Залишилися надії.

Мчать вже коні воронії.

Листопад 1988 року.

ПЕТРОВІ ОСАДЧУКУ

Зажурився пан Петро –
Трапилось нещастя!
Скис у пляшці спотикач,
Нехай йому трясця!
Не журися, пане Петре,
Посуду не бий!
Так і живи до ста літ
Ворогам на зло!
І вважай, що у житті
Тобі повезло!

2 січня 1997 року

СЕРЦЕ МАМИ

ПІСНЯ МАМИ

З дитинства далекого в серці
Пісня мами вічно луна.
І зло, і добро в безперервному герці,
Сум і радість тамує вона.
Та тепер замість пісні у сказі
Лементують мільйони гуляк,
Б'ють в барабани і виють в екстазі
В телерадіо зграї кривляк.
То даремно! Моя Україно!
Дідько блазнів усіх забере,
А пісня твоя журавлина
Ще не вмерла й не вмере!
Ще не вмерла. І будуть лунати
У негоду і роки ясні
Чубинським записані десь біля хати
Вічно живі народу пісні.
Листопад 1988 року.

ЗАХИСТ МАМИ

В світ іду широкий,
Пломенить серденько,
Як його ти вчила,
Моя рідна ненько.
Ти мене купала
В росах, де Міжводи,
Щоб легкими в світі
Були мої броди.
В пелені носила на Козачу Гору,
Щоб зростав я мужнім,
Дужим та здоровим.
Провела тихенько
Від свого порогу,
Слізьми окропила
Майбутню дорогу.
І пішов у світ я
Знаними стежками,
Привітали люди
Мене над шляхами.
А твоя турбота

Мене захистила.
Моя ненька рідна,
Моя ненька мила.

Березень 1960 року.

ДУМИ МАМИ

Над полем безкраїм хвилюється жито.
І жайворон пісню співа.
Ще ратаю думу про волю не вбито,
І віра в майбутнє в душі ожива.
Ратаю - радість врожайне поле.
Душа його пісню співа.
Та розум сприйма те, мов пута і горе,
То марна і рабська праця в жнива.
Та ти не хились, моя мамо, мов рута,
Бо скоро ті пута народ розбива.
А думка, що десь у тенета закута,
Прокинеться знову і буде жива.

Травень 1951 року.

НА ВІНОК МАМИ

Мамо, матусю, наша рідненька,
Божого світу краса,
Хай наша молитва щира, тихенька
Прихилить тобі небеса.
На старість під хатою з любистком і м'ятою
Нас виглядала одна,
З долею клятою, горем багатою
Випила чашу до дна.
Ти не жалілась, Богу молилась
Долю послати синам,
І не корилась і не хилилась,
Була взірцем гідності нам.
Мамо, матусю, наша рідненька,
Горе не змити слізьми,
Стежинка до тебе стала вузенька,
Її не забудемо ми.

Квітень, 1975 рік.

(Мама народилася 18.02.1903 року, померла 14 квітня 1975 року)

ТИХІ ЗОРІ

Віти верби над водою
Вітерець колише.
Ген сідає за горою
Сонце. Тихше. Тихше.
І високо і глибоко
Зорі пламеніють.
І місяця круті роги
У хмарах біліють.
Біля берега близьенько
Славутич вирує.
Соловей моє серденько
Піснею чарує.
То ж візьму я зорі тихі
На свої долоні
Разом з піснею для втіхи
Мамі, сину, доні.
Березень 1976 року.

МАЙБУТНЄ

Не дуже боюся.
Що є - те відомо.
Що буде - побачу.
Може посміюся,
А може й заплачу,
Коли час свій довгий
Даремно потрачу.
Грудень 1964 року.

ГАЛИНІ ПАВЛІВНІЙ

У ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ
Живи, моя люба, щасливо!
Звенять нехай пісні для тебе!
І сонечко сяє високо вгорі,
І зорі всміхаються з неба!
Нехай в твоїм серці не буде журби!
(У розпач впадати не треба).
Кохання і волю здобудь у борні,
А доленьку випроси в неба!
1 листопада 1973 року.

ГАЛИНА – ДЗИГА

У Галини – дзиги
Очі - васильки,
Хитруваті трохи,
Справжнії сілки.
Сюди - туди ними
Вона поведе,
Будь-який хлопчина
В сілки попаде.
Не хизуйсь, красуне!
Знай бо де живеш!
Невідомо кому
Сама попадеш.

Березень 1989 року.

З НОВИМ РОКОМ

“Земля і небо, земля і небо
Нині торжествує”,
Бо сім’я Кислих і Населенків
Новий Рік святкує.
Нехай наші дітки, нехай наші славні
Ростуть, підростають.
Най будуть здорові, най будуть щасливі
І горя не знають!
Сійся, родися, сійся, родися
Пшениця у полі!
Дай же нам, Боже, дай же нам, Боже
Щасливої долі!

1995 рік

НА 60-ЛІТТЯ ЖЕНІ.

У Кислої Жені, доньки Андрія,
Сьогодні велика, знаменна подія.
Їй стукнуло мало, менше плюс п’ять,
І от ми приїхали, щоб погулять.
Колись то була вона дівка завзята,
Хотіла в Мар’янівці головувати.
Для цього приїхала в Київ наш славний,
Щоб вчитися в ньому справі державній.

Не знаємо точно, що там вона вчила.
Відомо лиш тільки – Михайла вхопила.
Та так вже міцненько, що думати годі,
Він став ад'ютантом у неї в господі.
Та, правда, даремно нема, що казати,
Михайло не дав їй головувати,
Бо сам ухопився за кепське це діло,
Та так, що в Мар'янівці все закуріло.
Не керівна в Жені доля, але й не гірка?
Вона народила Тоню й Юрка,
І стала хазяйством своїм керувати,
Михайло ж попався підлеглим до хати.
І от він, бідака, сповняє накази,
Про виступ, повстання не думав ні разу,
Бо в нього, крім діток, є гарні онуки,
А то вже для діда – турбота не муки.
Ті муки солодкі, бо донька Андрія.
Усе до пуття заарканити вміє.
То хай ще керує десятків зо п'ять,
Щоб мали і ми, де зібратись гулять.

26 лютого 1984 року

(Женя – дружина мого старшого брата Михайла)

НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ СОФІЙКИ

Земля і Небо, Земля і Небо
Нині торжествують!
Родина Кислих та її друзів
День хрестин святкують.
Хай наша Софійка
Росте, підростає,
Хай буде здорова, розумна,
Вродлива і горя не знає.
Хай батько змайструє
Колиску чудову,
Щоб донечку в ній
Колисати здорову.
Хай мама пісні
Колискові співає,
Які вона любить,
Які вона знає.
А братик сестричку

Не зобижає
І робить їй все,
Що вона забажає.
Росте хай Софійка
На радість родині
На гордість і славу
Усій Україні.

31 липня 2009 року

(Софійка – донька племінника Юрка. Вона народилася 31.07. 2007)

СЕРГІЮ ЦВІРКУНУ

Голубі волошки
Тремтять у росі,
Упадуть разом з житом,
Підкоряться косі.
Та поки у полі
Заспіває коса,
В піднебеснім просторі
Пломеніє краса.
Та не бачить Сергій,
Як цвітуть волошки,
Їсть з соломою разом
Молоді колоски.
Тіло пухле, водою
Налите сповна.
В голові лише їжа -
Вбога думка одна.
- Що ж впіймали?! Твій суд
Не сприймаю, тиран!
Молоде моє серце
Задубіло від ран.
Мою долю скосила,
Мов жито, коса.
Мою душу з'ятрила,
Мов кору, оса.

Червень 1947 року.

(Сергію було 14 років. За зрізані колоски його засудили на 8 років).

СОЛДАТСЬКА ДОЛЯ

Осінь сум навіва.
Сум... Я йду у солдати.
Птахи в вирій летять
Мимо рідної хати.
І на крилах надій
Відлітають лелеки
В край заморський, чужий,
Край жаркий і далекий.
Та вернеться весна.
Літо знову вернеться.
Ключ їх довгий, гучний
В Україну приб'ється.
І зустрінуть їх тут
Ліс, зелені шати,
Людей радісний сміх
Біля білої хати.
Не вернусь лише я,
Залишусь на чужині,
На афганських полях.
Горе мамі, дружині.
Жовтень 1987 року.

ДИТИНСТВО

ЗВУКИ «Ж», «Ш», «Р»

Жаба **ж**абкам **ж**бан купила,
Жабкам **ж**ошушки пошила.
Жарко **ж**абкам в **ж**ошушках.
Тісно в **ж**бані – просто **ж**ах.

Шарудять в коморі миші:
- Важко жити в такій тиші.
Шук **ш**епоче у машині:
- Краще жити в конюшині.

Риба в **р**ака **р**ік **р**обила,
Риста **р**ивень **р**аробила.
Риплила **р**иба по **р**оші,
В **р**ака **р**оші нехороші.
Свою **р**ірку **р**ак **з**апер,
Ріє в **р**ірці **д**отепер.
Риба **р**ака **п**роклинає.
Рак від сорому **р**идає.
Заберу я **р**ака в **р**уки,
Рригощу по **р**ебрах **д**рюком.
Хай **п**роплатить, не **м**удрує,
З **р**ічки в озеро **р**ачкує.

Січень 2002 року

ЛИС

У лисички у ліску
Хатка в білому сніжку.
- Не ходи туди зайчатко!
Будуть плакати мама й татко.
З'їсть тебе лиса сердита
І за це не буде бита.
В ліс від кари дремене,
І ніхто не здожене.

Червень 1992 року.

ВОВК

Сірий вовк заліг в барліг,
Їсть з капустою пиріг.
- Де ти взяв його, вухатий?

-В бабуні Тані біля хати.
Вона пішла в садок до річки,
Щоб набрать відро водички,
Та забула про пиріг.
Я й забрав його в барліг.

Липень 1992 року.

КОЛОБОК

Засипай, мій колобок,
Бо я вже стомився,
Не доїв і не доспав,
Навіть, кепсько вмився.
Засипай, мій колобок,
Буде попа бита,
Бо і мама в нас тепер,
Мов той пес сердита.
На ходу вона дрімає,
Не доспала нічки.
То ж гляди, бо покусає
Твої масні щічки.

НАША МАМА ПОДРУЖЦІ ДУНІ

Подруженько, скажи мені,
Чи ще повернуться ті дні,
Коли ми по садах гуляли?
Кругом метелики літали,
А ми їм пісеньки співали
Та все в саду репетували.
І на деревах ми сиділи
Та там гуляли, пили й їли.
І від собак туди тікали
(Вони нам плаття обірвали).
Мальчишок в хаті закривали,
У Поків соняхи ламали
І гречку добре проривали.
В коноплі загорать ходили,
А на уроках гав ловили.
Летять літа, як швидкі води,
І не вернути їх назад.
Сиджу, не сплю та все сумую
Що вже мені за сімдесят.

Березень 2003 року

МАМА ДУНІ У 2013 РОЦІ

Літа ідуть. Ні! Не ідуть, летять!
А може й до кінця вже долітають.
І так нам хочеться згадати той час,
Коли в Підлипному щасливі ми були до краю.
Ми безтурботно бігали, стрибали,
Сиділи на деревах у квача гуляли.
Додому заганяли нас, як тих телят.
Не зчулись, де взялись оці вісімдесят.
Та це нічого, будем далі жити,
Онукami пишaтись і життю радіти.

Березень 2013 року

НАША ГАЛЯ ГІРКО ПЛАЧЕ

Наша Галя гірко плаче,
Стежкою за батьком скаче.
Тихо, Галю, не журися
І навколо подивися.
Он схилився чудо мак,
Витанцьовує будяк,
І барвінок ген поплівся,
На вербу очіпок всівся,
То очіпок з омели.
Ген і бджоли помели
За медком на гречки поле,
Щоб родило все навколо,
Щоб і Галя їла кашку
І співала про ромашку,
Про конвалії в гаю,
В Феофанії, в раю.

1983 рік

РОМАНУ НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ.

Сонце у небі золотом сяє,
Привіт посилає на щастя усім.
А Роман тільки вчиться твердо стояти,
Ділитись палаючим серцем своїм.
Дай йому, Боже, в борні не хилитись!
В бурхливому морі людей суєти
Не загубитись, не зупинитись,
Іти до своєї мети!

27.03. 2008 року

МОЛОДЦІ!

Ой, які ж ми молодці!
Не напісяли в штанці!
То ж бабуня рада,
Рада вся громада.
Мама пісеньку співа,
Баба горщик вимива,
Дід лежить на ліжку
І читає книжку.

Січень 1993 року.

ВЕРЕДА

Спи, наш маленький Романчик, не плач.
Вже тьотя Ніч, певно, з'їла калач.
То ж біля нас вона ходить давно
І заглядає у наше вікно.
Хоче забрати у ліс вереду
Татові, мамі і всім на біду.
Будеш у темному лісі не спать,
Там навіть зайчики мерзнуть, тремтять.
То ж краще в теплому ліжечку спи,
А тьотю Ніч прожени у степи,
Нехай не буде вреднуля така
І на морозі втина гопака.

Грудень 1994 року.

РОМАН НА ОБІДІ

Бабуня Ліда, Павло дід
Звали онука на обід.
Онук прийшов, а Павло дід
З'їв давно смачний обід.
То ж бабуня дідуня
З хати дрюком виганя.
Просить бабуню Роман:
- Не бий діда - він гурман.
Хоч і з'їв він мій обід,
Але все ж хороший дід!

Квітень 1993 року

ДРЮК ДЛЯ ОНУКА

Бешкетує наш онук.
І йому все сходить з рук.
В лісі зробиш добрий крюк,
Не знайдеш для нього дрюк.
А назустріч там зайці,
Якщо йти на манівці:
- Не шукай, дідуню, дрюк,
Дуже гарний твій онук!

Вересень 1995 року

РОМАН ДІДУ

-Дідуню, а чому? А чому?..
-Та я вже не знаю. Запитай у бабуні.
-Ой, дідуню! Який же ти не тямущий?!
Серпень 1995 року.

СПІВАЄ ПОВАЛІЙ

-Постійно дощ іде,
Дощ іде постійно!
-Скільки можна одне і те саме:
Дощ іде, дощ іде?!
-Дідуню! Потрібно ж якось рослинам рости!
Грудень 1995 року.

РОМАНОВА ДАЧА

Роман з дідом щосуботи
Їдуть разом на роботу.
Він в селі будує дачу
І за мамою не плаче.
Вересень 1995 року

Я ГАРТУЮ СВОЄ ТІЛО

Я гартую своє тіло,
Щодня вправи роблю вміло.
Сани, лижі, ковзани –
Кращі друзі до весни.
Взимку разом із морозом
Любо грайся,

Снігом білим у садку обсіпайся.
Хай мороз від тебе в хащі утіка.
Ти танцюй, витинай гопака.
Влітку я водою сміло
Обливаю своє тіло.
Разом з татком у Росі
Загартовуємось всі
Тож улітку із водою
Любо грайся,
І холодною росою умивайся.
Хай тобі роса не допіка,
Ти танцюй, витинай гопака.

ХТО МИ?

-Діду! Що ж це за земля?
- Наша Україна!
На дорогах – калабані,
А замки – руїна.
-Ну, а ми хто є такі?
- Безперечно – арії!
Споконвічні раби,
Пастухи, аграрії.

Серпень 2000 року

СИНЯВСЬКІ КОЛОМИЙКИ ПРО РОМАНА

А у нашого Романа є всього доволі,
Бо він хлопчик ще малий, учиться у школі.
Учиться він дуже файно у десятім класі,
Трима гроші у кішені, а не в ошадкасі.
Завжди каже, що їх мало йти на кавалерку,
Тож купив замість штанів для книг етажерку.
Та й одів старі штани, майже попа гола,
Побіг слухать під дощем любимого Пола.
Та бідака так замерз, зуби цокотіли,
Так що із його очей аж іскри летіли.
Треба, каже, Пола слухать, пісні того варті,
Бо в експансію візьмуть лише диск Макартні.
Каже: злітати на Марс, то йому раз плюнуть,
Все одно, що разом з Полом у трембіту дунуть.
То ж думками він помчав дивитись фіорди,

Став з гітари вибивать, як з діжі, акорди.
Лає все Вакарчука, його темні тести.
Заважає, мудрий хлоп, люд в науку вести.
Най би він їх прив'язав до своєї дупи.
Та й на ватрі десь згорів разом з ними в купі.

БОГДАНОВІ НА РІК НАРОДЖЕННЯ

Наш Богдан ходить не вміє.
Лежачи у ліжку діє,
Як не їсть, або не спить,
На бабуні він сидить.
Інколи, як на коня,
Лізе він на дідуня.
Але рідко то буває,
Бо дідунь сидить, дрімає
І не носить ся із ним,
Як з мішечком розписним.
02.03.2001 року

СЕРДИТИЙ

Я на маму, ой, сердитий!
Моя мама любить мити.
Миє шию, миє вуха,
Витирає дуже сухо.
А навіщо мити шию?
Я ніяк не розумію

СПОРТИВНИЙ МАЙДАНЧИК

У Богдана у Синяві
Майданчик спортивний,
Не великий, не малий,
Але дуже дивний.
Можна лізти по канату,
Можна – по драбині.
Гепнеш?! Лежиш у піску,
А не на перині.
З гірки попою летиш,
Навіть, дуже швидко,
В пісок носом попадеш,
То його й не видко.

Є там сідало чудне
На одній гілляці.
Кричить дідунь:
«Ой, не лізь –
Одержиж по с...ці»

КАЗОЧКИ ПРО БОГДАНА

Перша казка весела.

Їздив Богданчик на села,
Гасав ранком по дачі,
Забував примхи ледачі,
Працював на городі,
Майстрував у господі.
Ранком в річці купався,
Риб і жаб не боявся.

Казочка друга чудова.

Їздив з батьком Богданчик по дрова.
Довго він швендяв у лісі,
Сів спочивать на горісі.
З білкою разом для втіхи
Смачні їв волоські горіхи.
Білка його проводжала,
Хвостиком довго махала.

Казочка третя нівроку

Батькам завдала мороку.
Богданчик у лісі згубився,
З зайчиком сірим побився.
Від зайчика втік і у полі
Сховався на високій тополі.
Батьки його довго шукали допоки
Їм не сказали сороки.

Сумна не весела четверта казка.

Скінчилася бубликів в'язка,
Скінчилось гуляння в селі малому,
Богданчик з батьками поїхав додому.
А дома яке вже гуляння?
Просто постійне змагання,
Потрібно щоденно вчити уроки,
Які завдають нам мороки.
В ліцеї «Лідер» Богданчик вивчає науки,
Але не колишні «Аз, Веді, Буки».

ЖИВ БОГДАНЧИК ФЕДОРЧУК

Жив Богданчик Федорчук
У селі Синяві
І купався у Росі,
Наче у канаві.
Не канава то була,
А лише протока
Не широка й не вузька,
Навіть не глибока.
Вода чиста в ній тече,
Наче та сльозинка.
Там по попі Богдановій
Плакала лозинка.

29.06.2006

НАШ БОГДАН В ШИРОКІМ ПОЛІ

Назбирав відро квасолі,
Став смачний варити суп
Та й додав до неї круп
І додав до супу сала,
Щоби юшка не скисала.
Поті всипав трохи солі,
Щоб смачніше їсти в полі.
Не дав Роману, скуперда,
Той сидить тепер рида:
-Дай мені маленьку ложку
Я сьорбатиму потрошку.
І нема чого патякать-
Не даси, я буду плакати.

16.07.2006

НАШ БОГДАН З'ЇВ БАНАН

Заховався під диван,
З'їв там піцу й комара,
Виліз звідти, як мара.
Павутина аж по вуха
Заплела того неслуха.
Мама сварить його дуже,
А йому усе байдуже.

Жовтень 2006

НАШ БОГДАНЧИК МОЛОДЕЦЬ

Як червоний кавунець,
Нагострив собі він вуха
І нікого вже не слуха,
І не пише й не читає,
Ні на кого не зважає,
Навіть їсти не бажає,
А як на ніс сяде муха,
То він ротом лише дмуха.
Ой, Богдане, схаменися
Та навколо подивися,
Бо не підеш до крамниці,
А одержиш по задниці.
То ж по попi вріже дід,
Будеш мати на обід.

01.07.2006

-ДІДУ, ХТО Ж МИ Є ТАКІ?

-Безперечно – арії,
Споконвічні раби,
Пастухи, аграрії.
І хто б до нас не прийшов,
Хоч брати – загарбники,
Ми посієм і пожнем,
Адже ми аграрники.
Йдем, як гонять на війну,
За чужими кланами,
Адже ми керуємось
Своїми баранами.

26.07.2006.

ТАТО! МАМО! ПОРЯТУЙТЕ!

Наш малесенький Богданчик
Заховався в чемоданчик.
Чемоданчик розвалився
І Богданчик покотився.
Закотився у пісочок,
Звідти чути голосочок:
Тато! Мамо! Порятуйте!

Ви з мене пісочок здуйте!
Бо я хлопчик-молодець,
Як червоний кавунець.
Липень 2004 року.

З РАНКУ ДО РАНКУ

Наш Богданчик з'їв квасолю.
І заліз під парасолю,
Та й попав під сильний дощ,
Потім з'їв зелений борщ.
Борщ погнав його за хату,
Там собаку стрів вухату.
З переляку, аж до сліз,
Він на дерево заліз,
Обгорнувся в сіру дранку
І просидів там до ранку.
Потім з дерева він зліз,
Налякався мами сліз.
Вранці з'їв смачну квасолю
І заліз під парасолю,
Та й попав під сильний дощ,
Потім з'їв зелений борщ.
Липень 2005 року

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Дороженькі наші гості!
Розімнемо наші кості,
Вип'єм чарку за Богдана,
За Богдана, як за пана.
День народження він має,
Ні на кого не зважає,
Лише маму трохи слуха.
Бо вона тихенько дмуха,
Як на нього сяде муха,
Щодня носить із ним,
Як з мішечком розписним.
Тата слухає частенько,
Бо той грима не тихенько.
Як не вивчить він уроки,
Дасть по попі, без мороки.
І не слуха дідуня,

Батогом його ганя,
Як старенького коня.
А бабуню трохи слуха,
Та на нього також дмуха.
Прийде з школи – бутерброд
Суне йому прямо в рот.
Не їсть супчик, а ні борщик,
Не загляне навіть в горщик.
В школу любить він ходити,
Уроки не хоче вчити.
Цілий день він щось майструє.
-Вчи уроки! – він не чує.
Але часто, як мудрець,
Несе з школи – «Молодець»,
Бо Ірина каже: «Рано
Діткам ставити «Погано».

02.03.2008

(Шабатіна Ірина Миколаївна – Учителька до четвертого класу).

ЗИМА

Гори снігу намело,
Сад, город став білим.
То ж на сонечку морознім
Сяє сріблом килим.
Кучугурами над став
Мчить дітей ватага,
Сніг на шапках, на лиці,
То пусте - розвага.
Сніг сипнув за комірці.
Боже, як печеться!
Та не дуже дошкуля -
Малеча сміється.
Покотилися з гори,
Лиш мелькають ноги.
- Ой, малеча, схаменіться! -
Чути крик з дороги.
- Люба мамо, не сварися,
Адже сніг м'якенький! -
Лине з сніжного клубка
Голосок тоненький.

СОНЕЧКО

Сонечко! Сонечко!
Заглянь у віконечко!
Виглянуло сонечко.
Веселяться дітки,
Бігають, стрибають,
Пісеньки співають.
Заховалось сонечко
За велику хмарку.
Дітки поховались,
Мов мишки у шпарку.

ПОЗА ГАЄМ, ЗА ЛУЖКОМ

Поза гаєм, за лужком
Біг струмочок моріжком.
Біг він тихо буркотів,
Привітати всіх хотів.

ДО ЛІКАРЯ

Добрий лікар Айболіт
В нас під деревом сидить.
І ідуть до нього звірі
І рудесенькі і сірі.
Он лисичка шкандибає,
А за нею рись плигає,
Черепашка ледь повзе,
І ведмідь ледве іде,
Шпак поранений летить,
У вовчиська зуб болить,
У лебедя хвора шия,
А у зайця вуха ниють,
Чорногуз і журавель
Вийшли тихо з конопель.
Добрий лікар всіх приймає,
Ліками допомагає.

ПЕС ДРУЖОК ЙШОВ НА ТОРЖОК

Пес дружок йшов на торжок
Продавати пиріжок.

Кіт купив той пиріжок
Та й ліг спати під стіжок.
Поки в сіні котик спав,
Пиріжок барсук украв.
Плаче котик і ридає,
В сіні пиріжок шукає.
Ой, ти котик – воркотик
Не болів би твій животик,
Якби з'їв ти пиріжок,
Та й ліг спати під стіжок.

ПОДОРОЖ ЧОВНОМ З СИНОЧКОМ

Човном пливем Десною.
Високі береги.
Папуха і Вовуха
Кричать: -ги, ги, ги, ги!
Як припливли до Літок,
Мотор раптом заглух,
Папуха з переляку
Кричав: -ох, ох, ух, ух!
Як припливли в Кладківку,
Висока там гора,
То закричали разом:
-Ура, ура, ура!
Схотів Вовуха рибки,
В Десну вудку шпиря
І раптом витягає
Гладкого бобиря.
Папух пішов по сіно,
Набрав повний матрац,
Та раптом появився
Старенький дід Панас.
Папуха з переляку
Не знав куди тікати,
Звалив матрац на плечі
І став репетувати.
На другий день, як в казці,
Чернігів вирина
І закричав Вовуха:
-Яка краса?! Ура!
Сподобались нам мандри,

Пливемо по Сейму,
Папуха і Вовуха
Кричать: у! у! у! у!
За поворотом раптом
З'явилося село.
Папуха і Вовуха
Кричать: го! го! го! го!
-Чого репетувати?! –
Сказала мама їм.
Але вони кричали,
Як в темних хмарах грім.
І так репетували,
Що збіглось все село,
Тоді вже замовчали,
Бо страшно їм було.
Липень 1970 року.

ОНУКАМ ЗАМІСТЬ ЗАПОВІТУ

Я тепер повертаюсь з походу,
І дивлюся на світ з під насуплених брів.
“Я палав, я горів для народу,
Але, знаю, не дуже яскраво горів”.
Та мене не картає сумління,
Я боровся, робив все, що міг,
Щоб буяло, міцніло народу коріння,
І в щаслива майбутня дорога стелилась до ніг.
Я не борсався марно, стояв за Свободу.
Я для тебе, народе, прозріння благав у богів,
Йшов за тебе у бій, не шукаючи броду,
І не зважав на погрози твоїх ворогів.
І я знаю, ти завжди залишишся дужим.
Стоятимеш міцно у бурях століть.
На сором манкуртам і зайдам байдужим
Ти вистоїш, вийдеш міцним з лихоліть.
І нехай вже не ми, а наші онуки
Заговорять з тобою, мов рідні сини.
Та нехай пам'ятають, що наші муки
Були недаремні, як віщії сни.

НА РОБОТІ

НА ЗАСІДАННІ ВІДДІЛУ Г.В.САМСОНОВА

Мая, Іра на Совете
Рядышком сидели
И, на стол облокотясь,
В стороны глядели.
Эх, ма!
Жизнь их тьма!
Бедные головушки!
Навивают им тоску
Басни дяди Льовушки.
Они слушают всерьез
(Всякое бывает)
Что с пустого перельешь,
В полном прибывает.
Эх, ма!
Тьму дерьма!
Слышат их головушки
Вместо шепота травы,
Песенок соловушки.
Сколько можно слушать все?
Дни или недели?!
Ах, смотрите! Жизни б соль
Вы не проглядели!
Эх, ма!
Кутерьма!
Крутит Вас кручинушка.
Ах, кабы на стог дерьма
Грянула дубинушка.
10.12.1970 року.

КАР'ЄРИСТАМ ШМ АН УКРАЇНИ

Коль череп твой набит трухой,
Не слышит жизни звона,
То чин тебе вредит любой.
И даже чин «Московского мильтона»
Ты в политике темен до дурноты.
Но только постой!
Ведь в этом виновен не ты,
А кто-то другой!

ПІДЛАБУЗНИКАМ ВІДДІЛУ

Я – пуп! Я гений ей – ей!
Никто не дожждется кончини моей!
Ведь если Г.В. меня в г. опускает,
То тело мое потихоньку всплывает.
А все потому, что в нем нет убеждений,
Ни мыслей крамольных, ни даже сомнений.
И хотя я ничто, не стою ни гроша,
И жить хорошо и жизнь хороша!

ТРЕФІЛОВ

В Академії Трефілов
Чічіков, а чи Манілов?!
Язикатий! Ну, хоч плач!
Не дає дихнуть трепач.
Що не вдіє, що не втне –
Те пусте, а те дурне.
Щоб то хто не захотів,
Він давно уже зробив.
Чи залізнi порошки,
Чи кераміки мішки,
Чи в Європі, чи в Союзі
Він зробив з нічого, друзі.
Гексаніт, а чи алмаз
Язиком він зробить враз.
І такий передовик!
Що не зробить,
Зразу в крик.
Я вже каже на коні!
Роги он зробив свині,
І вона тепер не хрюка,
А рогами б'є, падлюка.
Скільки шкоди Україні
Принесе трюкач цей нині?!
05.07.1988 року.

МИКОЛА НОВІКОВ

Ген у році тридцять другім
(Знають всі довкола)
Народився у сорочці

Новіков Микола.
За його тоді здоров'я
Пив Овен нектар,
Бо усіх квітневих хлопців
Береже цей Цар.
І, як свідчать фоліанти,-
(Взяли їх з пилюки),
В нього келех був з алмазу,
А не з каменяки.
Келех той, як нам відомо,
Сам Плутон кував,
Тож, амброзії хильнувши,
З собою забрав.
І от в році сімдесят шостім
Микола згадав,
Що його алмазний келех
Сам Плутон забрав.
І пішов він в царство дальнє –
В Куренівку путь,
Щоб келех собі самому
Із алмазу втнуть.
І кругом все зашуміло,
А де й заревло:
-Взявся не за своє діло!
-Мабуть нам на зло!
Наїжачились заводи,
А «АЛМАЗНИЙ»
Заволав що було сили:
-Не потягне! Ні!
А велике і страшенне
(Це «ГеКаєНТе»)
Подивилося і каже:
-Ой, мабуть, не те!
-Швидше нам давай алмази,
Щоб були як дріб!
Щоб граніта обробляли,
Наче з маслом хліб.
А тим часом куренівці,
Хлопці – молодці
Накинулись на «проблеми»,
Як на лань стрільці.

Хто із сталі преміцної
Чудо – прес припер,
Хто алмаз термоміцний
Догриза тепер.
Хто у лютому завзятті
Кібор добива,
Тож кругом уже волають:
-Ач які дива!!!
Тож алмазний келех скоро
Куренівці втнуть.
Певно не дає Микола
Теревені гнуть.
І добірне товариство
Всього «еНДеКа»
Бажа йому півстоліття
Втинать гопака!
04.04.1972р.

ВЕРХОВНА РАДА

ПРОХАННЯ ДЕПУТАТІВ –ДЕМОКРАТІВ

Боролися демократи до самого краю
Та у Бога все просили:
- Подай, Боже, раю!
- Не подам! Працюйте краще
Серцем, головою,
А не тільки галасуйте,
Красуйтеся собою!

МОЛИТВА В.А.ІВАШКА.

Ти зібрав нас, Боже, всіх до Парламенту
Згідно до епохи, згідно до моменту.
То дай же нам, Боже, щоб у Верховній Хаті
Ми були розумні, не придуркуваті.

КЛЯТВА В.М.ЧОРНОВОЛА.

-Нехай я не буду вождем!
І втрачу булаву, що дана для параду,
І запалаю руйнівним вогнем,
Якщо не розжену Верховну Раду.

ЩО ПЕРЕПАДЕ ДЕПУТАТАМ ВІД РИНКУ

Інтелігентному Чоботу від ринку хана.
А ферма спасе від біди Шкарбана.

ОБЩЯНКА В.П.ФОКІНА

У ринку будем раювать
Сказав прем'єр наш Фокін.
-Воно то так, та без штанів
Ходить не зручно – Мокін.

ПІДТРИМКА СЛІВ ДІЯМИ

Прем'єр Кучма сказав відому річ:
-Державній мужі розтринькали державу!
Та посадив їх на тепленьку піч,-
Не на підсудних лаву.

ГОЛОВАТИЙ НА ТРИБУНІ

-Погляньте, який я красивий!
Вміру губатий, чубатий,
І розумом Бог не зобидив мене,
Недаром же я - Головатий.

ДЕПУТАТИ І СИМВОЛИ ДЕРЖАВИ

-Це неподобство ! – кричить Остроущенко,-
Синьо–жовтий прапор – ганьба сама.
Ми сімдесят років кров проливали,
А на ньому її нема.
-Я Чародеев – Донецька пуп!
Не знаю, правда, руський, а чи менгрел.
Гербом України був не тризуб,
А наш двоголовий орел!

АНТИДЕМОКРАТИ – БІЛЬШОВИКИ

Реве, мов бик недорізаний, Рева,
Неначе свиня розпаскудилась свійська:
В парламенті владу беруть демократи!
Негайно до Києва ввести військо!

ДЕПУТАТИ ЗА ДЕРЖАВУ

-Я професор історії Мещеряков.
В моїй голові історична премудрість сама.
Та от заковика! – Я депутат України,
А її без Росії нема.

ПЕРЕЛЯК ДЕПУТАТА

Лякає власністю народ Дорогунцов,
Вхопившись за догму, як за руль таксист.
Експлуататор, певно, Емельянов
І, певно, недоучений марксист!

БЛАГАННЯ І.С.ПЛЮЩА

-Пане Макар! Не ламай мікрофон!
Пане Заєць! Не плигай по залу!
Це Вам Парламент, а не перон,
Чи зал відпочинку вокзалу.

ДЕПУТАТИ І ВЛАСНІСТЬ

-Я можу з держави вивезти все,
Навіть нафту чужу і каву.
І Йоффе мені не указ,
Бо я депутат Дунтау.
Депутат Заєць кричить у мікрофон:
-Депутат не має права гендлювати!
Давайте приймемо такий закон!
А Більшість каже: -Нам на те – плювати!
-Я проти власності,-кричить Дорогунцов,-
Бо я твердий, незламний комуніст!
А Емельянов, певно перекинчик
І, певно, недоучений марксист.
Мабуть, світ перевернувся. Я вже не пойму.
Гендлювать для комуністів – це вже не к добру.
А нетяги – демократи кричать в мікрофон,
Щоб позбавив нас багнюки прийнятий закон.
Певно, розуму не мають, адже комуніст,
Що відчув поживи запах – вже не комуніст.

СПРАВЖНЄ СВЯТО

Кричить Остроущенко у мікрофон,
Пхає народ у рабство завзято:
-Хай нами керує Союзний закон.
Підпишемо Договір – буде нам свято!
Кров'ю налиті очі,
Просто не віл, а бик,
Дума, що каже слова пророчі,
Насправді із горла лунає : рик.

ПЕТРО ОСАДЧУК

Якби я міг бороти зло,
Як робить це член – кор. Павло,
Якби я глибоко так мислив,
То зал давно зробився б - Кислим.

БОРИСИ

Двоє Борисів було у Союзі:
Один у Росії, другий у обслузі.
Сльцин в Росії народом керує,
А наш Олійник за комунізмом сумує.

ВСТАВАЙ, УКРАЇНО!

Вставай, Україно!
За волю до бою,
Бо правлять бандити
Продажні тобою.
А прийде до влади
“Яйце вайлувате” –
Тоді, Україно,
Тобі вже не встати.

(Яйце – Тернопільське. Школяр вліпив яйцем Януковича так, що той з переляку впав).

ЗА «ЄДУ» Я, ЗА «ЄДУ»

Державна Хата гуде,
Державна Хата виє,
«ЄДА» до влади йде,
Рана народна ниє.
Хижа цинічна стократ,
Зграя по Хаті гуляє
Під вивіскою Соцдемократ
І ради тому немає.
Разом вони поведуть
В майбутнє, за межі «Закону».
Хрещений люд запряжуть,
Лямку тягнути до скону.

15.03.2002

ТОЛОЧКО

Я Толочко, я арбітр
З історії краю.
Зрадив хто, коли і де
Краще за всіх знаю.
А я чищу, хто такий?

Наверху полуда.
Як почистив, Боже мій,
Під нею
І я чищу до глибин,
Солі з'їв пів пуда.
Боже! Що ж ти натворив?!
Це ж ожив

РИДАЄ ТОЛОЧКО

Нас на шмаття роздерли
Ридає Толочко.
Пропала без клепки,
Розсохлася бочка.
Її вже не стягне
Ніякий обруч,
Хоч щипцями тягни,
Хоч тягни голіруч.
А як же трималась!
В тенета закута,
У Третьому Римі
Сукали ті пута.
І як же то вийшло?
Ми ж – браття-слов'яни!
А нас роздирають
Все ті ж християни!
Католики клятї,
Ченці-бузувіри
Нас тягнуть у Рим
З православної віри.
І як же то можна?
Щоб нашу хату,
Святили із Київського Патріархату
Схаменися Петро!
Нащо та брехня?
Ми дійсно слов'яни,
Та різна матня!
Серб-слов'янин
Має власну державу,
Пан поляк гордиться
Нею по праву.
До чеха словак

Не повзе на колінах.
Це має робити
Козак України?!
В країнах тих певно
Слов'яни не ті,
У “Старшого брата”
Не просять куті.
Холуїв зневажають,
Ганьблять, коли люди
Штовхають народ свій
У рабство... Паскуди.

(Коментар до сповіді Толочка у газеті «Словянские вести» №9).

ДЕЩО З ДЕБАТІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ

Невгасимим вогнем палала трибуна,
Іскри летіли із вуст депутатів,
Опозиція, більшість – ліва комуна
Тряслись від безплідних дебатів.
Кидали в залу бурхливу
Товариші і пани свої аргументи,
Щоб від думок аж занадто важливих,
Сконали їх опоненти.
Вождь комуністів гримів з трибуни,
Логіка в нього залізна:
-Щоб довести народ до комуни,
Треба спішити, бо буде пізно!
Американці нас хочуть узяти в рабство,
Ющенко в них на службі,
Він клянеться, - яке нахабство! –
Їм із трибуни у вічній дружбі.
Нехай імперіалісти тримають фасон і форму!
Та з нами президент і бандитська влада!
Ми дружно проголосуємо за реформу,
Адже ми разом і є українська громада.
Комуніст Саламатін, певно, дав маху,
Буржуїв заморських назвав: “Бабуля”, “Дідуля”,
А нашим націоналістам для страху
Сказав, що у нього для них є велика дуля.
Та його поправив Масенко:
- Ми живемо в Україні, а не в Монголії.
У нас крім дулі ще й бронепоїзд

Стоїть на запасній колії.
Буржуазні націоналісти забули тепер
Його грізну ходу у радянські роки,
Мільйонів десять селян і бандер
На той світ він закріб без мороки.
Краще тихо сидіть, бо знову запустим,
ГУЛАГ вам покажеться раєм,
Ми покличем народ, а народ – це ми!
На ваших кістках погуляєм!
І раптом зал завмер і притих,
На трибуні Толочко розправив плечі.
- Я, каже, за владу, а не за тих!
Зустрів мене Ющенко,
Питає, як голосувати буду,
Так я ж за реформу і президента!
А він мені каже щось про Іуду!
Мовляв, у нас влада злочинна,
Нехай її вхопить лиха година!
А влада ж у нас законна і чинна,
А я ж законослухняна, порядна людина!
Я з трибуни це говорю, я не сексот,
І не хтось там, а академік,
Владі я не танцюю фокстрот,
Бо я особливий релікт, ендемік.

ЕКС-ПРЕЗИДЕНТ ПОВЧАЄ НАРОД

Екс-президент повчає народ, депутатів:
- Щоб керувати, потрібно, як мінімум, мати клепку!
Чоловік, скажімо, Чорноморський флот проциндрив,
А спромігся собі хіба що на кепку.
І зброю всю здав ненаситній Росії за так,
Бо москаль – наш брат, він нас боронитиме,
А щодо брата, то «старший він»,
Тож не страшно, якщо нас давитиме.
Теперішній владі не клади пальці в рот,
Відкусить. То ж мушу сказати громаді:
Голосуйте “за” чи чиніть бойкот,
Залишиться наша влада при владі.
І коли не проголосувала “більшість” велика,
Диригент не став розводити зайвих дебатів,
Бо мудрий він хлоп, не каліка,

Щоб не зміг скерувати дії трьохсот депутатів.
- Це не біда, - сказав він спокійно, -
У нас є запасні ворота.
Будемо діяти впевнено і надійно,
Противник не встигне розкрити рота.
І нехай нам Мороза послужить ще раз талант,
Не погано виходить у нього,
Він з трибуни розкаже про свій варіант,
А проголосуємо ми за свого.
І нехай лементують у Хаті Верховній,
Не випустимо з рук своїх владу,
Вип'ємо, друзі, ще раз по повній,
Залишимо в дурнях громаду.

ГАРАНТ

Гарант був парубок завзятий,
Правда, бухгалтер – не козак,
На всякі видумки багатий,
Завзятіший од всіх бурлак.
Трудився у сім'ї бджолиній,
В Центральнім банку просто жив.
Був президентом України,
І своїм кріслом дорожив.
Тому, щоб залишитися при владі,
Угоду склали два Вітьки.
Тепер вони одна команда –
Однояйцеві близнюки.
Надіюсь я, що дуже скоро
Часи світлішії прийдуть.
Обох прогонять мудрі бджоли
І веселіше загудуть.

30.12.2009 року.

(Угоду про взаємодію на виборах склали – Віктор Янукович і Віктор Ющенко)

СЛОВО ПРО ВІРШІ І ПРО СЕБЕ

-Дорогі онуки!

Рід наш давній, хліборобський, судячи з прізвища, козацький. Прізвище **Кислий** згадується у документах середини 17 століття. Воно значиться у реєстрі Війська Запорізького часів Богдана Хмельницького: Ніженська сотня Ніженського полку і Переяслівська сотня Переяслівського полку (сотня Івана Коваленка). Тепер прізвище Кислий зустрічається в районі Ніжина, Прилук, Переяслава, Звенигородки, Луганська. У селі Дмитрівка недалеко від Луганська половина жителів мали прізвище Кислий, як і у нашому селі.

Мій прадід по батьковій лінії Василь Кислий і прабаба Ганна народилися у Полтавській губернії (село Любарці тепер Бориспільського району). Пан не дозволив їм одружитися. Вони утекли за Дніпро та й повінчалися у Мотронівському монастирі. Всипав пан Василеві канчуків та й продав молодят панові Шангирею у Киселівку (Малу Олександрівку).

Мій прадід по материній лінії Клим Кислий народився на Звенигородщині. Ішов він до матері у поле, знайшов кошелек з грішми і віддав матері. Коли повертався додому, зустрів пана і пані, які їхали у фаєтоні.

-Мальчик! Ты не находил здесь кошелек?

-Знайшов, як ішов до матері ціцьку ссать! (Це робив до 5 років).

-Фу! Какой дурной мальчик! – сказала пані.

Пані поїхали, а гроші лишилися. Пан довідався, що батьки гроші не повернули і продав їх тому ж панові Шангирею у село Малу Олександрівку. Рід по батьковій лінії називався «Грицики», а по материній лінії – «Клими».

До революції село Мала Олександрівка називалося Киселівка і належало до Броварського повіту, Остерського уезду, Чернігівської губернії. Це були найвіддаленіші землі села Княжичі (казенні землеволодіння), які у 1830 році були передані панові Шангирею, який і заснував тут село, закупивши кріпаків у Чернігівській, Полтавській і Київській губерніях.

Батьки побралися у 1922 році, за корову купили хату у селі Княжичі і почали хазяйнувати дуже завзято.

Село наше невеличке (105 дворів), розмістилося буквою «Г» вздовж пісчаних дюн - «Хутір» і вздовж залізниці Київ – Полтава - «Шлях» на старовинній дорозі часів Русі з Києва до Переяслава. Над дорогою залишилися місця козацьких постоїв часів Козацької Республіки.

На захід від села були піщані гори-дюни з озерами у долинах, Гвоздейне (кілька цегляних будинків) над Півньювою долиною. За два кілометри від села починався старий Бортницький ліс. Піщані гори-дюни і озера, у яких

кишіли карасі і верховодка (удидка), а на плесах порядкували качки, були пам'яткою далекої геологічної епохи танення льоду (близько 10 тисяч років тому), коли води Дніпра наливали тут пісок. На цих неозорих просторах я пас корів з 6 до 13 років.

На південь від села розляглося величезне піщане поле для тренування парашутистів Бориспільського військового аеродрому, дубовий гай Баталіна з лісництвом, нове село Хутір-Гора. На полі ми «допомагали» парашутистам позбутися ножів, які обов'язково висіли у них на поясі і маленьких «витяжних» парашутиків, які часто відривалися від основного парашута.

На схід від села був розкішний гай, де була садиба Чубинських і колонія ім. Нансена, яка розміщувалася у шпиталі часів Першої світової війни лікаря Краївського. Колонія мала свої землі і великий сад. У ній жило біля 150 дітей до 14 років. Далі за 0,5 км від колонії знаходилася залізнична станція Чубинська, а за нею село Велика Олександрівка. У колонії ми воювали з колоністами, цупили яблука з їхнього саду, а грамоти навчалися у В-Олександрівській школі.

На півночі були села Безуглівка, Дударків, Требухів, Княжичі. Княжицькі поля толочили наші корови, а батьки ходили сюди на храм на Спаса. Храм у нашому селі був на Трійцю.

Я народився 5 березня голодного і холодного 1933 року. За словами мами народився я раніше строку і таким маленьким і худеньким, що всі мене дуже жаліли.

Першою моєю пригодою була спроба перевірити, що таке цигарка. Хрестили мене пізніше строку у сусідньому селі Дударкові, бо нашу церкву більшовики закрили, а батюшку Романа заслали на Соловки, де він і загинув. Мій хрещений батько Борис тримав мене на руках і курил (сільські порядки!), а я тицьнув пальцем у його цигарку. Я ревів на все село, а моя хрещена мама Мотря побила Бориса рогачем. Ото ж мій вказівний палець правої руки так і залишився пошкодженим.

Другою моєю пригодою була спроба перетнути вулицю рачки. Моєю нянькою був старший братік Михайло, якому тоді було 7 років. Посадив він мене в садку, а сам гойдався з товаришами у нашій клуні. Я порачкував на шлях і грався там у пісочку. В цей час їхав підводою дядько Іван і зачепив мені вухо так, що кров потекла. Мав Михайло від мами «на горіхи». А я на ліве вухо трохи гірше чую.

Третьою моєю пригодою була спроба перевірити, як працює січкаря. Було мені тоді мабуть близько 5 років. Я сам крутнув колесо і засунув ліву руку до ножів. Слава Богу, відрізало лише безіменний палець. Від мами нікому не попало, бо сам постарався.

Себе я пам'ятаю з п'яти років. У нашому селі на колгоспному дворі стояла висока пожежна каланча. У жнива на ній сидів дядько і спостерігав за полями, щоб ніде не було вогню. Сестра Уля взяла малого братика Федю, мене, своїх подружок і подалася на каланчу, щоб подивитися, де мама працює. Всі полізли на каланчу, а Феді строго-на-строго наказали сидіти на травичці. Ми захопилися оглядинами, про Федю забули, а він теж поліз до нас по драбині. Ми побачили його вже високо і закричали. Він швидко поліз до низу і обірвався, правда, нічого не поламав. Несе його Уля додому, а назустріч бабуня Ганна з піднятими вгору руками:

-Ой, убили гицелі дитину!

Друге, що я пам'ятаю з п'яти років, була моя поїздка у Гвоздейне за розсадою полуниць. Взяв батько два великі кошики, сів на коня верхи і поїхав. Я за ним побіг і став проситися, щоб узяв з собою. Батько зупиниться, дасть мені по попі і їде далі. Тоді я за селом побіг за ним назирці поза кущами лози, щоб він не бачив. А вже назад забрав мене батько на коня і я приїхав додому як справжній козак.

-І що воно за дитина?! Ти його бий, а воно стоїть на своєму і край!

Весною 1939 року (я вже був великий, мені було 6 років) я вперше погнав нашу корову Танюшу пасти.

-Синку! На тобі святу лозину пасти корову, тільки ти її не загуби, бо тоді і корову загубиш, - сказала мама.

Щоранку, як починалося коров'яче ревище, мама будила мене:

-Вставай, синку! Пора Танюшу гнати на пашу.

А спати хотілося!!! І так до 13 років. Тому я і зараз люблю поспати, ще не видіспався.

Пасти корови мені подобалося. Простори для випасу були такі великі, а трава у долинах понад озерами така пишна, що корови нікуди не розбігалися. Потрібно було тільки змінювати напрям їхнього пересування, направляючи вранці за Міжводи, за Ясикову гору, за Кирилову гору, за Максимову гору або у Сидьорчині озера. Наша ватага була організована. Старшим був Микита (сирота, жив у свого дядька Мишка). Він не дозволяв байдикувати. Ото ж, вигнавши корови у горби, вся ватага сідала на Кириловій горі снідати. Кожний мав шаньку, у яку батьки клали кусень хліба і сала або пляшку молока, інколи давали французьку булочку або вареники, варені яйця, огірки, помідори. Мені мама завжди клала більше – і для Микити. За це мене моя бабуня Ганна дуже не любила і казала:

-Шантура! Ванька репа!

-Перестаньте лаяти! Скільки там воно бере! – казала мама.

Після сніданку Микита і старші хлопчики курили. Микита давав одну цигарку на двох, а тим, хто не курив, - по одній цукерці. Все це він купував

у нашому магазині за гроші, які ми отримували за лісові дари – сон-траву, конвалії, півники, ромашки, суниці, ліщину. Микита казав:

-Тобі пасу! Тобі пасу! Доглядати за коровами залишається Федось! Всі йдемо в ліс за сон-травою.

Вся ватага сунула в ліс, рвала ягоди, сон-траву, конвалії, півники, в'язала букетики. Ягоди, віти (не пам'ятаю хто) продавали у Дарниці. І так все літо мали гроші для закупівлі курива і цукерок.

Дисципліна у ватазі була зразковою. Скажімо, Микита казав:

-Сьогодні йдемо дивитися ягідники. Ніхто жодної суниці не має права з'їсти!

Сам він теж не їв, але той, хто порушував наказ, отримував шрапнель із рогатки по попi. Наступного дня, чи через два-три дні брали кошики, збирали суниці для продажу і мали право їсти ягоди. Збирали ягоди акуратно, щоб не толочити ягідники. За толочіння ягідників можна було теж отримати шрапнель по попi.

Якщо не йшли до лісу, то весною робили свистки, сопілки (дудки) з лози, або ріжки з кори тієї ж лози, грали у чижика, у ловця, у чехарду, у троянду. Літом купалися, ловили рибу, трусили дідові верші, грали у ножа і обов'язково бігли на парашутне поле, якщо літаки скидали парашутистів, запускали змії і парашутики. У кожного пастуха був ніж, кий, гірлига або булава, канчук або пуга (батіг). Обов'язковим атрибутом була рогатка, тому інколи ми влаштовували полювання на качок, куликів і смажили їх на полум'ї або варили у чавуні. Під осінь, коли у колгоспному саду достигали яблука і груші, Микита організовував походи за ними. У селян ніколи нічого не крали. Крадіжка у колгоспному саду не вважалася крадіжкою. Пізньої осені пекли картоплю або варили. Рибу смажили на полум'ї або запікали у піску, як картоплю.

Для гри у чижика ділилися по двоє, малювали коло києм, повернувшись навколо себе, і за два метри від нього – лінію із-за якої кидали чижика у коло. Гравець повинен був бити по кінчику чижика відповідно до цифри, яка була на верхній грані чижика. Потрібно було якомога далі відбити чижика від кола. Той, хто вигравав, призначав кару, яку хотів. Заборонялося тільки вигравати сніданок.

Для гри у ловця теж ділилися по двоє. Один кидав кия, а другий ловив його однією рукою, потім гравці почергово перебирали руками до верху кия. Той, хто кия не утримував, ставав ловцем. Лови могли продовжуватися з ранку до обіду, або з обіду до вечора.

По двоє ділилися для гри у ножа. На землі креслили коло, потім по черзі кидали у площину кола ножа так, щоб він лезом втикався в землю. За кожним кидком у колі залишався все менший шмат землі і той, хто у малюсінський шмат не вцілював, або його ніж не втикався в землю,

програвав. Було дві кари на вибір. Той, хто виграв, робив кілочок довжиною 3 см і трьома ударами колодочки ножа забивав його у землю. Той, хто програвав, повинен був зубами витягти кілочок із землі. Друга кара була така. Той, хто виграв, ставав раком і поміж ногами кидав ножа якомога далі. Той, хто програв, повинен був принести ножа не дихнувши. Для цього він вдихав повітря і біг за ножем з криком: белебет-кот-ком, белебет-кот-ком, белебет-кот-ком. Ножу кидали до того часу, доки той, що програв, не виконував завдання.

Для гри у чехарду ватага ділилася на дві команди. Так же за допомогою кия визначали хто буде пасти у полі. Робилася довгенька лунка, на неї поперек клалася паличка, яку потрібно було за допомогою кия кинути якомога далі і так, щоб ті, що пасуть, не впіймали. Потім кий клався на лунку, а пастух з того місця, де впала паличка повинен був її кинути так, щоб попасти у кия. Якщо паличку ловили або нею попадали у кия, то команди мінялися місцями.

Для гри у троянди ватага теж ділилася на дві команди за допомогою кия. Одна команда йшла у поле пасти, а члени другої команди по черзі били києм м'яча у поле. Серед поля ставили кия, до якого повинен був добігти той, хто вдарив м'яча. Члени команди у полі намагалися впіймати м'яча, або схопити його і попасти в того, хто біг до кия (у кашу). Якщо це траплялося, команди мінялися місцями.

На поле до парашутистів відправлялися всією ватагою. Там ми допомагали парашутистам скласти парашут. При цьому випрошували ножика, який обов'язково висів на поясі парашутиста, непомітно відчіпляли гумові кріплення, з яких потім робили класні рогатки. Витяжні парашутики цупили лише ті, які відчіплялися у повітрі і відносилися вітром за поле.

Дуже часто під вечір запускали змії і влаштовували між ними бої за сприятливої погоди. Змії робилися з шовкового парашутного полотна і запускалися інколи на висоту до 100 м. Часто запускали малі парашутики – квадратне шовкове полотно, до куточків якого прив'язували стропила із шовкових ниток, до яких чіпляли металеве кільце або свинцеву кульку. Полотно згортали, обмотували стропилами і шпуряли вгору. Якщо стояли на горі, то при легенькому вітрі парашут плавно опускався далеко під горою. Можна було по ньому стріляти з рогатки. Маленькі парашутики запускали з рогатки.

Зимою було теж дуже весело. Ми в горах каталися на лижах і на санках. На озерах і на ставку у селі влаштовували карусель. По середині ставка пробивали лід і встановлювали вісь від воза так, щоб вона одним кінцем втикалася у дно. За ніч вісь вмерзала в лід. На вісь одягали колесо від воза, до якого прив'язували довгі жердини. До кінця жердин прив'язували санки. Два хлопці за допомогою коротких жердин крутили колесо, а санки з

хлопцями або дівчатами крутилися з величезною швидкістю. Хто не втримувався на санках, вилітав, як лантух, по льоду на берег. На озерах каталися на ковзанах. Хто не мав ковзанів, той на підбори набивав залізні підкови. Він розбігався, ставив ноги під певним кутом до льоду і на підковах мчав не гірше ніж на ковзанах.

Зимою одного разу залишився вдома сам. Приладнав ковзани - снігурки: піду попробую, як тримаються. Як пішов, то повернувся аж у вечері. Хату лишив не замкнену, корову і свиню не годовані. Отримав на горіхи. Зате як катався!

Осінню і весною, поки лід був тонкий, влаштовували на озерах “гнучки”. Бігли ватагою, взявшись за руки по льоду понад берегом. Лід тріщав, вигинався. Такі розваги часто закінчувалися тим, що хто-небудь провалювався. Тоді розпалювали вогонь і сушили штани і чоботи, бо від батьків за такі вправи перепадало “на горіхи”.

Кожний намагався бути вправнішим і сміливішим, тому змагання були безперервними. Наприклад, героєм вважався той, хто у цьому році найпершим купується. Він потім ціле літо вважався водяником. Для першого купання вибиралося міленьке озерце. Хлопчик біг до нього, скидав одягу, ламав тоненький лід і падав у крижану воду, швиденько вискакував і кричав:

Я перший! Я перший!

Одного літа і я був героєм. Від мами, правда, попало “на горіхи”, але коли попадає справедливо, то нема чого ображатися.

Купатися в наших озерах було справжньою насолодою. На дні був чистісінький пісок і місцями ріс очерет і комиш. В очереті жили качки, бугаї, очеретянки. У воді жили жаби, риба і п’явки. Останніх потрібно було остерігатися. Одного разу пригнав я корову на обід, а мама до мене:

-Що з тобою?

-Не знаю. Дуже слабий.

-Роздягайся!

Зняв одягу, а між ногами - дві величезні п’явки, кров тече.

-Ти що не бачив?

-Бачив. А я бо-ю-ся!

-«Бо-ю-ся»! То нема чого у воду лізти!

Купалися ми також у сільському ставку. До війни він був чистісіньким. Туди ніхто не кидав сміття. Ставок належав кожному. Після війни все змінилося. У ставок стали кидати всіляку непотріб, а потім і зовсім засипали. Селяни вже не вважали себе господарями. Запроваджувалась психологія рабів.

А скільки сміху було з мого одного хороброго вчинку. У нас біля села над залізницею стояв вітряк. Він давно не працював, але майже щовечора на

ньому кричав пугач. Якось сестра Уля, коли пугач закричав, сказала, що можна перелякатися. Я сказав, що вона боягузка, а я піду до млина і прожену пугача. Наступного дня я підмовив Василя Саньчиного і ми завчасно забралися під млин. Сидимо, чим темніше, тим страшніше. Від напруженого чекання в голові паморочиться. Коли це як зарепетує над нами:

-Пу-у-у-у-гу!!!

Ми кулею вилетіли з під млина і додому. Вскочив я до хати, як ошпарений, а там усі за столом регочуть:

- Герой! Штанці сухі?! Ото ж не задавайся!

Під час війни розваг стало більше: додалася стрілянина з самопалів, рушниць і ракетниць, спалювання пороху так, щоб був феєрверк, підриг мін і снарядів, змагання верхи на конях з киданням кийка у щит.

Інколи зі мною траплялися різні пригоди. Одного разу хлопці принесли з колгоспного саду зелені ще яблука. Я їх наївся “від пуза”. Стали гнати корови додому, а я йти не можу – живіт болить. Ліг над дорогою, стогну, помираю:

-Господи, більше ніколи не буду їсти краденого!

-Через деякий час прибігла сестричка Уляна:

-Ой лишенько! Що ж це з тобою, братику?

-Яблук зелених наївся.

-Ах, ти ж гицлю! Скільки ж це треба було з’їсти? Ненасить!

Іншим разом пасли ми корів над старою дорогою Київ – Переяслав. Пішли хлопці у село на промисли. Я заснув на сонечку, а коли проснувся, то корів не знайшов. Вони подалися на Княжицьке поле, де росла гречка. Княжичани корів зайняли. Повернулися хлопці:

-Де корови?

-Не знаю!

Дали мені по стусану. Під вечір корів повернули. Цілий тиждень потім не мав права присісти, стояв на чатах і бігав завертати корів, а всі мною керували.

Я не курих, але одного разу попробував. Якось після сильного дощу ми пасли тільки кілька корів біля переїзду. На високому буланому коні під’їхав червоноармієць:

-Хлопчики! У вас є що-небудь поїсти?

-А закурити дасте?

Витяг солдат пачку махорки, віддав. А я йому віддав вареники і пляшку молока, що були в шанці. Солдат вареники поковтав, запив молоком і поїхав. А ми сидимо, смалимо цигарки, нічого навколо не помічаємо. Коли це моя тітка Палажка із-за переїзду:

-Павло! То це ти куриш?

-Почекай, я скажу мамі!

Мама мене повчила предметно за Макаренком. Більше у роті цигарки не тримав.

Вареники і молоко ще один раз мені зашкодили. Пригнали якось ми корів до Півньової долини. Там стояв табір циган. Підбігло до мене плюгавеньке циганча і каже?

-Дай мені твій сніданок, а я тобі затанцюю на пузі.

-Як це можна танцювати на пузі?

-А я покажу!

Віддав. Можна один раз і не снідати. Циганча сіло, з'їло вареники, випило молоко, а потім поклато на землю пугу (батіг), затанцювало на ній і пішло. Я погнався за циганчам, але дорослий циган зупинив:

-Еге, хлопче! Битися не слід! Він же танцював “на пузі”, як і казав. А ти гав не лови!

У довоєнні роки село жило бідно, але весело. Показували у клубі німе кіно. Я пам'ятаю таке кіно про трипільську трагедію. Першим звуковим кіно було “Путевка в жизнь”. У школі учні влаштовували вистави, на які ходила малеча і батьки. Парубки біля церкви зробили щось на зразок спортивного майданчика. Поставили турнік, кільця, гіганти, величезну гойдалку повісили між двома тополями. Тут ми в обід і ввечері крутилися на турніку колесом, робили неймовірні вправи на кільцях, крутилися на гігантах, якщо дорослі розкручували.

Перед війною у горбах часто проводилися військові маневри. Виля сирена. Бігали червоноармійці. На нас не звертали увагу. Але одного разу ми розпалили багаття. Стояла тиха прохолодна погода. Дим вертикально чорною трубою піднявся до неба. До нас примчав роз'їзд на конях. Офіцер довго випитував кому і який сигнал ми подаємо. Здається Сашко Сидорів:

-Та це ми посилаємо скаргу до Бога! Нам на полудень нічого не дають.

-Я тебе покажу Бога! Шмаркач!

Вліпив Сашкові нагайкою по спині, вогонь розкидав.

Наші піщані гори у 40-му році почали перевозити на будівництво Бориспільського військового літовища. У селі жили грабарі. Вони возами возили пісок, як мурахи один за одним. У сусідів у дворі стояла вантажівка, яка теж возила пісок. Шофер був дуже поганий. Він ніколи не хотів нас поклати, тому ми з Василем вирішили йому віддячити. Пізно у вечері ми підставили йому під колесо клапан від двигуна. Вранці колесо нахромилось на клапан і пробилось. Шофер отримав прочухана від начальника. Він здогадався, що це ми підстроїли, але ми вдавали, що нічого не знаємо. Потім він інколи нас катав, щоб ми йому ще яку-небудь капость не зробили.

Під час війни було пасти корів ще веселіше У кожного була власна зброя, яку тримали у горбах. Василь Ворошило викопав на Кириловій горі

два окопи. У одному окопі ставив мінометну міну, на капсуль – цвях, потім з другого окопу опускав на цвях камінь, прив'язаний на палиці, і падав на дно окопу. Салют!

Вершиною був салют осінню 1942 року. На горбочку біля Козачої гори ми викопали окоп, нанесли туди сухого гiлля, зверху поклали 6 снарядів, навколо гори поклали протитанкові міни з запалами, провели бікфордові шнури, підпалили в окопі дрова і бікфордові шнури і побігли за сусідню гірку.

-А що як хтось буде іти до вогню?

-Сиди вже!

По черзі рвалися міни, а потім гахнули снаряди. Клас! Радіємо. Ото салют! Завтра ще зробимо! Але не вдалося. Тільки з чередою зайшли у село, як з дворів - поліцаї. Старших переловили і до управи. Дали по 10 шомполів по задньому місці. Потім тиждень не могли сісти, лежали на пузі. Салютів більше не робили.

Військового добра позбулися, коли повернулася Червона Армія. Влаштували ми змагання на влучність. Залпом гахнули по своїх гільзах за 500 кроків. А у куцах за гільзами як зарепетують:

-А-А! Ой! Ой!

Ми повтікали. Та наступного дня викликали всіх у сільраду і наказали здати рушниці. Здали. Всі ми за війни були професорами військової справи. Жодний з нас не постраждав, тому що з мінами, снарядами, порохом ми не експериментували, а робили тільки те, чого нас навчили старші. То вже значно пізніше у селі підірвалося два хлопчики, тому що самі захотіли розібрати снаряд, не знаючи, як це робиться. Військові боеприпаси дуже небезпечні і краще їх не чіпати.

За німців у нас було двоє коней. Один військовий чорний кінь і маленька сіра кобила. Кінь був страшно вреднючий, слухався тільки старших. Коли я на нього сідав, то він ішов туди, куди хотів. Я катався завжди на кобилі, давав їй хліб, а вона мене лизала. На ній я одного разу виграв змагання. Над прямою стежкою через кожні 10 метрів зліва і справа втикали лозини. Потрібно було галопом промчати по стежині і кийком збити якомога більше лозин. До війни ці вправи робили кіннотники, тільки вони рубали лозини шаблями.

За німців зі мною трапилася кепська пригода. У селі стояла німецька військова частина. У нас жив один німець. Він мав широку зубну щітку, яку завжди старанно чіпляв за умивальником. Одного разу рано вранці я відв'язав щітку, заліз на клуню, щоб подивитися, що він буде робити без щітки. Він почав бігати навколо, шукаючи щітку. Я пожбурих йому її з клуні. Він довго її мив, а потім почистив зуби і побіг до школи, де збиралася

вся команда, запізнився. Командир йому довго читав нотацію. Прийшов він в обід додому, розповів мамі:

-Поганий хлопчик!

Мама за віник, щоб дати мені прочухана, але німець бити не дозволив:

-Ще малий. Бити не можна!

Потім ми подружилися. Він щось намагався розповісти про Німеччину, правда, говорив дуже погано. Малював Німеччину, Польщу, Україну і показував, де він живе. Жив десь на півдні.

Після війни появилася ще одна забава. Котили на високу гору скат від вантажної машини, залазили в середину і котилися з гори. Вищий пілотаж: хто далі покотиться або хто скотиться з крутішої гори.

Появилися детекторні радіоприймачі. Кожен намагався змайструвати свій радіоприймач і вихвалявся, що він є найкращим. Але майстерність тут була ні до чого. Все залежало від кристалу і навушників. Батьки, слухаючи наше радіо, дивувалися, але і ми не розуміли, чому працює детекторний радіоприймач. Одного разу ми з Миколою Прудченко провели між нашими хатами телефон і домовилися, що я буду читати вірші, а він слухати. Я заходився читати у навушники, а Микола позвав свою маму і каже:

-Послухайте, мамо, Павло по радію виступає.

Мама послухала трохи мене у навушниках, кинула їх і вибігла з хати:

-Гафіє! Іди швидше, твій Павло виступає по радію!

-От халаминдрики! Знову щось затіяли! Нема Павла на радію. Сидить за грубою і репетує у свої навушники. Вони провід протягли між хатами.

А провідів тоді було повно. У 1944 році вздовж залізниці проклали багатожильний підземний провід. У озері Міжводи він лежав просто на дні. Ми з Василем Саньчиним одного дня відрубали близько 100 м проводу і відтягли його до Рибальського острова: після обіду змотаємо і вночі заберемо додому. Пригнали корів на обід, а в селі повно солдат, шукають провід. Певно, то був провід державного зв'язку. Налякалися! До проводу більше не підходили. Мабуть і до цього часу він десь там лежить замулений.

Інколи мені не щастило. Пошила якось мама мені зимове пальто з голубої ковдри:

-Бережи, бо зима насувається!

Погнали ми корови пасти на жито після морозів. Холодно. Розклали багаття, оточили вогонь, гріємося, коли це Василь:

-Павло, ти гориш!

А в мене підкладка з вати у пальто загорілася, тліє і димить. Погасили, пальто забруднили, шмат підкладки вигорів. Мав від мами "на горіхи".

Мені батьки часто доручали якусь важливу роботу. Тоді корови пас Федя. Одного разу мама напекла ватрушок і послала мене їх продавати на

станцію Бортничі, де часто зупинялися ешелони з солдатами. Потяги тоді тягли паровози. Паровоз проїхав, мої ватрушки покрилися сажею. Ніхто не купує. Плюнув я і подався додому. По дорозі зайшов до пастухів. Ті засіли навколо корзини і ватрушки ум'яли. Іду додому. Що то мама скаже?! А мама махнула рукою:

-Заробив собі на штанці!

З торгівлею у мене не дуже виходило. Послала мене мама продавати помідори у Дарницю, сказала, скільки просити за 10 штук. Продав я одну корзину, підходить жінка:

-По чім ти продаєш?

-Помідори коштують дорожче. Я заберу в тебе всю корзину.

Дала вона мені одну купюру, а я їй здачі дав більше, ніж треба. Відрахувала вона гроші сама:

-Ти хлопче мамі заробиш лише збитки!

Та наступного дня історія зі здачею повторилася. А причина була в тому, що жінка була дуже красива. Я на неї дивився і ні про що не думав.

Після війни мені вже було 12 років. Я любив сад і мама виділила мені біля хати 10-12 арів землі. Сади, що хочеш. Посадив я над шляхом ялинки. Вранці прокидаюся, а ялинки висять на вишнях. Це Василь постарався! Тоді я одну ялинку посадив серед саду, щоб ніхто не побачив. Ялинка виросла величезна. Заважає грушам і яблуням. Мама сказала:

-Рубати не смій! Така красуня!

На городі в нас росла ще черемуха, липа, береза. Я садив квіти. Велика грядка метіолів нікого не залишала байдужим, бо пахощі були на всю вулицю:

-Гафіє! Це Уляна в тебе квіти розводить?

-Яка там Уляна! Павло за дівчину!

У 46-му році батько посіяв просо на поляні у Бортницькому лісі, викосив, склали копиці, а перевезти не встигли. Залишилися ми вдвох з Федею стерегти, запалили багаття, сидимо, не страшно. Почало темніти і страх почав заповзати за комір. Затявкали лисиці навколо на багаття. Кріпилися до півночі, а потім потихеньку пішли на станцію Бортничі наче б то води напитися. Почекали до ранку і побігли на галявину, а проса там нема. Йдемо додому похнюплені. Що ж то буде? Та виявилось, поки ми півночі пили воду, батько приїхав і забрав просо. Трохи посміялися з нашої хоробрості.

Наш колгосп мав сіножаті біля села Процев. Щоб заробити сіна на зиму для корови, ми з Уляною у 47 році разом з старшими поїхали на косовицю. Важко сіно косою косити! Як тільки роса спаде, сіно стає твердим, як дрів. Ми припиняли косіння і йшли купатися на Дніпро. Проти нас на другому березі була величезна піщана коса. Ми далеко йшли вгору по Дніпру, а потім

пливли на косу за течією. Після відпочинку йшли по косі вверх і знову за течією перепливали на свій беріг. Пливли всі разом, ніхто сам не плавав, боялися. Дніпро не тітка!

У 1947 році я вперше побував на параді у Києві. Мама дала мені один пуд картоплі:

-Продаси і будуть гроші. Туди може за гроші пускають!

Ми на вокзалі продалися і дійшли по бульвару до Пушкінської, а далі не пускала охорона. Ми з Пушкінської дворами пролізли на Хрещатик, а там ворота будинку замкнені. Стали клянчити у міліціонера:

-Пустіть, дядьку! Ми аж із села!

Міліціонер нас пожалів, трохи відчинив ворота і сказав, щоб виходили по одному. А який був парад! Йшли війська Олександра Невського, Богдана Хмельницького, Кутузова, Будьонного.

Дома найцікавіше було зимовими вечорами. Батьки поралися. Тато вносив дрова, розпалював грубу. Мама готувала вечерю. Вечеряли з розмовами: хто що зробив і чого не зробив. Після вечері тато сідав шити або ладнати чоботи, валянки:

-На вас все горить, як сухе гілля.

Мама ладнала одягу:

-Це тобі знову собака порвав?

На стіл ставили гарбузове чи соняшникове насіння. Слово за слово і починалися батьківські спогади про дідів, бабусь, родичів, сусідів, про життя до революції, за громадянської війни, НЕПу, колективізації, голоду 33 року, про сусідні села, про колонію ім. Нансена, про татову службу у війську і т.п.

Безтурботне дитинство закінчилося з початком війни 1941-1945 рр. Після війни я не тільки пас корів, а й працював у колгоспі. Техніка тоді була дуже примітивною. Картоплю пололи просапником, а підсипали окучником. При цьому малий хлопчик вів між рядами картоплі коня, а дорослий тримав просапник або окучник так, щоб не підрізати картопляні кущі. Одного разу мені на сніданок сестричка Уля принесла їжу у двох тарілках. Коли поверталися додому, я сів на коня з тарілками, які були замотані у хустку. Кінь спіткнувся, тарілки заторохтіли, кінь з переляку помчав галопом, тарілки ще більше заторохтіли, я зарепетував, бо втримати коня не міг. А кінь у мене був високий з радянської кінноти. Всі старші, що залишили окучники і пішли додому, стали в ряд перед конем. Кінь зупинився перед ними, як вкопаний, а я полетів через його голову як лантух. Дух з мене вибило і я став намагатися ковтнути повітря, посинів. Добре, що один дядько став мене трясти. Оклигав, але довго потім на коней не сідав.

Це тепер говорять про права людини, права дитини, а в ті часи рабство було реальним. Про нього не потрібно було читати в підручнику з історії.

Уже в другому класі мій перший учитель Семен Оврамович Ярмак сказав мені:

-Павло, ото твоя мати і є рабиня. Тільки рабів годували, а вона ще й тебе годує.

Це була перша яскрава наука про рабство, людську несправедливість, яка запам'яталася на все життя.

Я, як і більшість громадян тоталітарної держави, вимушений був жити подвійним життям, але рабом не став. І завдячую я цьому своїй мамі і першому моєму учителю Семену Оврамовичу Ярмаку. Мама оберігала мене любов'ю і фанатичними вимогами людської справедливості, а Семен Оврамович поясненнями жорстокої правди життя у нашій державі.

Життя батьків не могло сприяти любові до влади. Це були суцільні сльози, злидні і несправедливість. Мамин племінник був матросом і боровся за радянську владу разом з Дибенком. Його розстріляли денікінці у нашому селі, а його брата, який був учителем, більшовики заборонили бути вчителем, бо він викладав до революції.

Онука Павла Платоновича Чубинського, студента Київського університету, розстріляли у нашому селі біля двору дядька Зінька, а всю його рідню виселили з хутора у нашому гаю і відправили у Казахстан.

Учителів Велико – Олександрівської школи у 37 -38 роках загребли і знищили. Церкву у нашому селі закрили, а батюшку Романа Кожедуба відправили на Соловки і у Білому морі втопили.

Вперше з несправедливістю порядку речей, що торкалися мене особисто, я зіткнувся у п'ятому класі (1946 рік). На уроці ботаніки вчителька Резун Марія Кіндратівна розповідала про будову клітини:

-Клітина має оболонку, заповнену протоплазмою, в центрі якої знаходиться ядро, що постійно рухається.

-Брехня, - заявляю я безапеляційно на весь клас.

-То це ти, негіднику, кажеш, що у наших радянських книжках брехня друкується? А ну, геть з класу!

-Тобі потрібно не в нашій радянській школі вчитися, а вчитися волам хвосту крутить! Іди і опануй цю науку!- сказав мені завуч Микола Петрович Рябець і, не розпитуючи про суть справи, виштовхав мене з учительської.

А я ж був правий! Я думав, що бачу клітини, але не бачив, щоб там щось рухалося! Звідки мені було знати, що їх можна побачити лише під мікроскопом? Світ перевернувся. Це була дика несправедливість і справжнє горе, яке я завдав своїй матері. У відчаї я написав тоді один з перших своїх віршів **“Мамі”**.

Коли я читав цього вірша Семену Оврамовичу, старий учитель плакав, як мала дитина, і все повторював:

-Не дай, Господи, тобі стати гайдамакою!

До школи я повернувся через два місяці завдяки Семену Оврамовичу, Марії Павлівні Жуковській, учительці німецької мови, і другові моєму Павлові Рябцю. Марія Павлівна послала того ж вечора Павла до мене, щоб ми домовилися, що я сказав “брехня” не на слова вчительки, а на розповідь Павла на уроці: «У Києві в черзі за хлібом один дядько ліз без черги, а другий його не пускав, то він йому пальцями очі виколов». Ми тоді поклялися стояти на цьому до кінця:

-Зуб вирву!

Павло заявив “про нашу розмову на уроці” директору школи Павлові Мусійовичу наступного дня і сказав, що Кислого виключили із школи не справедливо.

Днів через три до нас додому прийшов посильний з сільради:

- Іди в сільраду! Приїхав уповноважений з району.

Я похнюпившись поплівся за посильним. Мама голосила біля хати, тітки із-за тинів хрестили:

- Сохрани його, Матір Божа!

(посильний поки йшов до нас, розповів усім, що за мною приїхав уповноважений з району, а у селі про моє виключення із школи всі знали). У сільраді розповів уповноваженому так, як домовилися з Павлом.

- Ты что, шмаркач, вреш? Павел уже сознался! – і за руку.

Але голова сільради дядько Семен:

- Бити не дам! Ви поїдете, а мені тут жити!

Павлу теж казали, що я уже зізнався, але він стояв на своєму. Семен Оврамович місяців два їздив у район і справу закрили. Учителька Марія Кондратівна із школи звільнилася, бо з нею ніхто не здоровався і не розмовляв.

Після мого повернення до школи ми відчували себе героями. А як же! Перемогли і мали таємницю.

-Шмаркачі! – казав завуч, але не зло.

Життя нормалізувалося, але не на довго. Під весну 1947 року почався голод. Люди потяглися у західні області за продуктами, які вимінювали на речі. Хтось із близьких Павла привіз листівки. Їх було всього три, надрукованих на друкарській машинці. У них йшлося про колгоспи, як причину голоду. Це був крах колгоспного міфу. Вдома ми розпитували батьків про життя до колгоспів і при колгоспах, а на перервах і після уроків ходили по шкільному парку і розповідали один одному. Павло навмисне чіплявся до вчителів:

-А чому колгосп хліба не дає?

Таємниця нас просто палила і Павло одного разу сказав, що приб'є листівки на заборі Стариченка і на конюшні.

Незабаром я захворів на тиф і коли через два місяці оклигав, то Павла вже не стало. Було сказано, що він повісився. Але я тоді і до цього часу думаю, що його повісили і причина тому - злощасні листівки. Поховали його, як вбитого, а не як самогубця, у центрі кладовища. До Павла звернені мої три вірші: **“Доля раба”, “Вічний друже”, “Даремні сподівання”** Це була страшна трагедія мого дитинства. Я нікого не визнавав і нікому більше не довіряв.

Весною почався справжній голод. Померла у нашому селі, правда, тільки одна тітка. Люди ходили, як тіні, шукали їжу на полях, копали дикі буряки на піщаному полі парашутистів, збирали і жарили жолуді, обрізали колоски і їли молоде жито. Полями на коні гасав наглядач. Він і впіймав у житі Сергія Цвіркуна, якому виповнилося тоді близько 14 років. У село наїхала міліція, судді. Зігнали селян з усього села. Влаштували показовий суд. Щоб залякати селян, засудили Сергія на 8 років. У селі стояв плач і стогін. До цієї події я написав вірш **“Сергію Цвіркуну”**.

Як на мене, колгосп сам агітував проти існуючого ладу. Батьки працювали з ранку до вечора, отримували 100 г хліба на трудовдень, 60 кг на рік. Жили з того, що вирощували на городі і **“кращі”** у колгоспі. Мати казала:

-Я беру своє. То моя кривавиця!

Працювали як на каторзі.

Батько в СОЗі, мати в СОЗі,

Діти лазять по дорозі.

Ні корови, ні свині,

Тільки Сталін на стіні”.

-Антихрести!- обзивала мати всіх “руководящих”.

Перші уроки національної свідомості я отримав у шостому класі (1947 рік). Дав мені Семен Оврамович книжку “Хмари” І.С.Нечуя-Левицького і сказав:

-Прочитай уважно!

Книга мені так сподобалася, що я, нічого не підозрюючи, став на кожній перерві переказувати її зміст. Почула Марія Калінічна, вчителька української мови і літератури:

-Це книжка націоналістична! Перестань базікати”.

Пішов я до Семена Оврамовича, розповів.

-Тобі хто сподобався?

-Професор Дашкович і Радюк, перш за все!

-А професор Воздвиженський?

-Отой недолугий?!

-От, от! А потрібно, щоб професор Воздвиженський був розумним, а професор Дашкович недолугим, тому що він українець.

-Я теж українець! То що - дурний?!

-Ні! Націоналіст! Бо ти так само написав би.

-І напишу, як виросту.

-Не напишеш, бо не надрукують. Та про це нікому не говори, бо знову з школи виженуть. Менше говори, а більше думай!

Перший вірш, який мав відношення до кохання, я написав для Віри Пінчук, яка жила у сусідньому селі Безуглівці. То було моїм першим захопленням. Вперше я закохався у сьомому класі. То була така красива дівчинка Олена Кисленко з села Хутір Гори. Я їй написав вірші: **“Олені Кисленко”**, **“Кохана”**, **“Сині очі”**, **“Біль кохання”**. Звичайно, я не читав їй вірші і не говорив їй, що люблю. Я бігав щоранку у ліс за квітами, але букети від мене Олені вручав братік Федя.

У десятому класі я закохався у Галину Галинську і теж написав їй вірші **“Галині”**, **“Сумна доля”**, **«Сумна серенада»**. Більшість моїх віршів про кохання написані вашій бабуні Ліді, у яку я закохався до нестями в інституті на третьому курсі.

Під більшістю моїх віршів поставлена дата. Тому легко зрозуміти, що мене турбувало в цей час.

Вчився я добре і охоче. Правда, медалі не отримав. Послали мою роботу з математики у Київ, а там замість п'ятірки поставили трійку: **За небрежное оформление.**

Я після школи хотів навчатися у сільськогосподарському інституті, але військкомат не дав дозволу, тому що хотів відправити мене у Чернігівське училище реактивної авіації. Я пішов у Політехнічний інститут, куди приймали без дозволу військкомату. При вступі в інститут я здавав 6 екзаменів: математика письмова, математика усна, фізика, хімія, німецька мова, російська література (твір на задану тему). Я отримав 29 балів з 30, писав твір **“Лірика у творчості Маяковського”** і десь неправильно поставив розділові знаки. Маяковського я поважав, бо він писав: **«Москаль, на Украину зубы не скаль!»**

В Інституті я вчився завжди голодний. Отримував стипендію 395 рублів, 100 рублів давав Михайлу, який вчився тоді у технікумі голів колгоспів, і платив за квартиру 25 рублів (100 рублів платив інститут). Отож мав я 270 рублів на місяць, 60 рублів витрачав на театри і кіно, а 210 рублів на їжу.

Я завжди писав Щоденник. Ото ж сиджу одного дня на лекції Основ марксизму-ленінізму і пишу свій Щоденник. Підходить дружина лектора (лектор був сліпий):

-Кислый! Ты что пишешь?

Щоденник забрала. А в ньому і про Сталіна, і про Леніна з усіма радянськими святими. То був кінець всьому. Що робити?

Вискочив я з інституту, сів на поїзд і - додому. Вдома зібрав свої щоденники, став переглядати. Суцільна крамола! Спалив усе до тла. Спалив самого себе. Спалив своє дитинство. Стало пусто і тоскно. Попереду: мінімум - виключення з інституту, максимум - тюрма. Маму налякав страшно:

-Синку! Що трапилося?

-Та нічого, мамо! Яюсь обійдеться.

-Господи! Сохрани тебе Матір Божа!

Повернувся в інститут. Ніхто - нічого. Приходить на лекцію "сліпий". Після лекції попросив усіх вийти з аудиторії, повернув Щоденник:

-Кислий, не носи цього щоденника в інститут! Вдома тримай його так, щоб ніхто ніколи не побачив. А ще краще спали і не пиши. Важливі події життя не забуваються. Щоденник потрібен письменнику, а ти будеш інженером.

Більше я щоденників не писав. А жаль!

Життя в інституті було не справжнім. Між собою студенти говорили одне, а на загалі зовсім протилежне. Ніхто у справжні наміри не вірив. Тому коли один із студентів III курсу Механічного факультету організував гурток по вивченню історії Єгипту, то його тут же розгромили. Студента виключили з КПІ і забрали до війська. Нас, членів гуртка з інституту не виключили, завдяки академіку Г.С.Писаренку, який тоді був проректором Інституту.

-Я їх беру на свою кафедру робити експерименти. Їм ніколи буде займатися історією.

Що ж вивчали єгиптяни? Вивчали дійсно історію Єгипту. Але кожний член гуртка готував такі реферати: військо Єгипту і Союзу, селяни Єгипту і Союзу, ремісники Єгипту і Союзу, вчені (жерці) Єгипту і Союзу. Думаю, що цікавішого гуртка ніде не було! Проте готувати реферати було дуже важко. Потрібно було годинами просиджувати у читальній залі Київського університету, тому що у КПІ ніякої літератури про Єгипет не було.

В інституті зі мною трапилася ще одна важлива пригода.

На п'ятому курсі поробили нас лейтенантами і відправили на військові місячні збори на зенітну батарею у село Розумівка біля Запоріжжя. В цей час на наше лихо об'явилася антипартійна група Молотова, Кагановича, Маленкова, Ворошилова і "примкнувшого к ним Шепилова". Приїхав до нас на батарею полковник (здається Башкіров), заступник командира дивізії, зібрав офіцерів:

-Нужно заклеить позором эту клику! Я выступлю на собрании, а после меня младший лейтенант Кислый и младший лейтенант Тарасов.

-Товарищ полковник! Я не могу! Я никогда не выступал.

-Отставить! Это приказ!

Полковник у своєму довгому виступі “заклеймил позором” антипартійну групу і надав слово мені:

-Товариші офіцери, старшини, сержанти і солдати! Ми виховувалися на героїзмі Ворошилова і відданості Молотова, тому у їхню зраду повірити важко. Я думаю, що це просто боротьба за владу у Кремлі”, - почав я.

-Младший лейтенант Кислый, садись! Слово представляется младшему лейтенанту Тарасову! - закричав полковник.

-Товариші офіцери, старшини, сержанти і солдати! Я теж думаю, що молодший лейтенант Кислый правий, - почав Тарасов.

-Разойдись! Всем офицерам на КП!

-Сопляки! Они еще думают! Разжалуем в рядовые, на два года забреем в солдаты, из института исключим, тогда и будете думать, - покрив нас полковник трьохповерховим матом і поїхав.

Комбат розпустив усіх офіцерів, поговорив з нами, як батько з дітьми, і сказав, що поїде завтра просити полковника, щоб не подавав рапорт. Наступного дня повернувся, вишикував батарею і сказав, що нас розжалували в рядові, але дозволили дослужити до кінця строку, щоб окремо з нами не морочити голову, до інституту послали подання, щоб нас виключили. Потім комбат позвав нас на КП і сказав, що полковник рапорт не подав, а наказав перед солдатами нас вилаяти і оголосити покарання (у кожній частині були сікоти). Полковник виявився порядною людиною.

Після інституту мене і бабуню відправили на роботу у Новосибірськ на авіаційний завод імені Чкалова, але ми повернулися до Києва. Я влаштувався на роботу в інститут металокераміки і спеціальних сплавів Академії наук. Я мав дуже цікаву роботу. Займався розробкою жароміцних матеріалів для авіації, ракет, підводних човнів, танків, атомних реакторів, автомобілів, металургійних агрегатів, керамічних пластин для бронезилетів. Ці роботи фінансувалися на замовлення. Я мав допуск до секретних робіт найвищої форми і бував на різних секретних підприємствах і Конструкторських бюро колишнього Радянського Союзу.

За моїми розробками працював Кіровкаканський завод Високотемпературних нагрівників, цех на Броварському заводі порошкової металургії, який випускав захисні чехли термопар для вимірювання температури розплавленої сталі і криоліто- глиноземних розплавів, цех на Дослідному заводі Інституту надтвердих матеріалів НАН України, цех на заводі у Світловодську, який випускав бронезилети для солдат. За це я мав премію Ради міністрів СРСР і нагороди.

Моїм науковим керівником був прекрасний вчений - член – кореспондент НАН України Г.В.Самсонов.

Я працював ефективно. Тому влада дивилася на мої громадські справи скрізь пальці. У 60-ті роки я брав активну участь у заходах Клубу творчої молоді при Київському МК Комсомолу, який інформував населення про Сталінські репресії. На вечори про репресованих я ходив з вашою бабусею. Пам'ятаю вечір, присвячений пам'яті Леся Курбаса у кіно-лекційній залі Жовтневого палацу культури 14 травня 1962 року. Клуб швиденько прикрили. Нас усіх фотографували, щоб визначити, хто був на зборах. Тож через три дні мене викликав Г.В.Самсонов і сказав: «Паша! Прежде чем ходитъ на вечера памяти убиенных, нужно помнить, что у нас герб: слева молот, а справа серп. Инвентар старинный, но бьет и режет будь-будь!».

Слева молот – справа серп. Это наш советский герб.

Если душу не возмет, то зарежет иль прибьет.

Самсонов мене поважав, бо я працював старанно. Перед смертю він приїхав прощатися з своїми учнями. Покликав мене і сказав: «Паша! Я оставляю тебя своим заместителем. Я написал в ГКНТ, чтобы они вместо меня назначили тебя руководителем секции Тугоплавких соединений (назначили), а в дирекцию Института -, чтобы тебя назначили руководителем Сектора Института (сектора ликвидувалы). Паша! Веди себя осторожно. Теперь защищать тебя будет некому. Не плач и не переживай. Я сам виноват в своей смерти. Я много курил и доктора сказали, что мои легкие забиты никотином. Операцию сделать просто невозможно».

У 60-ті роки почалися гоніння на все українське. Технічна інтелігенція про це могла знати лише з чуток. Проте деякі події приховати було неможливо.

Так, у 1964 році за наказом влади було підпалено Публічну бібліотеку Академії наук. Бібліотека горіла три дні і її не тушили. Оголосили, що книги водою тушити не можна, потрібно піною. Насправді, у всьому районі на три дні відключили воду і пожежники не могли нічого вдіяти. Вони були невтаємничені у суть справи і спочатку з бібліотеки винесли багато рукописів, які було потім перевезено до собору Видубецького монастиря. Там їх пізніше спалили, влаштовуючи три рази пожари у соборі. З цього приводу я написав вірші **“Паліям бібліотек”, “Партійним кар’єристам”**.

У 1964 році святкувалося 150-ліття народження Тараса Шевченка. З святкуванням дат цього генія у будь-якої влади завжди були неприємності. Як співець свободи і захисник знедолених, він є ворогом авторитарної влади, а вона хоче всіх переконати, що бореться за те, що оспівував у своїх творах Тарас. Для університету імені Т.Г.Шевченка було замовлено вітраж, який виконала команда з чотирьох жінок на чолі з Алою Горською. Вони зобразили Шевченка, який обіймає жінку, а над ними зробили напис:

“Возвеличу отих малих рабів німих, я на сторожі коло них поставлю слово”. Це ж треба! У найвільнішій у світі країні – “раби німі”. Жінок виключили із спілки художників, а Алу Горську пізніше вбили (кинули під поїзд), тому що вона продовжувала активну громадську діяльність. Я присвятив Алі вірш **“На вінок Алі Горській”**.

Вірш **“Репліка”** написано з приводу мого вступу до компартії. Я був керівником відділу з 1966 року. У 1975 році мене викликали до парткому і сказали, щоб вступав у партію, тому що за нормою в інституті повинен бути лише один керівник відділу безпартійний і то є академік В.Н.Єременко.

-Вступай, бо з відділом розпрощаєшся! Ми не можемо довіряти безпартійному виховання людей.

За порадою вашої бабуні довелося вступити. Вона сказала, що у мене заберуть не тільки відділ, а й аспірантів, а я без них нічого не зможу зробити.

А аспірантів у мене було багато. Я виховав 39 кандидатів наук і трьох докторів технічних наук. Я отримав найвищі наукові відзнаки: академік НАН України, академік Міжнародної Академії кераміки, член Міжнародного інституту фізики спікання, член Міжнародного Планзеєвського товариства порошкової металургії. Я майже щороку їздив на Міжнародні конгреси по Порошковій металургії, Кераміці, Спіканню і, у зв'язку з цим, побував майже у всіх країнах Європи, за виключенням Іспанії, Португалії, Норвегії, Голандії. Одного разу мене на черговий конгрес не пустили, тоді оргкомітет конференції не прийняв усю Радянську делегацію. Мене викликали в Державний комітет по науці і полаяли, але після цього їздив, куди хотів. П'ять років був головним редактором журналу «Ceramic International» (1985 – 1990 рр.). Отримав почесний диплом, який засвітчує: Павло Кислий в знак видатного внеску в прогрес 20 – го століття знаходиться серед осіб, біографії яких внесені до книги «Життя славетних» американського біографічного інституту.

За свою активну діяльність у створенні Товариства української мови у 1988 році, а потім – РУХу у 1989 році я не отримав ніякого покарання і залишався заступником директора інституту, де працювало близько 4000 чоловік.

Установча конференція Київської регіональної організації НРУ відбулася 1 липня 1989 року у Будинку кіно. НА конференції було 442 делегати від 200 груп підтримки НРУ за перебудову.

На Конференції виступали всі активні діячі Київської рухівської еліти і представники УГС із Львова, Києва і Дніпропетровська. Д.В.Павличко надав мені слово зразу після виступу Л.М.Кравчука, який від імені ЦК Компартії України заявив, що партія проголосила перебудову, здійнить її і не допустить, щоб якійсь там РУХ їй заважав.

Доповідь була підготовлена мною заздалегідь з впевненістю, що Л.М.Кравчук від імені ЦК підтримає НРУ, тому що в іншому випадку ЦК КПУ не дозволив би проведення Установчих зборів. Але несподівано Л.М.Кравчук виступив проти НРУ.

Я виступав з доповіддю **“Необхідність демократичної перебудови суспільства - основа нашої діяльності”**.

“Дорогі друзі!

Всі, хто зібрався тут сьогодні, безперечно, об'єднані однією метою безкомпромісної боротьби за кращу долю нашого народу.

З огляду на тільки що виголошену заяву Л.М.Кравчука, безумовно, наше становище не є простим. Партія проголосила перебудову суспільства, РУХ організовує маси на боротьбу за перебудову, а партія тепер все це вважає неприйнятним. Отож з цього моменту ми повинні виходити з власних цілей і розуміння завдань без посилення на фіктивні перебудовчі заяви партії.

Ми повинні у своїх намірах виходити з того, що становище, у яке потрапили народи Союзу і України, катастрофічне. Тепер не можна назвати жодної сфери діяльності людей, де б наші досягнення були загальнолюдськими.

Наше суспільство неспроможне дати народу пристойне життя з точки зору забезпечення матеріальних і духовних потреб.

Ми побудували суспільство, яке не може саморозвиватися, не є саморегулюючою системою, наладжаною на удосконалення. На це є багато причин, кілька з яких варто назвати.

Перша. У нас відсутні матеріальні основи розвитку суспільства, а саме:

- саморегулювання процесу виробництва неможливе;**
- виробництво не сприймає нових технологій;**
- виробничник незацікавлений у нових технологіях.**

Ми створили авторитарну систему праці, де всі сфери життя є зоною діяльності абсолютних бюрократів. У всіх суспільствах бюрократ розподіляє результати праці і тільки у нас він розподіляє ресурси, працю і результати праці.

Зло тут зовсім не в тому, що бюрократів багато і вони багато їдять. Зло в тому, що люди стали простими виконавцями чужої волі, що привело до апатії і незацікавленості у результатах праці.

Партійні функціонери завжди кажуть, що критикувати легко, дайте конструктивні пропозиції, неначе їх не мають останнім часом від Шмельова, Попова, Черняка. Що ж, можна і від економіста Кислого. Не слід видумувати дерев'яного велосипеда. Потрібно запровадити у республіках модель господарювання Швеції, а за модель Союзу

прийняти модель Об'єднаних Штатів Європи. Правда, тоді поняття “сильний центр” стає черговою великодержавною симфонією імперії.

Друге. У нас відсутні духовні основи розвитку суспільства

- маємо повну уніфікацію мислення,
- маємо монополію партії на правду, совість, милосердя і віру.

Третє. У нас відсутні політичні основи розвитку суспільства:

- однопартійна система повністю викреслила маси з політичного життя

Четверте. У нас відсутні національні основи розвитку суспільства:

- закріплена база великодержавного шовінізму;
- ліквідована база розвитку національних мов;
- ліквідована база розвитку національних культур.

П'яте. У нас відсутні правові основи розвитку суспільства.

- людина для держави, а не держава для людини.

Саме тому основні правові документи ООН не тільки не впливають на розвиток суспільства, а й не відомі його громадянам:

- Декларація прав людини.
- Декларація про надання незалежності колоніальним країнам і народам.
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини.
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права людини.

Всі вищеназвані причини гальмівних процесів розвитку суспільства повинні бути ліквідовані. Проте чотирирічний хід подій перебудови показує, що адміністративно-партійна олігархія не може цього зробити. На мою думку, не тільки тому що не хоче, а тому що не може. Система не підлягає реформуванню, її потрібно демонтувати”.

У статті Дерімова у газеті “Правда України” виступ було прокоментовано так: “Заместитель директора Института сверхтвердых материалов П.Кислый лихо “ниспровергал” руководящую роль партии и призывал установить у нас экономическую систему Швеции. Сей ученый муж вопрошал: “Сотрудничать с системой? Но ведь мы ее должны демонтировать!”

Не знаю, може я і “вопрошал”? Я виступ не читав, а говорив вільно, дотримуючись вищенаведеного. Зал слухав стоячи, перериваючи виступ бурхливими оплесками. Я такого не чекав і після виступу, як ошпарений, побіг на місце.

Виступ мав для мене неординарні наслідки. Директор інституту подав заяву до Парткому з висновком, що він вважає неприпустимим, щоб заступник директора виступав з такими промовами. У зв'язку з моєю

відпусткою і відпусткою директора цей Партком відбувся через два місяці. Проти мене виступило лише три співробітники.

На Установчих зборах мене обрали членом Координаційної Ради Київської регіональної організації, до якої ввійшло 78 чоловік.

Наступного дня 2 липня відбувся грандіозний мітинг «**Вся влада Радам**» біля Центрального стадіону, на якому виступили і київські партійні вожді, але їх заулюлюкали. Синьо-жовті прапори вирували на майдані, а червоно-сині майоріли невеличкою купкою і через годину зникли. Увечері я виїхав у Трускавець на лікування після операції і про наслідки подій узнав тільки по телефону від дружини. У Трускавці 26 липня я взяв участь у Мітингу - реквіємі пам'яті зруйнування Запорізької Січі під жовто-блакитними і козацькими малиновими стягами. Мій виступ був простим привітанням від Київського РУХу, але зустрінутий бурхливими оплесками.

За моєї відсутності 5 липня відбулося засідання Координаційної Ради, на якому мене заочно обрали разом з С.П.Головатим, С.О.Одаричем і М.В.Поповичем заступником Яворівського В.О, голови Київської регіональної організації, секретарем було обрано Г.П.Антонюк. Основним нашим завданням була підготовка Установчого з'їзду РУХу, організація виборчої компанії по виборах народних депутатів України по Києву і області, організація осередків РУХу і районних організацій РУХу.

Київ жив у напрузі, як і всі міста України. Координаційна Рада провела 29 липня мітинг біля Верховної Ради «**За національну символіку**». Війська швидкого реагування арештували чотирьох чоловік і переломили ребра письменнику Миколі Кагарлицькому. На засіданні Виконкому Ради 1 серпня ми прийняли постанову про проведення мітингу 5 серпня біля Верховної Ради «**Права людини в Україні**».

На засіданні Координаційної Ради 2 серпня було вирішено:

- Створити комітет у справі захисту Миколи Кагарлицького, якого арештували на мітингу біля Верховної Ради.
- Створити комісію з питань інформації про РУХ.
- Провести акцію протесту із збиранням підписів з вимогою невикористання військ проти політичних зібрань.
- Підготувати Петицію і разом з підписами направити до Міськради.

Вели інтенсивну підготовку до Установчого З'їзду РУХу. На засіданні Виконкому 9 серпня визначили, які підготувати документи до З'їзду і хто відповідає за їх підготовку: Статут, Програму, звернення, декларації, резолюції. Визначили проект Порядку денного: перший день - доповіді, другий день - обговорення Статуту і Програми, третій день - дискусії, резолюції, звернення, вибори керівних органів.

Для підготовки основних документів З'їзду – Програми і Статуту була створена Редакційна комісія на чолі з Віталієм Дончиком, заступники:

Сергій Головатий і Павло Кислий. Члени Редакційної комісії: Михайло Горинь, Іван Заєць, Іван Дзюба, Віктор Лінчевський, Лариса Скорик, Володимир Василенко, Володимир Черняк, Михайло Голубець, Дмитро Гродзінський, Володимир Мулява, Григорій Мусієнко, Петро Осадчук, Дмитро Павличко, Мирослав Попович, Веніамін Сікора, Євген Сверстюк, Станіслав Тельнюк, Леонід Шульман. Потім на З'їзді цей список затверджувався, були доповнення, самовідводи. Не всі старанно працювали, мотором був Віталій Дончик.

Акцію протесту проти побиття Миколи Кагарлицького біля Верховної Ради вирішили провести 13 серпня. Напередодні ввечері мені зателефонували з Управління внутрішніх справ Києва:

- **Відмініть мітинг біля Верховної Ради. Ми приймаємо ваші вимоги.**

- **Добре. Дайте можливість виступити по телебаченню і сказати людям, що мітинг відміняється, бо ми вже не можемо повідомити осередкам і людям.**

- **Ні! Мітинг не відкриєте, а оголосите, що вимоги прийняті і тому мітинг відміняється.**

- **Добре.**

Самому оголошувати про відміну мітингу не хочеться, розшукую Яворівського, а той чомусь спокійно сміється:

- **Якось обійдеться!**

Наступного дня зібралось на площі тисяч три. Пора оголошувати, що мітинг відміняється, а Яворівський все тягне і тягне. Нарешті починає говорити у мікрофон, народ починає ремствувати:

- **Завжди так, угодовці нікчемні!**

Коли це з вулиці Михайла Грушевського на площу влітає колона жінок (чоловік 150) з синьо-жовтими прапорами у руках і єдиним кличем:

- **Геть Щербицького! Геть Щербицького! Геть Щербицького!**

Жінки поряdkували на площі не одну годину, а цілих чотири. Потім під охороною рухівців і міліції колоною пройшли до пам'ятника Т.Г.Шевченка, поспівали там з годину і пішли на вокзал, згорнули прапори і розчинилися. Виявилось, що то були селянки-грекокатолички з Тернопільщини, які приїхали до пам'ятника Володимира Великого, щоб помолитися. Хто їх покликав до нас, не знаю, але думаю, що Яворівський.

Як керівник Київської крайової організації РУХу і керівник установи, де працювало біля 4000 чоловік, я попадав інколи у пікантні ситуації. Так 15 серпня, як заступник директора інституту, я потрапив на партгосактив району, де обговорювалась і політична ситуація у місті. Секретар райкому С.А.Вегера у своєму виступі сказала:

- **Нам нужна тихая поступь железных батальйонов. Кислый, правда, с этим не согласен.**

Напередодні Установчого З'їзду, який відбувся 8 - 10 вересня 1989 року, партія вдалася до погроз, використовуючи КДБ. Так, 6 вересня я отримав лист-погрозу: на Півночі відбудовуються табори, де і будуть демонтувати мені мізки замість "демонтажу системи". Лист був начебто від шкільного товариша, який живе у гуртожитку міста Чехова Московської області (штамп на конверті), де формується будівельний загін для ремонту Соловецьких таборів. Варто навести дослівно зміст листа, щоб зрозуміти, наскільки брутальними були погрози.

- Так я вот, дорогой Паша, приехал сюда сформировать отряд для командировки на Соловецкие острова ремонтировать старые бараки. Ты будешь одним из первых жильцов. Демонтировать тебе мозги буду лично я в присутствии твоих других соучеников по Бориспольской школе № 1. Будут также присутствовать люди из Хутор-Горы.

Как же ты мог так п...., г.... паршивая до этого дойти. Ведь это же не существующая система, а ты и такие как ты довели страну до такого, а ты дрянь вопрошаешь «Сотрудничать с системой? Ведь мы ее должны демонтировать!»

Вот мы собрались некоторые твои ученики, некоторые по телефону и письменно сообщили свои соображения и решили, что не позволим позорить Бориспольскую среднюю школу № 1 и Хрущ Полину Григорьевну (наша вихователька) и твоего брата Федю (но говорят он тоже на грани вывиха), и односельчан из Хутор-Горы, где мы также побывали и видели, как заплевано то место, где ты жил. Ты аглоед объедаешь и обдираешь меня всю жизнь и других своих соучеников. Тебе плотят бешенные деньги те, которых ты собираешься демонтировать.

Так вот добрый совет тебе: поедь в Хутор-Гору, стань на колени посреди ул. Гоголя и во весь голос прокричи: «Дорогие земляки, простите меня дурака!» , для того, чтобы хоть как-то снять грех со своей души. До встречи.

Я вирішив, що цей лист прийшов від нашого КДБ. Я не міг собі уявити, щоб серед моїх однокашників знайшовся хоч би один, хто висловився б про мене з такою ненавистю. Лист прийшов дуже вчасно, адресований заступнику директора, а вручений нерозпечатаним як керівнику відділу, російською мовою, а однокашники у такі пустощі не бавилися. Це мене, навіть, заспокоїло: раз КДБ вдається до такого, значить реальну силу використовувати не збирається. Єдине чого я не зрозумів, чому приплетена Хутір-Гора (тут жили мої шкільні друзі Надя Коноплич, Віра Негель і Рая Селентій і про це знали всі мої однокашники), адже я народився і жив у сусідній Малій Олександрівці, про що написано у всіх моїх анкетах.

Особливу напругу перед З'їздом викликало рішення питання надання зали для його проведення. Залу погодився надати ректор КПП П.М.Таланчук,

але до останньої хвилини не було певності, що ЦК не відмінить. Ми йшли на З'їзд, як на військову акцію. Біля зали зібралось багато людей з синьо-жовтими прапорами. На території КПІ було повно міліції. Делегати, які заходили до зали, були просто здивовані і шоковані її декораціями: синьо-жовта райдуга на всю величезну сцену з золотим тризубом, величезними літерами - «РУХ», на рівні балкону по всьому периметру зали - герби міст України, Архангел Михаїл, Козак з мушкетом. Національна символіка вражала душу і серце. Оформлення залу доручалося Ларисі Скорик і вона виконала це блискуче. Атмосферу урочистості і особливості події підкреслив також Козацький марш, що передував відкриттю З'їзду. Не можу точно пригадати, але, здається, ідея використання Козацького маршу належала Ліні Костенко

Перед З'їздом було домовлено, що Іван Драч стає Головою РУХу, а його заступником, а Михайло Горинь - головою Секретаріату. На З'їзді Іван Драч після свого обрання запропонував мою кандидатуру у заступники. За мене проголосувало всього 126 делегатів із 1109 делегатів і заступником став депутат Верховної Ради СРСР Сергій Конєв, за якого проголосувало більше половини делегатів. Це мене трохи збентежило, але не засмутило, тому що я ніяк не міг вирішити питання поєднання цієї посади з посадою заступника директора Інституту. Деякі газети, навіть, оголосили, що мене обрано заступником Голови РУХу, тому директор надіслав мені записку з питаннями, що я збираюся робити у цій ситуації.

На З'їзді я був заступником голови Редакційної комісії (Голова В.Г.Дончик). Комісія була великою, але писали і редагували Резолюції З'їзду і Звернення, головним чином, В. Дончик, П.Осадчук, П.Кислий, Л. Скорик, М.Попович. Я виголосив резолюцію **“Про національну символіку”**, за що дружина дома прочитала мораль:

- Невже не було кому виголосити, обов'язково треба вскочити?!

Читати її дійсно ніхто не хотів, а підготували її в результаті бурхливих дебатів. Доки ми дебатували на З'їзді, міліція віднімала і рвала синьо-жовті прапори людей, що стояли навколо будинку. Дружина там простояла три дні. А хвилюватися дружині було чому. Дмитро Павличко надав мені слово. Я зробив велику паузу і почав на високій ноті: **“Шановні товариші, прошу слухати уважно”**.

Про національну символіку.

Історична пам'ять є запорукою ствердження гідності кожної нації і самосвідомості людини, досягнення і пошани загальнолюдських вартостей. І в цьому контексті особливо вагомим є питання національної символіки, що для кожного народу є втілення ідей національної єдності і суверенності, своєрідним кодом історичної пам'яті народу.

РУХ вважає необхідним здійснення демократичних заходів для відродження і поновлення у правах давньої української національної символіки: синьо-жовтого прапора та герба – тризуба, що створювалися протягом століть самим народом.

Українська синьо-жовта сполука є однією з найдревніших серед сучасних прапорних кольорів, бере свій початок від перших київських князів, виступає в гербі Галицько-Волинського князівства XIII століття, що зображував золотого лева на синьому тлі. Синьо-жовті барви мали, серед інших, і прапори запорозьких козаків, що бачимо на знаменитій картині Рєпіна. У роки європейських революційних подій середини XIX століття синьо-жовті прапори були символом боротьби українців за національні й соціальні права. Синьо-жовтий прапор став символом української держави під час революційних подій 1917 – 1918 років. Законодавче затвердження УНР та ЗУНР української національної символіки, яка базувалася на багатовікових історичних традиціях, було лише формально юридичною констатацією об’єктивної реальності. Національний герб “Тризуб”, затверджений у 1918 році, був розроблений на основі княжого знака Володимира Великого.

Під час громадянської війни та в перші роки Радянської влади і національна і революційна символіка використовувалися поряд різними угрупованнями, зокрема і радянськими.

У 20-ті роки, з встановленням в СРСР антинародного тоталітарного режиму, з запровадженням системи державного терору, знищення національної свідомості та історичних традицій, українська національна символіка (синьо-жовтий прапор, герб “Тризуб” і поширений гімн “Ще не вмерла Україна”) безпідставно і науково не обгрунтовано почала трактуватися як націоналістична, зазнала всіляких шельмувань і була не обгрунтовано вилучена з історико-культурної спадщини українського народу.

Враховуючи історію виникнення, глибокі народні традиції та гуманістичний зміст української національної символіки, а також принципи розвитку символіки інших народів, З’їзд констатує і ухвалює:

- 1. Синьо-жовтий прапор, герб “Тризуб” протягом багатовікового історичного розвитку нації утвердилися як національні символи українського народу.**
- 2. Широко пропагувати історичну національну символіку.**
- 3. Підтримувати відродження національних символів інших народів, що проживають на території України; домагатися від уряду України вжити необхідних заходів проти переслідування за використання національних символів.**

Далі почалася бурхлива дискусія. Тільки через півгодини Дмитро Павличко звернувся до зали: **Хто за те, щоб прийняти резолюцію, проголошену Кислим, прошу голосувати!**

З 1990 по 1994 рік я був депутатом Верховної Ради України, Головою Комітету з питань науки і освіти, членом Президії Верховної Ради. Нас демократів у Верховній Раді було лише 100-120 чоловік, але ми домоглися незалежності. Ніхто з нас не мав досвіду державного будівництва. Владу отримали пройдисвіти. Все відбулося за відомою формулою: революцію готують мрійники, роблять фанати, а користуються її результатами падлюки.

Дорогі онуки!

Я прожив цікаве творче життя. Як ви бачили, за юнацькими мріями я повинен був стати селекціонером, генетиком, а став металургом. Після закінчення інституту я ще довго переживав, що втратив мрію і не буду створювати нові сорти рослин, не буду мати великий сад з озером. Можливо, то і було моє покликання і я у тій справі зробив би більше для людей. Та, як ви бачите, людину творить праця і людина своєю працею здійснює свою мрію зробити добро людям.

Отже, мої любі, вчіться старанно, щоб бути корисними для людей. Не марнуйте час і не ганяйтеся за славою – вона сама вас знайде. Не уникайте громадської роботи, політики, дійте свідомо і впевнено, щоб і Ваше життя оцінене було, як моє оцінене Петром Тихоновичем Населенком у поздоровленні до дня народження:

Роки, як хмари пролітають.
Стрілою мчать за днями дні.
Життя людей свій вимір має.
Це слід, що ти лишаєш на землі.
У кого менший, у кого більший,
Той опоганив життям світ.
Ти ж сіяв добре і корисне.
Воно зійшло і дало слід.
Згадають внуки і правнуки,
Що дід не даром вік прожив,
Що працював він для науки
І волю України боронив.
Бажаємо, щоб жили Ви здорові
Щасливі, радісні, бадьорі.
І працювали, як і нині
В любові і пошані в Україні!

(5 березня 1993 року).

Зміст

СЛОВО ДО ОНУКІВ	3
ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ	4
ЖИВИ ВІЧНО, УКРАЇНО!.....	5
ПІСЛЯМОВА ДО ПІСНІ "ЖИВИ ВІЧНО, УКРАЇНО!"	5
ПРАПОР	6
ТРИЗУБ.....	7
СТРУНИ СЕРЦЯ	8
ВІРІ ПІНЧУК	9
ОЛЕНІ КИСЛЕНКО	9
КОХАНА	10
СИНІ ОЧІ	10
БІЛЬ КОХАННЯ.....	11
ГАЛИНІ.....	11
СУМНА ДОЛЯ.....	12
СУМНА СЕРЕНАДА.....	12
БАБОЧКА	12
А ТИ І ЦЕ ВМІЄШ?	13
ХТО ВОНА?	13
МУКИ ПЕКЛА	13
БАЖАННЯ.....	14
У СЯЙВІ СОНЦЯ	14
МИТЬ ЗУПІНИСЬ!	14
Я ТЕБЕ КЛИЧУ.....	15
СЕРЦЕ СПІВЦЯ	15
У МІНСЬКОМУ ПАРКУ	15
ЛІДУСІ	16
ПРОЩАННЯ.....	16
ЧАС.....	17
МЕТЕЛИК.....	17
НІМФІ.....	17
У ПОЛУМ'І СЕРЦЯ	18
МОЯ ЛІРА	18
МОЯ КРАСУНЯ	18
ВІЧНИЙ МАНДРІВНИК	18
ЗОРЯ КОХАННЯ.....	19
БІЛЬ СЕРЦЯ.....	19
ПОСЛАННЯ	20

ЦЕЗАРЦІНІЯ	20
ТВІЙ ОБРАЗ	21
СНОВИДІННЯ	21
ПІСНЯ	22
КОХАННЯ СВОГО НЕ ДІЛИ	22
ЗИМОВЕ КОХАННЯ	23
В АЛЬБОМ МАЛЕНЬКІЙ	23
МАЛЕНЬКА ЗІРОНЬКА	24
ДУМИ – МРІЇ	24
У МАРЕВІ МРІЙ	25
АСКОЛЬДОВА МОГИЛА	25
ПОРТРЕТ У СТУДЕНТСЬКОМУ КВИТКУ	26
ВІТЕР	26
МАЯКОВСЬКИЙ ПРО КОНОТОП І ЛАПТИ	27
ВІНЕЦЬ ТВОРІННЯ	27
РІДНЕ СЕРЦЕ	27
ПІСНІ СОЛОВ'Я	28
ВЕСНЯНЕ КОХАННЯ	28
ЧАРИ ГАЮ	29
ЧЕКАННЯ	29
ЧАРІВНІ ВОЛОШКИ	29
ВІЧНІ СУМНІВИ	30
НА БЕРЕЗІ ДНІПРА	30
У ПОЛУМ'І СЕРЦЯ	31
ЛИСТ ІЗ ЛЬВОВА	31
ТРЛЯНДА КОХАННЯ	31
НАДІЇ	32
КОХАННЯ ДАЛЕКО	32
ВІРНІ ДРУЗІ	33
У РІДНІМ КРАЮ	33
ПОРИ КОХАННЯ	34
ЛИСТ ДО ТЬОТИ ШУРИ	34
З ГЛИБИНИ ВІКІВ	35
САНСКРИТ	36
РОЗМОВА СКІФСЬКИХ ЦАРІВ	36
СКІФ	37
ПАМ'ЯТЬ НАРОДУ	37

АНДРІЙ ПЕРВОЗВАНИЙ	38
ОНУКАМ ПРО АНТА.....	39
СМЕРТЬ КНЯЗЯ БОЖА	40
БУСОВЕ ПОЛЕ.....	42
КНЯЗЬ ДАВРІТЕ	43
КНЯЗЬ БРАВЛІН	43
КНЯЗЬ ДІР.....	44
ПОХВАЛА ВОЛОДИМИРУ	45
ПЕЧЕНІГИ.....	46
ДОЛЯ ПОЛОВЕЦЬКА	46
ДОНЬКА АЛАНІВ.....	47
ДМИТРО ГАЛИЧАНИН.....	48
КОЗАЦЬКА СЛАВА	49
КЛИЧЕ УКРАЇНА	50
ЗА КОДАЦЬКІМ ПОРОГОМ.....	50
ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА	51
ГЕТЬМАН СУЛИМА	51
КОЗАЦЬКИЙ МАРШ	52
ПЕТРО САГАЙДАЧНИЙ.....	52
ГЕТЬМАН ІВАН ВИГОВСЬКИЙ	53
ПЕТРО КАЛНИШЕВСЬКИЙ.....	54
ВІРНІ СИНИ.....	55
Т.Г.ШЕВЧЕНКО – ДО КОЗАКІВ	55
ВІД ІВАНА ІВАНОВИЧА НОВОХАТЬКА	56
ЖИВЕ У СИВІЙ ДАВНИНІ.....	57
НАД ХОРТИЦЕЮ	57
НА ВІЙСЬКОВІЙ ПРАКТИЦІ	58
ЧАРИ ГАЮ	60
МАМІ	60
ДОЛЯ РАБА	61
ВІЧНИЙ ДРУЖЕ!.....	61
ДАРЕМНІ СПОДІВАННЯ	62
КЛЯТВИ ДИТИНСТВА.....	62
У РАЙКОМІ КОМСОМОЛУ	63
НАРОДЕ МІЙ	63
ЛІТА ВІД ЗОЗУЛІ	63
МАМІ ТОВАРИША ЮРИ ВИДОЛОБА.....	63

ДОЛЯ	64
ДРУГ ВОЛІ	64
ОХОРОНЦЕВІ ПОРЯДКУ	65
ПІСНЯ	65
ПАРТІЙНИМ КАР'ЄРИСТАМ.....	65
СЕРЦЕ СПІВЦЯ	66
ПАЛІЯМ БІБЛІОТЕК	66
СПРАГА ВОЛІ	66
НЕ ХИЛИСЬ.....	67
РЕПЛІКА.....	67
НА ВІНОК АЛЛІ ГОРСЬКІЙ.....	67
ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА	68
СЛАВА УКРАЇНИ.....	70
КРАЮ МІЙ РІДНИЙ.....	70
РУХ.....	70
ЗА ГОРАМИ ГОРИ	71
БЛАГА ВОЖДІВ.....	72
ДЕСПОТ.....	73
ЧУМАЧЕНЬКО	74
Розвели чуму -	74
ЦЯЦЬКОВАНІЙ	75
ОБІЦЯНКИ МИХАЙЛА ГОРБАЧОВА.....	76
У РИНКУ МИХАЙЛА ГОРБАЧОВА.....	76
ТИРАНИ	77
МІЙ РІДНИЙ КРАЮ	78
КРАСО МОЯ.....	79
НА ЧОРТОРИЇ	79
САМОТНЯ ВЕРБА	79
НАШІ ПРЕДКИ	80
ПЕТРО МОГИЛА	81
КРУТИ	83
СПОВІДЬ ЯНИЧАРА	84
РІДНА МОВА	84
МИКОЛІ ЩОРСУ	84
СУМ ГАЇВ	85
ОСІНЬ	85
АСКАНІЯ НОВА.....	85
ВЕЛИКО-ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ШКОЛА	86

ОДНОКАШНИКАМ НА 10 – ЛІТТЯ ЗАКІНЧЕННЯ БОРИСПІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ.....	87
БОРИСПОЛЕ ДРЕВНІЙ	88
ОДНОКАШНИКАМ НА 50 – ЛІТТЯ	88
МЕТАЛУРГАМ 1957 РОКУ	89
ВІДПОВІДЬ НА ВІРШ БРОДСЬКОГО “НА НЕЗАВИСИМОСТЬ УКРАИНЫ”	90
ЙОСИФ БРОДСЬКИЙ «НА НЕЗАВИСИМОСТЬ УКРАИНЫ»	91
ОРДИНЦІ	92
ЛАКУЗАМ	94
ВЕЖА ДО НЕБА	94
СМЕРТЬ СОЛДАТА	95
РІДНЕ СЕЛО	95
ХУТІР П.П.ЧУБИНСЬКОГО	95
МОЛІННЯ ДЕСНИ.....	96
РАБСЬКА ПРАЦЯ.....	96
НА БАЗІ ВІДПОЧИНКУ «АЛМАЗ» ІНМ НАН УКРАЇНИ	97
МУЗА НАД ЛЬВОВОМ	98
МОЇ ЗУБИ	98
НА ВІНОК ПОЕТАМ	100
ІВАНОВІ КОТЛЯРЕВСЬКОМУ	101
ДО ТАРАСА.....	101
ТАРАСОВІ	102
ПАВЛОВІ ГРАБОВСЬКОМУ.....	103
КВІТЦІ ОСНОВ'ЯНЕНКУ	103
ПАНТЕЛЕЙМОНУ КУЛІШУ.....	103
ДО ЧУБИНСЬКОГО.....	104
ПЕТРОВІ ОСАДЧУКУ	105
СЕРЦЕ МАМИ	106
ПІСНЯ МАМИ	107
ЗАХИСТ МАМИ	107
ДУМИ МАМИ.....	108
НА ВІНОК МАМІ.....	108
ТИХІ ЗОРІ	109
МАЙБУТНЄ.....	109
ГАЛИНІ ПАВЛІВНІЙ.....	109
ГАЛИНА – ДЗИГА	110
З НОВИМ РОКОМ	110
НА 60-ЛІТТЯ ЖЕНІ.....	110

НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ СОФІЙКИ	111
СЕРГІЮ ЦВІРКУНУ	112
СОЛДАТСЬКА ДОЛЯ	113
ДИТИНСТВО	114
ЗВУКИ «Ж», «Ш», «Р»	115
ЛИС	115
ВОВК	115
КОЛОБОК	116
НАША МАМА ПОДРУЖЦІ ДУНІ	116
МАМА ДУНІ У 2013 РОЦІ	117
НАША ГАЛЯ ГІРКО ПЛАЧЕ	117
РОМАНУ НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ	117
МОЛОДЦІ!	118
ВЕРЕДА	118
РОМАН НА ОБІДІ	118
ДРЮК ДЛЯ ОНУКА	119
РОМАН ДІДУ	119
СПІВАЄ ПОВАЛІЙ	119
РОМАНОВА ДАЧА	119
Я ГАРТУЮ СВОЄ ТІЛО	119
ХТО МИ?	120
СИНЯВСЬКІ КОЛОМИЙКИ ПРО РОМАНА	120
БОГДАНОВІ НА РІК НАРОДЖЕННЯ	121
СЕРДИТИЙ	121
СПОРТИВНИЙ МАЙДАНЧИК	121
КАЗОЧКИ ПРО БОГДАНА	122
ЖИВ БОГДАНЧИК ФЕДОРЧУК	123
НАШ БОГДАН В ШИРОКІМ ПОЛІ	123
НАШ БОГДАН З'ІВ БАНАН	123
НАШ БОГДАНЧИК МОЛОДЕЦЬ	124
-ДІДУ, ХТО Ж МИ Є ТАКІ?	124
ТАТО! МАМО! ПОРЯТУЙТЕ!	124
З РАНКУ ДО РАНКУ	125
ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ	125
ЗИМА	126
СОНЕЧКО	127
ПОЗА ГАЄМ, ЗА ЛУЖКОМ	127

ДО ЛІКАРЯ.....	127
ПЕС ДРУЖОК ЙШОВ НА ТОРЖОК.....	127
ПОДОРОЖ ЧОВНОМ З СИНОЧКОМ.....	128
ОНУКАМ ЗАМІСТЬ ЗАПОВІТУ.....	129
НА РОБОТІ.....	130
НА ЗАСІДАННІ ВІДДІЛУ Г.В.САМСОНОВА.....	131
КАР'ЕРИСТАМ ІПМ АН УКРАЇНИ.....	131
ПІДЛАБУЗНИКАМ ВІДДІЛУ.....	132
ТРЕФІЛОВ.....	132
МИКОЛА НОВІКОВ.....	132
ВЕРХОВНА РАДА.....	135
ПРОХАННЯ ДЕПУТАТІВ –ДЕМОКРАТІВ.....	136
МОЛИТВА В.А.ІВАШКА.....	136
КЛЯТВА В.М.ЧОРНОВОЛА.....	136
ЩО ПЕРЕПАДЕ ДЕПУТАТАМ ВІД РИНКУ.....	136
ОБІЦЯНКА В.П.ФОКІНА.....	136
ПІДТРИМКА СЛІВ ДІЯМИ.....	136
ГОЛОВАТИЙ НА ТРИБУНІ.....	137
ДЕПУТАТИ І СИМВОЛИ ДЕРЖАВИ.....	137
АНТИДЕМОКРАТИ – БІЛЬШОВИКИ.....	137
ДЕПУТАТИ ЗА ДЕРЖАВУ.....	137
ПЕРЕЛЯК ДЕПУТАТА.....	137
БЛАГАННЯ І.С.ПЛЮЩА.....	137
ДЕПУТАТИ І ВЛАСНІСТЬ.....	138
СПРАВЖНЄ СВЯТО.....	138
ПЕТРО ОСАДЧУК.....	138
БОРИСИ.....	139
ВСТАВАЙ, УКРАЇНО!.....	139
ЗА «ЄДУ» Я, ЗА «ЄДУ».....	139
ТОЛОЧКО.....	139
РИДАЄ ТОЛОЧКО.....	140
ДЕЩО З ДЕБАТІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ.....	141
ЕКС-ПРЕЗИДЕНТ ПОВЧАЄ НАРОД.....	142
ГАРАНТ.....	143
СЛОВО ПРО ВІРШІ І ПРО СЕБЕ.....	144

Кислий Павло Степанович

Народився в селі Мала Олександрівка Бориспільського району Київської області 05.03.1933 р. Закінчив Бориспільську школу №1 у 1952 р., Київський політехнічний інститут – у 1957 р. Отримав диплом кандидата технічних наук у 1963 р., доктора технічних наук – у 1974 р. Отримав звання члена-кореспондента НАН України у 1982 р., академіка Міжнародної академії кераміки – у 1989 р., академіка НАН України – у 1992 р. Отримав Почесний диплом, що засвідчує: Павло Кислий в знак видатного внеску в прогрес ХХ століття знаходиться серед осіб, біографії яких внесені до довідника «Життя славетних» та видань Американського біографічного інституту.

Ордени: «Знак почета» - Верховна Рада СРСР 1983 р., «За заслуги III ступеня» - 2001 р., «Хрест Івана Мазепи» - 2009 р.

Медалі: «За трудовое отличие» - Верховна Рада СРСР 1967 р., «За трудовую доблесть» - Верховна Рада СРСР 1970 р., «Ветеран труда» - Верховна Рада СРСР 1984 р., срібна медаль ВДНХ – 1962 р., срібна медаль ВДНХ – 1985 р.